

II.
C. 22386.

f. 2

DOMAČ
KOLENDAR
SLOVENSKI

navadno leto
1863.

Spisal

P. HITZINGER.

členik in dekan gostilniški.

(zami pomnoženi listi)

S podobo škola Friderika Baraga.

V LJUBLJANI.

ZALOŽIL JANEZ GIONTINI.

Natisnil J. Rudolf Milic.

22386 L. f. 2.

Jan. Giontini-tova

književna, umetalska in musikalna prodajavnica

V Ljubljani

priporoča naslednje bukve:

Jesufa in Marije dvoje naj svetejšhi Serze.

Molitevne bukve sa vse, ki Jesufovo in Mariino Serze poboshno zhallijo, in slasti sa brate in sestre téh neomadeshanih Serz. Spisala po naj boljšhkih isvirkih L. Jeran in A. Samejz. S 3 podobami. (Zhetertiga natisa.)

Veljajo zvezane z usnjatim herbtom 96 kr., v usnji 1 gld. 25 kr., z zlatim obrezkom 1 gl. 76 kr.

Pot v nebeshko domazhijo.

Mafhne in obhajilne molitve sa poboshne kristjane. Poleg nemfhkiga. S 1 podobo. (Tretjiga natisa.)

Veljajo zvezane z usnjatim herbtom 90 kr. v usnji 1 gld. 20 kr., z zlatim obrezkom 1 gld. 70 kr.

Obojne bukve se tudi dobivajo z novim čerkam natisnjene po ravno taki ceni.

Friderik Baraga.

pervi škof Soške škofije v Šmarji na Gorenjim Mišiganskim.

DOMAČ
KOLENDAR
SLOVENSKI

za

navadno leto

1863.

Spisal

P. Hitzinger,

farnik in dekan Postojnski.

Osmi pomnoženi tečaj.

S podobšino škofa Friderika Baraga.

V Ljubljani 1862.

ZALOŽIL JANEZ GIONTINI.

Natisnil J. Rudolf Milic.

Blagor obeta se semtertje,
 Dalje pa manj ga nahaja se;
 Pravi pa blagor je gor z nebés,
 Bog ga to leto nam daj zares.

1 W 2030004852

K
 prika
 in k

dar
 pred
 kers
 je p
 ljal
 Rusi

dnev

do z
 seku
 ure
 stop
 soln

zemi
 minu
 tev
 dni,

noči
 za t
 čera

stvo
 in n
 štet
 Kra
 tekl

je s

VVOD.

Koledar naznanuje razne čase, svete godove in nebesne prikazni za vsaktero leto; rad prinaša tudi druge potrebne in koristne vesti za vsakdanje življenje.

Koledar je že stara naredba. V dober red je vendar koledar djāl še le rimski samovladar Juli Cezar l. 45. pred Kristusom; Nicejski prvi zbor pa je zraven vverstil kersanske godove l. 325. po Kristusu. Ta stari koledar je popravil rimski papež Gregor XIII., ter je novega vpe-ljal l. 1582. Stari koledar je še v navadi pri Grekih in Rusih, in je zdaj že 12 dni zastal za novim koledarjem.

Štetev in razdelitev časov.

Časi se sploh delijo v leta in mesce, v tedne in dneve, v ure, minute in sekunde.

Leto se meri po teku zemlje krog solnea, od zime do zime, ter na tanko znaša 365 dni 5 ur 48 minut 47 sekund. Za navadno leto se gladko šteje 365 dni; ostale ure pa v štirih letih dajo 1 dan več, in tedaj je *pre-stopno leto*, ki ima 366 dni. Po višjem ali nižjem stanji solnea proti zemlji se ločijo čveteri letni časi.

Mesec se po stari šegi meri po teku lune krog zemlje, od mlaja do mlaja, tako obsega 29 dni 12 ur 44 minut 3 sekunde. Na leto se šteje 12 mescov; da se šte-tev primeri solnčnemu letu, imajo mesci v obče 30 ali 31 dni, le en mesec ima 28 ali v prestopnem letu 29 dni.

Dan se loči po sukanji zemlje krog svoje osi, od noči do noči; ta čas znaša 24 ur. Sedem dni se šteje za *teden*. Izhodni narodi so dan šteli od večera do ve-čera, navadno pa se dan jemlje od polnoči do polnoči.

Časi so se začeli šteti o stvarjenji sveta. *Po stvarjenji sveta* do Kristusoviga rojstva je po navadni in naj bolj poterjeni štetvi minulo 4000 let; po greški štetvi pa se ima 5508 let, in po družih še drugač. *Po Kristusovem rojstvu* je poleg navadne štetve do slej pre-teklo 1862 let, po bolj natančni cenitvi pa se nahaja 1866 let.

Iz števil, ki se v koledarji rabijo za odločitev godov, je sestavljena *Julijanska doba*; tista obsega 7980 let,

Posebni dnevi in godovi v letu.

Med dnevi v letu se po cerkveni postavi ločijo nedelje, prazniki, postni dnevi, po državni postavi pa prepovedani dnevi.

Nedelja je prvi dan vsacega tedna; celo leto jih ima 52, včasih pa 53. Nedelje se imenujejo in štejejo po svetih časih in godovih, v ktere zadevajo.

Godovi in prazniki so trojni: Gospodovi, Matere Božje in Svetnikov.

Eni so zapovedani prazniki, eni niso zapovedani; pri nekterih je zapoved praznovanja odjenjana, so s prazniki. Za posamezne kraje veljajo godovi deželnih priporočnikov. Eni so premakljivi godovi, to je, ne navezani na stanoviten dan, eni so nepremakljivi. Za večjimi godovi se obhaja o smina ali spomin skozi 8 dni.

Zapovedani prazniki z nedeljami vred so v koledarji celoma rudeče natisnjeni, soprazniki se kažejo deloma v rudečem, deloma v črnem tisku.

Poglavitni prazniki so: Božič, god rojstva Gospodovega; Velikanoč ali Vuzem, god vstajenja Gospodovega; Binkošti ali Duhovo, god prihoda sv. Duha. Božič je nepremakljiv god, z njim vred tudi drugi božični prazniki. Velikanoč je premakljiva, in se obhaja vselej v nedeljo po prvem pomladnem šipu; tako utegne zadeti v vse dni od 22. marca do 25. aprila.

Postni dnevi so čveteri: adventni, pred božičem; 40 danski, pred velikonočjo; kvaterni, o 4 letnih časih; predgodovi, pred večjimi prazniki. Petek in sabota sta le nemmesna dneva; zdaj je pri sabotah in pri postnih dneih prepoved mesne jedi za velik del odnehana.

Začetek leta 1863.

Občno	leto se začne v novega leta dan, 1 januarja.
Cerkveno	„ „ „ v 1. adventno nedeljo, 2. dec. 1862.
Vladno	„ „ „ v god vseh svetnikov, 1. nov. 1862.

Premakljivi in drugi godovi l. 1863.

1. predpepelnična ned.	1. febr.	Binkošti ali duhovo	24. maj.
Pepelnica	18. febr.	Sveto rešnje Telo	4. jun.
Cvetna nedelja . .	29. marc.	Nedelj po Binkošti	XXVI.
Velikanoč ali vuzem	5. apr.	1. adventna nedelja	29. nov.
Vnebohod Gospodov	14. maj.	Božič, v sredo . . .	25. dec.

Godovi deželnih priporočnikov.

- Sv. Ciril in Metodi, aposteljna slovenska, na Moravskem 9. marca.
 Sv. Jožef, na Krajskem, Štajarskem, Koroškem, Primorskem in Tirolskem, 19. marca.
 Sv. Rupert, na Solnograškem, 27. marca.
 Sv. Marka, na Beneškem, 25. aprila.
 Sv. Janez Nep., na Českem, 16. maja.
 Sv. Ladislav, na Erdeljskem, 27. junija.
 Sv. Mohor in Fortunat, na Krajskem, Štajarskem, Goriskem in Furlanskem, 12. julija.
 Sv. Elija, na Hrvaškem, 20. julija.
 Sv. Štefan, kralj, na Ogerskem, 20. avgusta.
 Sv. Tilen, na Koroškem, 1. septembra.
 Sv. Venceslav, na Českem, 28. septembra.
 Sv. Mihael, v Galiciji, 29. septembra.
 Sv. Just, na Teržaškem, 1. novembra.
 Sv. Leopold, na Avstrijanskem, 15. novembra.
 Sv. Spiridion, v Dalmaciji, 14. decembra.

Kvaterni in drugi posti l. 1863.

- I. kvatri, pomladni ali postni . . . 25. 27. 28. febr.
 II. „ poletni ali binkošni . . . 27. 29. 30. maj.
 III. „ jesenski . . . 16. 18. 19. septembra.
 IV. „ pozimski ali adventni . . . 16. 18. 19. decembra.
 Štiridesetdanski post je od pepelnice do velike sabote, 18. februarja do 4. aprila.

Adventni in drugi posti so zaznamnjani s križem ✚.

Cerkveni prepovedani čas.

Ženitve se ne smejo obhajati od prve adventne nedelje do razglasenja Gospodovega, 29. novembra do 6. januarja, in od pepelnice do bele nedelje, 18. februarja do 11. aprila.

Deržavni prepovedani dnevi.

Gledišne igre so prepovedane: v pepelnico, postni šmaren, veliki teden, velikonoč, binkošti, sv. Telo, mali šmaren, vse Svete, božič s 3 dnevi poprej.

Plesi in bali so prepovedani: adventni in božični čas do sv. 3. kraljev, postni čas, velikonočni teden, v kvaterni in druge zapovedane poste, v petke in sabote, in v godove deželnih priporočnikov.

S sodnimi opravili se praznuje: od božiča do sv. 3. kraljev, od cvetnice do velikonočnega ponedeljka, v osmini sv. Telesa, vse nedelje in zapovedane praznike.

Prosinec,

Januari.

ima 31 dni.

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1	Cet. A	Novo leto. Obrezovanje Gosp.	1. Cesar Konstantin da mir keršanski cerkvi l. 313.
2	Petek	Osm. Štefana m. Makari opat	2. Španjoli vzamejo Granado, končajo arabljansko muhamedansko vladu v Evropi l. 1492.
3	Sabota	Osm. Janeza ap. Genofefa d.	5. Papež Klemen V. postavi apostoljski sedež v Avinjonu na Francoskem za 70 let, l. 1309.
<i>Jezus se verne iz Egipta. Mat. 2.</i>			17. Papež Gregor IX. se preseli iz Avinjona v Rim, konec babilonske sužnjosti za papeže l. 1377.
4	Ned. D	N. pred Razgl. Osm. ned. otrok	19. Cesar Rudolf I. potrdi papežu vse pravice in dežele, po kraljih in cesarjih podeljene l. 1278.
5	Poned.	Predgod Razgl. Telesfor p. m.	24. Cesar Henrik IV. se vda papežu Gregorju VII. pred Kanoso v Italii l. 1077.
6	Torek	Razglašenje Gosp. III Kralji	25. Kralj Henrik VIII. doverši ločitev angleške zemlje od katoliške cerkve l. 1533.
7	Sreda	Med osm. Razgl. Lucijan m.	29. Nekatoličani na Nemškem sprejmejo Gregorijan-ski koledar leta 1776.
8	Četert.	Med osm. Razgl. Severin op.	
9	Petek	Med osm. Razgl. Julijan m.	
10	Sabota	Med osm. Razgl. Agaton p.	
<i>Jezus 12 let star gre v tempelj. Luk. 2.</i>			
1	Ned. D	1. Ned. po Razgl. Higin. p.	
2	Poned.	Med osm. Razgl. Ernest op.	
3	Torek	Osm. Razgl. Leonci šk.	
4	Sreda	Hilari šk. uč. Peter Urs. sp.	
5	Četert.	Pavel puš. Maver op.	
6	Petek	Marcel p. m. Ticijan šk.	
18.7	Sabota	Anton opat. Sulpici šk.	
<i>Jezus na ženitnini v Kani. Jan. 2.</i>			
3	Ned. D	2. Ned. po Razgl. S. Imé Jezus	
	"	Stol Petra ap. v R. Priska d. m.	
	Poned.	Kanut kr. m. Mari m.	
	Torek	Fabijan in Sebastijan muč.	
	Sreda	Neža d. m. Majnard op.	
	Četert.	Vincenci in Anastazi muč.	
	Petek	Poroka Marije D. Rajmund op.	
	Sabota	Timotej šk. m. Babila šk. m.	
<i>Jezus ozdravi hlapca stotnikovega. Mat. 8.</i>			
	Ned. D	3. Ned. po Razgl. Spr. Pavla ap.	
	Poned.	Polikarp šk. m. Pavla v.	
	Torek	Janez Kriz. šk. uč. Vitalijan p.	
	Sreda	Julijan šk. Marjeta kr. dev.	
	Četert.	Franc Sal. šk. Julijan sp.	
	Petek	Martina d. m. Feliks p.	
	Sabota	Peter Nol. sp. Pren. Marka ev.	

Svečan,

Februari,

ima 28 dni.

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
<i>Prilika od delavcov v vinogradu. Mat. 20.</i>			
1 Ned. D	1. Predpep. N.	Ignaci šk. m.	4. Krivoverski Hu
2 Poned.	Svečnica.	Darovanje Gosp.	siti na Česke
3 Torek	Molitev Gosp.	Blaž šk. m.	začnejo vojsk
4 Sreda	Andrej Kors. šk.	Evthi m.	zoper katoličan
5 Četert.	Agata d. m.	Japonski muč.	l. 1419.
" "	Ingenuin in Albuin šk.		
6 Petek	Rotija d. m.	Amand šk.	9. Shod v Ljubne
7 Sabota	Romuald op.	Rihard kr.	na gornjem Šta
<i>Prilika od sejavca in semena. Luk. 8.</i>			jerji pospeši nov
8 Ned D.	2. Predpep. Ned.	Janez Mat.	vero na Slove
" "	Juveni šk.	Honorat šk.	skem l. 1578.
9 Poned.	Pavlin šk.	Apolonija d. m.	11. Rimski Misionar
10 Torek	Terpljenje Gosp.	Školastika d.	pridejo v Ha
11 Sreda	VII Služabnikov Marije D.		tum, začnejo del
12 Četert.	Julijan m.	Valentin šk.	med Zamorci
13 Petek	Katarina Rič. d.	Fuska d.	1848.
14 Sabota	Valentin m.	Zoil sp.	17. M. Luter se za n
<i>Jezus ozdravi slepca poleg pota. Luk. 18.</i>			vo vero ustavljal
15 Ned. D	3. Predp. N.	Favstin. Jovita m.	Vormacii l. 152
16 Poned.	Julijana d. m.	Onezim šk. m.	18. M. Luter umer
17 Torek	Krizancijan in tov. muč. (Pust)		v Eislebnu
18 Sred. +	Pepelnica. Simeon šk. m.		Nemškem l. 154
19 Četert.	Viktor m.	Konrad sp.	20. Papež Pij VI.
20 Petek	Ternj. krona G.	Elevteri šk. m.	peljan v jetništ
21 Sabota	Maksimijan šk.	Eleonora kr.	po Francozih
<i>Jezus se posti 40 dni, je skušan. Mat. 4.</i>			1798.
22 Ned D.	1. Ned. v postu.	Stol Petra ap.	23. Rimski cesar Di
23 Poned.	Peter Dam. šk.	Marjeta Kort.	klecijan razgla
" "	Predg. Matija ap.	Romana d.	zadnje hudo pr
24 Torek	Matija ap.	Primitiva m.	ganjanje kersat
25 Sred. +	Kvatri.	Valburga d.	ske cerkvel. 30
26 Četert.	Nestor šk. m.	Aleksander šk.	
27 Pet. +	Sulica in žebli	Gospodovi.	
" "	Leander šk.	Baldomer sp.	
28 Sab. +	Makari muč.	Roman op.	

ni.

Sušec,

Marci.

ima 31 dni.

mini

i Hu
ske
rojsk
lica

bone
šta

no
78.

ona
Ha
o de
ci

za
vija

52
7

ner

54
1

L. 22

ist
ih

D. 27

glav
pr

sat

30

Dnevi

Godovi in nedeljski evangeli

Posebni spomini

Jezus se spremeni na gori. Mat. 17.

1 Ned. D	2. Kvat. Ned. v postu. Albin šk.
2 Poned.	Jovin m. Simplici p.
3 Torek	Kunigunda ces. Agapa d. m.
4 Sred.	Kazimir sp. Luci p. m.
5 Četert.	Friderik op. Fridolin sp.
6 Petek	Tančica Gosp. Koleta dev.
7 Sabota	Tomaž Akv. uč. Perpetua m.

Jezus izšene hudiča iz mutca. Luk. 11.

8 Ned. D	3. N. v Postu. Janez od B. sp.
9 Poned.	Ciril in Metodi šk. Franciška v.
10 Torek	40 Mučencov. Kaj m.
11 Sred.	Herakli in Zosim muč.
12 Četert.	Gregor p. uč. Mamilijan m.
13 Petek	V Ran Gosp. Nicefor šk.
14 Sabota	Matilda kr. Afrodizi m.

Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6.

15 Ned. D	4. N. v postu. Zaharija p.
16 Poned.	Hilari šk. m. Tacijan m.
17 Torek	Patrici šk. Jedert dev.
18 Sreda	Edvard kr. m. Narcis šk.
19 Četert.	Jožef, ženin Marije Dev.
20 Petek	Sv. Kri Gospod. Feliks m.
21 Sabota	Benedikt op. Serapion šk.

Judje hočejo Jezusa kamnjati. Jan. 8.

22 Ned. D	Tiha ned. Epafrodit šk.
23 Poned.	Turibi šk. Akvila m.
24 Torek	Gabriel arh. Pigmeni m.
25 Sreda	Oznanjenje Marije D.
26 Četert.	Teodor šk. m. Kastul m.
27 Petek	VII žalost Marije D. Rupert.
28 Sabota	Ksist III. p. Guntram kr.

Jezus častito jezdi v Jeruzalem. Mat. 21.

29 Ned. D	Cvetna ned. Evstazi op.
30 Poned.	Veliki pon. Kvirin m.
31 Torek	Veliki tor. Balbina d.

1. Zbor v Piačenci
oznani križarsko
vojsko v pomoč
kristjanom v sv.
deželi l. 1095.

5. Lateranski III.
zbor o veri in
redu cerkvenem
se v Rimu začne
l. 1179.

14. Papež Pij VII. je
izvoljen v Bened-
kah l. 1800.

18. Lateranski I. zbor
o cerkvenem redu
se začne v Rimu
l. 1123.

21. Konštanski zbor
o razdvojenji cer-
kve se konča l.
1418.

22. Papež Pij II. je
na Dunajil. 1782.

25. Pizanski zbor in
z njim razdvoje-
nje v cerkvi se
začne l. 1409.

26. Cesar Jožef II.
začne nove po-
stave dajati o
cerkvenem redu
l. 1781.

Mali traven,

April,

ima 30 dni.

Vel

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1 Sreda	Velika sreda. Hugon škof.	3. Judom perzijan-
2 Četert.	Veliki čet. Francisek P. sp.	ski kralj Cij
3 Petek	Veliki pet. Abundi šk.	privoli, da si
4 Sabota	Velika sab. Izidor šk. uč.	vernejo iz babi-
Jezus častito vstane iz groba. Mark. 16.		lonske sužnjost
5 Ned. D	Velika noč. Vstajenje Gosp.	l. 536 pr. Kr.
6 Poned.	Vincenci Fer. sp. Irena d.	8. Lateranski II
7 Torek	Velikonočni ponedeljek.	zbor o veri in
8 Sreda	Velikon. tor. Epifani šk.	cerkvenem red
9 Četert.	Velikon. sr. Edezi m.	se začne v Rimu
10 Petek	Velikon. čet. Marija Kleof.	l. 1139.
11 Sabota	Velikon. pet. Ecehiel pr.	9. Muhamed, začet-
Jezus se prikaže zbranim učencem. Jan. 20.		nik nove vere, je
12 Ned. D	Bela ned. Zenon šk. m.	rojen l. 569.
13 Poned.	Hermenegild kr. Urs šk.	10. Katoličani na An-
14 Torek	Tiburci m. Lambert šk.	gleškem so zati-
15 Sreda	Helena ces. Bazilisa m.	ranja oprosteni l.
16 Četert.	Kalist m. Turibi šk.	1829.
17 Petek	Anicet p. m. Liberal sp.	11. Jernej Legat, ter-
18 Sabota	Apoloni m. Erik kr. sp.	žaški škof, je po-
Jezus se imenuje dobrega pastirja. Jan. 10.		svečen l. 1847.
19 Ned. D	2 N. po Vel. Leon IX. p.	12. Papež Pij IX. se
20 Poned.	Sulpici m. Justin m.	z Gajete verne v
21 Torek	Anselm šk. uč. Simeon šk. m.	Rim l. 1850.
22 Sreda	Soter in Kaj p. muč.	13. Kralj Henrik IV.
23 Četert.	Juri m. (sploh). Adalbert šk. m.	da po Nanetskem
24 Petek	Juri m. (Kr. Og.) Fidel S. m.	razglasu novi veri
25 Sabota	Veliko križevo. Marka ev.	prostost na Fran-
Jezus napoveduje svoj odhod. Jan. 16.		coskem l. 1598.
26 Ned. D	3 N. po V. Prip. Jožefa žen. M.	21. Papež Gregor VII.
27 Poned.	Marija d. sveta. Klet p. m.	je izvoljen l. 1073.
28 Torek	Peregrin L. sp. Anastazi p.	
29 Sreda	Vital m. Valerija m.	
30 Četert.	Peter m. Tihik sp.	
	Katarina Sen. d. Sofija d. m.	

ni. Veliki traven,

Maj,

ima 31 dni.

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1	Petek	Filip in Jakob ap.	1. Carigraški I. zbor o pravi veri se začne l. 381.
2	Sabota	Atanazi šk. uč. Sigismund kr.	4. Carigraški II. zbor o veri se začne l. 553.
<i>Jezus učencom obljubi sv. Duha. Jan. 16.</i>			7. Lugdunski II. zbor o soedinjenji greške cerkve se začne l. 1279.
3	Ned. D	4. N. po Vel. Znajd. s. križa	10. Lateranski V. zbor o cerkvenem redu se začne l. 1512.
4	Poned.	Florijan m. Monika v.	13. Papež Pij IX. je rojen l. 1792.
5	Torek	Pij V. p. Godehard šk.	23. Tridesetletna vojska o novi veri na Nemškem se začne l. 1618.
6	Sreda	Janez ap. pred lat. vrati.	24. Papež Pij VII. se iz francoskega jetništva verne v Rim l. 1814.
7	Četert.	Štanislav šk. m. Flavija d. m.	25. Papež Gregor VII. umerje l. 1085.
8	Petek	Prikazen Mihela arh.	27. Kalvin, novov. učenik umerje l. 1564.
9	Sabota	Gregor Naz. šk. uč. Beat sp.	29. Sultan Muhamed I. vzame Carigrad, zaterdi turško oblast v Evropi l. 1453.
<i>Jezus razlaga moč molitve. Jan. 16.</i>			31. Papež Inocenci I. zaverže Jansenijeve verske zmote l. 1653.
10	Ned. D	5. N. po Vel. Antonin šk. Izidor	
11	Poned.	Križev. Mamert šk.	
12	Torek	Nerej, Ahilej in Pankraci m.	
13	Sreda	Predg. Vneb. Servaci šk.	
14	Četert.	Vnebohod Gospodov.	
15	Petek	Torkvat in Sekund šk. m.	
16	Sab.	Janez Nep. m. Ubald šk.	
<i>Jezus govori o pričevanji s. Duha. Jan. 15.</i>			
17	Ned. D	6. N. po V. Paškal sp. Maksima.	
18	Poned.	Venanci m. Feliks šk. m.	
19	Torek	Peter Cel. p. Pudencijana d.	
20	Sreda	Bernardin sp. Bazila d. m.	
21	Četert.	Feliks Kant. sp. Valent. šk. m.	
22	Petek	Julija d. m. Helena d.	
23	Sab. +	Binkoštna sab. Dezideri šk.	
<i>Jezus govori o s. Duhu in ljubezni. Jan. 14.</i>			
24	Ned. D	Binkošti. Prih. sv. Duha.	
25	Poned.	Binkoštni pon. Urban p. m.	
26	Torek	Binkoštni tor. Filip Neri.	
27	Sred. +	Kvatri. Bink. sred. Janez p. m.	
28	Četert.	Binkoštni čet. Emili m.	
29	Pet. +	Binkoštni pet. Maksim šk. m.	
30	Sab. +	Sabota po B. Ferdinand kr.	
<i>Jezus uči dobrotljivost in usmiljenje. Luk. 6.</i>			
31	Ned. D	1. kvat. N. po B. Sv. Trojica.	

Rožnik,

Juni,

ima 30 dni.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1 Poned.	Pamfil m. Nikomed m.	
2 Torek	Erazem šk. m. Marcelin m.	3. Andrej Golmayr, goriški nadškof, je posvečen l. 1855.
3 Sreda	Lavrentin m. Klotilda kr.	
4 Četert.	Sv. rešnje Telo Gospodovo.	
5 Petek	Med osm. s. Tel. Bonifaci šk. m.	
6 Sabota	Norbert šk. Bertrand šk. m.	6. Janez Hus, novoversk učenik je sožgan v Konštanciji l. 1415.
<i>Prilika od velike večerje. Luk. 14.</i>		
7 Ned. D	2. N. po Bink. Robert op.	
8 Poned.	Med osm. sv. Tel. Medard šk.	
9 Torek	Primaž in Felicijan muč.	8. Muhamed, učenik nove vere na Jutrovem, umerje l. 632.
10 Sred.	Med osm. s. Tel. Marjeta kr.	
11 Četert.	Osmi s. Tel. Barnaba ap.	
12 Petek	Sv. Serce Jezus. Janez F. sp.	
13 Sabota	Anton Pad. sp. Felikula d. m.	16. Nicejski I. zbor zoper arijansko krivo vero se začne l. 325.
<i>Prilika od zgubljene ovce. Luk. 15.</i>		
14 Ned. D	3. N. po B. Marija D. na sv. Gori.	
15 Poned.	Vid, Modest in Krescencija m.	16. Papež Pij IX. je izvoljen l. 1846.
16 Torek	Francišek R. sp. Benon šk.	
17 Sreda	Ciriaka in Muska d. m.	
18 Četert.	Marka in Marcelijan m.	17. Jernej Vidmar, ljubljanski škof, je posvečen l. 1860.
19 Petek	Julijana Falk. d. Nazari šk.	
" "	Gervazi in Protazi muč.	
20 Sabota	Silveri p. m. Florentina d.	21. Papež Pij IX. je kronan l. 1846.
<i>Jezus da velik ribji vlak. Luk. 15.</i>		
21 Ned. D	4. N. po Bink. Alojzi sp.	
22 Poned.	Niceta šk. Ahaci in tov. m.	22. Efežanski zbor o veri se začne l. 431.
23 Torek	Predgod Jan. K. Ediltruda kr.	
24 Sreda	Rojstvo Janeza K.	
25 Četert.	Vilhelm op. Galikan m.	
26 Petek	Janez in Pavel m. Vigili šk.	28. Lugdunski I. zbor za mir kat. cerkve se začne l. 1245.
27 Sab. †	Vladislav kr. Hema v.	
<i>Jezus svari o farizejski pravičnosti. Mat. 5.</i>		
28 Ned. D	5. N. po Bink. Leon II. p.	29. Franc Szenczy, Subotiški škof, je posvečen l. 1855.
29 Poned.	Peter in Pavel apost.	
30 Torek	Spomin Pavla apost.	

Mali serpan,

Juli,

ima 31 dni.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1 Sreda	Osm. Janeza K. Aron duh.	
2 Četert.	Obiskanje Marije D. Proces m.	3. Aravzikanski
3 Petek	Trifon m. Heliodor šk.	zbor o veri se
4 Sabota	Ulrik šk. Prokopi sp.	začne l. 529.
<i>Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8.</i>		
5 Ned. D	6. N. po Bink. S. Kri Gosp.	5. Anton Martin,
6 Poned.	Osmina apost. Izaija pr.	Lavantski škof,
7 Torek	Benedikt IX. p. Vilibald šk.	je posvečen leta
8 Sreda	Elizabeta kr. Kilijan šk.	1846.
9 Četert.	Zenon m. Veronika Jul. d.	6. Papež Pij VII. je
10 Petek	VII bratov m. Rufina d. m.	v francosko jet-
11 Sabota	Pij p. m. Predg. Mohorja šk.	ništvo peljan leta
<i>Jezus svari o lažnih prerokih. Mat. 7.</i>		
12 Ned. D	7. N. po Bink. Mohor in Fortunat	6. Soedinjenje
13 " "	Janez Gv. sp. Marjeta d. m.	greške cerkve z
14 Poned.	Anaklet. Posveč. Akvil. cerkve.	rimske je skle-
15 Torek	Bonaventura šk. uč. Just. m.	njeno l. 1274 in
16 Sreda	Razdelitev apost. Henrik ces.	1439.
17 Četert.	Marija D. Karmel. Favst m.	15. Babilonski kralj
18 Petek	Aleš sp. Marina d.	Nabuhodonozor
19 Sabota	Kamil Lel. sp. Eli sp.	vzame Jeruzalem
<i>Prilika od krivičnega hišnika. Luk. 16.</i>		
20 Ned. D	8. Ned. po B. Osm. s. Mohorja.	in tempelj l. 588
21 Poned.	Hieronim Em. Elija pr. Marjeta	pr. Kr.
22 Torek	Prakseda d. Daniel pr.	15. Križarska vojs-
23 Sreda	M. Magdalena. Sintiha v.	ka vzame never-
24 Četert.	Apolarin šk. m. Libori šk.	nikom Jeruzalem
25 Petek	Kristina d. m. Predg. Jak. ap.	l. 1096.
26 Sabota	Jakob apost. Kristof m.	16. Patriarh Mihael
<i>Jezus joka nad Jeruzalemom. Luk. 19.</i>		
27 Ned. D	9. N. po B. Ana, mati M. D.	Cerulari dover-
28 Poned.	Pantaleon m. VII spijočih m.	ši ločitev greške
29 Torek	Viktor p. m. Inocenci p.	cerkve od rim-
30 Sreda	Marta d. Olav kr.	ske l. 1054.
31 Četert.	Abdon in Senen muč.	20. Papež Pij VII.
Petek	Ignaci Loj. sp. Helena v.	umerje l. 1823.

Veliki serpan,

Av gust.

ima 31 dni.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1 Sabota	Vezi Petra ap. Mak. bratje m.	
<i>Prilika od farizeja in colnarja. Luk. 18.</i>		
2 Ned. D	10. N. po B. Alfonz Lig. šk. (Porc.)	1. Papež Aleksander III. stori mir s cesarjem Friderikom I. l. 1177.
3 Poned.	Najdba Štefana m. Lidija v.	
4 Torek	Dominik sp. Aristarh šk.	
5 Sreda	Marija D. Snežn. Ozvald kr. m.	7. Nicejski II. zbor o rabi svetih podob se začne l. 787.
6 Četert.	Spremenitev Gosp. Ksist p. m.	
7 Petek	Kajetan sp. Donat šk. m.	
8 Sabota	Ciriak, Larg in Smaragd m.	
<i>Jezus ozdravi gluhomutca. Mark. 7.</i>		
9 Ned. D	11. N. po Bink. Roman m.	9. Rimljani z vodjem Titom vzamejo Jeruzalem, in požgejo tempelj l. 71.
10 Poned.	Lavrenc m. Asterija d. m.	
11 Torek	Tiburci m. Filomena d. m.	
12 Sreda	Klara d. Hilarija m.	
13 Četert.	Hipolit in Kasijan m.	
14 Pet. †	Predgod v. Šmarna. Evzebi m.	14. Papež Pij II., kdaj teržaški škof, umerje l. 1464.
15 Sabota	V. Šmaren Vnebovz. Marije D.	
<i>Prilika od usmiljenega Samarijana. Luk. 10.</i>		
16 Ned. D	12. N. po B. Joahim oče M. D.	15. Perva križarska vojska se vzdigne na pot v Jutrovo l. 1096.
17 Poned.	Osm. Lavrenca m. Liberat m.	
18 Torek	Agapit m. Helena ces.	
19 Sreda	Ludovik Tol. šk. Juli m.	
20 Četert.	Bernard op. uč. Stefan kr.	
21 Petek	Joana Franc. v. Donat m.	18. Cesar Franc Jožef I. je rojen l. 1830.
22 Sabota	Osm. v. Šmarna. Timotej m.	
<i>Jezus ozdravi deset gobovih. Luk. 17.</i>		
23 Ned. D	13. N. po B. Filip Ben. sp.	18. Cesar Franc Jožef I. sklene konkordat o cerkvenih rečeh s papežem Pijem IX. l. 1855.
24 Poned.	Jernej ap. Ptolemej šk. m.	
25 Torek	Ludovik kr. Evzebi m.	
26 Sreda	Zefirin p. m. Peter Ak. sp.	
27 Četert.	Jožef Kal. Prenes. Mohorja šk.	
28 Petek	Avguštin šk. uč. Pelagi m.	
29 Sabota	Obglav. Janeza K. Sabina m.	21. Papež Benedikt XIV. je kronat l. 1740.
<i>Jezus razlaga Božjo previdnost. Mat. 6.</i>		
30 Ned. D	14. N. po B. Angeli varh. Roza d.	
31 Poned.	Rajmund Non. sp. Amat šk.	

Kimovec,

September,

ima 30 dni.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1 Torex	Tilen op. XII bratov muč.	
2 Sreda	Štefan kr. Maksima d.	
3 Četert.	Evfemija in tov. dev. m.	
4 Petek	Rozalija d. Mojzes pr.	
5 Sabota	Lavrenci Just. šk. Viktorin šk.	5. Akvilejski zbor ob arijanski kriveri se začne l. 381.
<i>Jezus obudi mladenča v Najmu. Luk. 7.</i>		
6 Ned. D	15. N. po B. Osm. Angelov v. Hermogen in Fortunat m.	6. Cesar Teodozi I. zmaga na Vipavskem, konča moč neverstva l. 394.
7 Poned.	Anastazi m. Regina d. m.	
8 Torex	M. Šmaren. Rojstvo Marije D.	13. Nadvojvoda Ferdinand da povele za odpravo novoverstva v notranji Avstrii l. 1598.
9 Sreda	Gorgoni m. Korbinijan šk.	
10 Četert.	Nikolaj Tol. sp. Pulherija ces.	
11 Petek	Prot in Hiacint muč.	
12 Sabota	Macedoni m. Erentruda d.	
<i>Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14.</i>		
13 Ned. D	16. N. po B. Imé Marije D.	21. Cesar Karol V. stori mir med katoličani in novoverci na Nemškem l. 1555.
14 Poned.	Povikš. s. Križa. Notburga d.	
15 Torex	Osm. m. Šmarna. Nikomed m.	
16 Sred. †	Kvatri. Korneli in Ciprijan šk. m.	
17 Četert.	Vtis ran s. Franc. Lambert šk.	
18 Pet. †	Jožef Kup. sp. Metodi m.	
19 Sab. †	Januari šk. m. Marija Cerv. d.	22. Kalcedonski zbor o verških rečeh se začne l. 451.
<i>Jezus uči nar večje zapovedi. Mat. 22.</i>		
20 Ned. D	17. kv. N. po B. VII žal. Marije	23. Papež Kalikst II. stori s cesarjem Henrikom V. konkordat o cerkvenih rečeh l. 1123.
21 Poned.	Evstahi m. Agapit p.	
22 Torex	Matevž ap. Jona prer.	
23 Sreda	Tomaž Vil. šk. Mavrici m.	
24 Četert.	Lin pap. m. Tekla d. m.	
25 Petek	Marija D. reš. jetn. Gerard	
26 Sabota	Kleofa sp. Pacifik sp. Ciprijan m. Justina d. m.	25. Papež Gregor IX. vpelje novi kalendar l. 1582.
<i>Jezus ozdravi mertvoudnega. Mat. 9.</i>		
27 Ned. D	18. N. po B. Kozma in Damijan.	27. Papež Pavel III. poterdi red Jezuitov l. 1540.
28 Poned.	Venceslav v. m. Evstohija d.	
29 Torex	Mihael arh. Tiemon šk.	
30 Sreda	Hieronim uč. Sofija v.	

Vinotok,

Oktober,

ima 31 dni.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1 Četert.	Remigi šk. Areta m.	1. Vienski zbor o veri in cerkvenem redu se začne l. 1311.
2 Petek	Angeli v. (sploh) Leodegar šk.	
3 Sabota	Kandid m. Evald m.	
Prilika od kraljeve šenitnine. Mat. 22.		
4 Ned. D	19. N. po B. Marija D. s. Rož.	3. Sultan Saladin v-zame kristjanom Jeruzalem l. 1187.
5 Poned.	Francisek Ser. sp. Krisp m.	
6 Torek	Placidin tov. m. Gala v.	
7 Sreda	Brunon op. Fida d. m.	4. God cesarja Franca Jožefa I.
8 Četert.	Marka p. Sergi in Bah m.	
9 Petek	Birgita v. Simeon sp.	
10 Sabota	Dionizi šk. m. Abraham oč.	11. Cvingli, novoversk učenik umerje v bitvi pri Kapeli na Švajcarskem l. 1531.
Jezus ozdravi kraljičevega sina. Jan. 4.		
11 Ned. D	20. N. po Bink. Justina d. m.	
12 Poned.	Maksimilijan šk. Domnina d.	22. Kralj Ljudovik XIV. na Francoskem prikrati prostost novoverstvu l. 1685.
13 Torek	Edvard kr. Koloman m.	
14 Sreda	Kalist p. m. Fortunata d. m.	
15 Četert.	Terezija d. Brunon šk. m.	24. Mir storjen v Osnabruku konča tridesetletno voj-sko o veri na Nemškem l. 1648.
16 Petek	Gal op. Martinijan šk.	
17 Sabota	Hedviga kr. Heron šk.	
Prilika od kraljevega obraja. Mat. 18.		
18 Ned. D	21. N. po B. Posv. vseh cerkev.	28. Cesar Konstantin zmaga Maksencija pred Rimom, dobi Keršanstvu prostost l. 312.
19 Poned.	Peter Alk. sp. Ethin op.	
20 Torek	Janez Kanci sp. Vital šk.	
21 Sreda	Uršula in tov. Hilarion op.	31. Luter začne nov uk zoper kato-liško vero l. 1517.
22 Četert.	Kordula d. m. M. Saloma v.	
23 Petek	Janez Kap. sp. Severin šk.	
24 Sabota	Rafael arh. Evergist šk. m.	
Nauk, dati cesarju cesarjevo, Bogu Božje. Mat. 20.		
25 Ned. D	22. N. po B. Osm. posv. v. cerk	
26 Poned.	Evarist p. m. Demetri m.	
27 Torek	Predgod apost. Flori šk.	
28 Sreda	Simon in Juda apost.	
29 Četert.	Hiacint m. Narcis šk.	
30 Petek.	Marcel m. Teonest šk. m.	
31 Sab. +	Volfgang šk. Predg. vs. Svetn.	

Listopad,

November,

ima 30 dni.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangelii	Posebni spomini
<i>Jezus obudi Jairovo hčer. Mat. 9.</i>		
1 Ned. D	23. N. po B. God vseh svetn.	5. Carigraški III. zbor zoper razcepljenje kerš. cerkve se začne l. 869.
2 Poned.	Spomin vseh vernih mertvih.	
3 Torek	Just m. Viktorin šk. m.	
4 Sreda	Malahija šk. Hubert šk.	
5 Četert.	Karol Bor. šk. Vital m.	
6 Petek	Emerik sp. Caharija duh.	6. Otokar Marija gr. Attems, graški škof, je posvečen l. 1853.
7 Sabota	Leonard sp. Sever šk. m.	
	Prosdocim šk. Herkulán šk. m.	
<i>Prilika od pšenice in lulike. Mat. 13.</i>		
8 Ned. D	24. N. po B. Zahvalnica.	7. Konštanski zbor zoper krivoverstvo in cerkveno razcepljenje se začne l. 1414.
9 Poned.	Posv. cerkve Zvel. Teodor m.	
10 Torek	Andrej Avel. sp. Trifon m.	
11 Sreda	Martin šk. Mena m.	
12 Četert.	Martin p. m. Avreli šk.	
13 Petek	Didak sp. Brici šk. Homobon	15. Vstaja v Rimu zoper papeža Pija IX. se začne l. 1848.
14 Sabota	Serapion m. Klementin m.	
<i>Prilika od ženof. zerna in kvasa. Mat. 13.</i>		
15 Ned. D	25. N. po B. Pripor. Marije D.	18. Klermonski zbor na Francoskem da začetek križarski vojski l. 1095.
16 Poned.	Rufin m. Otmar op.	
17 Torek	Gregor čud. šk. Evfemija d. m.	
18 Sreda	Posv. cerkve Apost. Roman	
19 Četert.	Elizabeta kr. Poncijan p. m.	
20 Petek	Feliks Val. sp. Simplici šk.	
21 Sabota	Darovanje Marije D.	19. God cesarice Elizabete.
<i>Govor o razdjanji Jeruzalema in sodbe. Mat. 24.</i>		
22 Ned. D	26. N. po Bink. Cecilija d. m.	21. Valentin Vieri, kerški škof, je posvečen l. 1858.
23 Poned.	Klemen p. m. Felicita m.	
24 Torek	Janez od Kr. sp. Krizogon m.	
25 Sreda	Katarina d. m. Jukunda d.	
26 Četert.	Peter šk. m. Konrad šk.	25. Papež Pij IX. beži iz Rima l. 1848.
27 Petek	Valerijan šk. Virgili šk.	
28 Sabota	Sosten m. Eberard šk.	
<i>Prerokovanje od poslednje sodbe. Luk. 21.</i>		
29 Ned. D	1. N. v Adv. Saturnin m.	31. Pogodbe v Prazi končajo husitsko vojsko o veri l. 1433.
30 Poned.	Andrej apost. Kastul m.	

Gruden ,

December,

ima 31 dni.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeli	Posebni spomini
1 Torej 2 Sred. † 3 Četert. 4 Pet. † 5 Sabota	Eligi šk. Nahum pr. Kromaci šk. Bibijana d. m. Francišek Ks. sp. Luci kr. Barbara d. m. Peter Kriz. šk. Saba op. Krišpina d. m.	2. Cesar Franc Jo- zef nastopi ce- sarstvo l. 1848.
<i>Janez Kerstnik je v jeci. Mat. 11.</i>		4. Tridentski zbor o pravi veri se konča l. 1563.
6 Ned. D 7 Pon. † 8 Torej 9 Sred. † 10 Četert. 11 Pet. † 12 Sabota	2. N. v Adv. Nikolaj šk. Ambrož šk. uč. Agaton m. Preč. Spočetje Marije Dev. Sir šk. Leokadija d. m. Melhiad p. m. Pren. Lavr. hiše Damaz pap. Trazon m. Sinezi m. Epimak m.	10. Martin Luter so- žge bulo papeža Leona X., se na- ravnost vzdigne zoper cerkev l. 1520.
<i>Janez Kerstnik pričuje od Kristusa. Jan. 1.</i>		10. Sveta hiša je pre- nesena s Tersata v Lavret na Ita- lijanskem l. 1294.
13 Ned. D 14 Poned. 15 Torej 16 Sred. † 17 Četert. 18 Pet. † 19 Sab. †	3. N. v Adv. Lucija d. m. Spiridion šk. Heron m. Osm. Spoč. M. D. Kristjana d. Kvatri. Evzebi šk. Lazar šk. Frank Sen. sp. Pričak. poroda Marije D. Nemezi m. Favsta m.	13. Tridentski zbor zoper novoverst- vo se začne l. 1545.
<i>Janez Kerstnik je poklican v prerokovanje. Luk. 3.</i>		14. Bazilejski zbor o cerkvenem redu se začne l. 1431.
20 Ned. D 21 Poned. 22 Torej 23 Sred. † 24 Čet. † 25 Petek 26 Sabota	4. kvat. N. v Adv. Liberat m. Tomaž ap. Anastazi šk. m. Flavijan m. Demetri m. Viktorija d. m. Servul sp. Predbož. dan. Adam in Eva Božič. Rojstvo G. Jezusa Kr. Štefan p. m. Med osm. B.	24. Cesarica Eliza- beta je rojena l. 1837.
<i>Simeon in Ana oznanujeta Jezusa. Luk. 2.</i>		25. Karol veliki, fran- konski kralj, je v Rimu za ce- sarja kronan l. 800.
27 Ned. D 28 Poned. 29 Torej 30 Sreda 31 Četert. " "	N. pr. Novim l. Janez ap. ev. Nedolžni otroci. Med osm. B. Tomaž šk. m. David kr. Osm. Nicefor m. Med osm. B. Silvester p. Melanija v. Osmina B. Zadnji dan leta.	

Stvari in prikazni na nebesu.

Na nebesu se vidi solnce in luna, se kažejo planeti in kometi, se gledajo zvezde.

Solnce je velika, svetla krogla, 1,409.725krat večja od zemlje; njegov premernik znaša 192,600 milj, in njegova pot kaže v nezmerne nebesne daljave. Okoli solnca se sučejo in premikajo planeti z našo zemljo vred, krog tistega tekajo tudi kometi; uni imajo bolj okrogle, ti bolj podolgate poti, in vsi dobtvajo svetlobo od solnca.

Tek zemlje, kot drugih planetov, je včasih nekoliko hitreji, včasih kasneji; zatoraj se dobra stenska ura ne snida vedno s solnčno uro, in pravo poldne po solncu je zdaj spred, zdaj zad memo srednjega poldna po teku navadnih ur. Tudi je os, okoli ktere se zemlja suče, ravno kot pri drugih planetih, nekaj nagnjena proti poti, po kateri se premika; to je vzrok, da letni časi niso enako gorki, in da beli dan ni vedno enako dolg.

Velkih planetov je 8, ki tako sledijo od solnca dalje: Merkur, se prosto malokdaj vidi; njegov premernik je 671 milj, daljava od solnca 8 mil. milj, in obhod 87 dni 23 ur.

Venera, znana kot danica in večernica, je naj lepše svetla; njeni premernik je 1694 milj, daljava od solnca 15 mil. milj, in obhod 222 dni 16 ur.

Zemlja, je človeški začasni dom; njeni premernik je 1718 milj, daljava od solnca 20 do 21 mil. milj, in pravi obhod 365 dni 6 ur 9 m.

Mart, sveti z rudečo lučjo; njegov premernik je 892 milj, daljava od solnca 31 mil. milj, in obhod 1 leto 321 dni.

Jupiter, sveti z belo lučjo; njegov premernik je 20018 milj, daljava od solnca 107 mil. milj, in obhod 11 let 314 dni.

Saturn, bolj blede sije, in ima svetel kolobar ob sredi; njegov premernik je 16200 milj, daljava od solnca 197 mil. milj, in obhod 29 let 166 dni.

Uran, se prosto komaj vidi; njegov premernik je 7466 milj, daljava od solnca 396 mil. milj, in obhod 84 let 5 dni.

Neptun, se prosto ne vidi; njegov premernik je 7830 milj, daljava od solnca 621 mil. milj, in obhod 164 let 225 dni.

Malih planetov, kolikor je do slej znanih, je 74; njih poti so med Martom in Jupitrom, in s prostim očesam se ne vidijo. Njih daljava od solnca znaša 45 do 65 mil. milj, in obhod 3 leta 96 dni do 5 let 221 dni. Naj bolj znane so med njimi Cerera, Palada, Junona in Vesta, ki so bile naj poprej najdene; zadnja je bila ugledana Galateja.

Stranski planeti ali **lune** so tovarši večjim planetom; sučejo se okoli njih, in z njimi vred tekajo krog solnca. Vseh taci planetov je 23; naša zemlja ima 1 luno, Jupiter 4, Saturn 8, Uran 8, in Neptun 2 luni.

Luna naše zemlje je krogla, 50krat manjša od tiste; njeni premernik je 468 milj, daljava od zemlje 51803 milje, in pravi obhod 27 dni 7 ur 8 m. Luna kaže spremene v svoji svetlobi; o mlaji je njena svetla stran skrita, o kraju se tista vidi deloma, o šipu pa celoma.

Ko luna na svoji poti stopi med solnce in zemljo, solnce mrakne; ko zemlja v svojem teku stopi med solnce in luno, luna mrakne. Pomrak se godi celoma ali deloma; meri se na pavce, 12 na celino.

Vseh **kometov**, ki so se do slej vidili, je čez 700; kažejo se v megleni luči, dostikrat s svetlim repom. Bolj znani kometi so: Enketov, Brorsenov, Bielov, zdaj v dvoje razdeljen, in Fejev, katerih obhod je 3 leta 115 dni do 7 let 158 dni; dalje Olbersov in Halejev, prostim očem viden, katerih tek je po 74 in 76 let; v zadnje Donatov komet, ki se je lepo vidil l. 1858, in hodi 2500 let v okolici.

Zvezde se svetijo z lastno lučjo bolj ali manj blišeče; njih število je nesmerjeno, daljava prečudna, vsakodanje premikanje pa le videzno. Bolj znane so: Polarnica, vedno v severji stoječa; Siri, med vsemi naj bolj svetel; Rimšice, 3 svetle zvezde po versti; Gostosevci, kupec malih zvezd.

Trume zvezd, ki se sestavljajo po raznih podobah, se kličejo zvezdiša; vseh zvezdiš se zdaj šteje 108. Bolj znane so: veliki in mali Voz ali Medved proti severju; veliki in mali Pes proti jugu; in dvanajstere nebeške znamenja, ki so v velikem zverinskem krogu po versti. Rimska cesta so le neštevilne množice zvezd skupaj.

V okrogu dvanajsternih nebeških znamenj se vidi solnce premikati s planeti vred. V znamenji kozla stoji solnce po zimi naj nižje proti jugu, v znamenji raka o poletji naj višje proti severju; pri sredi, v ravniku, ostaja o pomladi v znamenji ovna, in o jeseni v znamenji tehtnice.

Znamnja solnca in planetov.

☉ Solnce.	♂ Merkur.	♂ Mart.	♄ Uran.
☾ Luna.	♀ Venera.	♃ Jupiter.	♆ Neptun.
	♁ Zemlja.	♄ Saturn.	

Lunini spremeni.

☾ Mlaj.	☾ Pervi krajec.	☾ Šip.	☾ Zadnji krajec.
---------	-----------------	--------	------------------

Dvanajstere nebeške znamenja.

 Oven.	 rak.	 tehtnica.	 kozel.
 junec.	 lev.	 škorpion.	 vodnar.
 dvojčki.	 devica.	 strelec.	 ribe.

Pomraki l. 1863.

Solnce mrakne 2krat: 17. maja in 11. novembra. Luna mrakne 2krat: 1. junija in 25. novembra. Samo prvi solnčni in prvi lunini pomrak je pri nas viden.

Januari.

Solnčni stan.

Solnce je 2. jan. zemlji naj bližje ob 5 u. 4 m. zjutraj.

1. izhaja ob 7 u. 54 m. zjutr.	zahaja ob 4 u. 12 m. zvečer.
8. " " 7 " 42 " "	" " 4 " 30 " "
15. " " 7 " 39 " "	" " 4 " 39 " "
22. " " 7 " 35 " "	" " 4 " 49 " "
1. je dan dolg 8 u. 18 m.	pravo poldne ob 12 u. 3 m.
8. " " " 8 " 48 "	" " " 12 " 6 "
15. " " " 9 " 0 "	" " " 12 " 9 "
22. " " " 9 " 14 "	" " " 12 " 12 "

Solnce stopi 20. jan. v znamenje vodnarja ob 12 u. 30 m. opoldne.

Lunini stan.

1. zahaja ob 4 u. 28 m. zjutr.	izhaja ob 1 u. 40 m. zvečer.
8. " " 9 " 9 " "	" " 6 " 27 " "
15. izhaja " 3 " 49 " "	zahaja " 11 " 55 " opoldne.
22. " " 8 " 47 " "	" " 8 " 39 " zvečer.

Luna stopi 3. jan. v zn. raka, 11. v zn. tehtnice, 17. v zn. kozla, 23. v zn. ovna, 31. v zn. raka.

Luna je 3. jan. zvečer zemlji naj dalje, 18. zvečer naj bližje, 31. opolnoči naj dalje.

☿ šip je 5. jan. ob 4 u. 30 m. zjutraj.	♊ mlaj je 19. jan. ob 4 u. 59 m. zvečer.
♋ zadnji krajec je 13. jan. ob 1 u. 4 m. zjutraj.	♈ prvi krajec je 26. jan. ob 5 u. 51 m. zvečer.

Planetni stan.

Merkur je 1. jan. v zn. kozla, stopi 8. v zn. vodnarja; izhaja 1. ob 8 u. 22 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 38 m. zvečer, je 30. zjutraj solncu naj bližje.

Venera je 1. jan. v zn. kozla, stopi 11. v zn. vodnarja; izhaja 1. ob 8 u. 14 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 44 m. zvečer; je 12. zjutraj solcu naj dalje.

Mart je 1. jan. v zn. ovna, stopi 20. v zn. junca; zahaja 1. ob 1 u. 35 m. zjutraj, izhaja ob 12 u. 1 m. opoldne; je 26. zjutraj solncu na četert.

Jupiter je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 1 u. 29 m. zjutraj, zahaja ob 12 u. 29 m. opold.; je 16. zjutraj solncu na četert.

Saturn je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 11 u. 57 m. opoldne, izhaja ob 10 u. 39 m. zvečer.

Uran je v zn. dvojčkov; zahaja 1. ob 6 u. 30 m. zjutraj, izhaja ob 9 u. 34 m. zvečer; je 2. zvečer in 30. zjutraj tik lune.

Neptun je na meji zn. rib in ovna celo leto.

Dozdevno vreme.

O šipu sneg in medenje; o zadnjem kraju jasno, merzlo; o mlaji lepo, voljno; o prvem kraju jasno, merzlo.

Februari.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 7 u. 24 m. zjutr.	zahaja ob 5 u. 2 m. zvečer.
8. " " 7 " 15 " "	" " 5 " 13 " "
15. " " 7 " 4 " "	" " 5 " 24 " "
22. " " 6 " 52 " "	" " 5 " 34 " "
1. je dan dolg 9 u. 38 m.	pravo poldne ob 12 u. 13 m.
8. " " " 9 " 58 "	" " " 12 " 14 "
15. " " " 10 " 20 "	" " " 12 " 14 "
22. " " " 10 " 42 "	" " " 12 " 13 "

Solnce stopi 19. febr. v zn. rib ob 3 u. 7 m. zvečer.

Lunini stan.

1. zahaja ob 5 u. 42 m. zjutr.	izhaja ob 3 u. 8 m. zvečer.
8. " " 8 " 48 " "	" " 10 " 45 " "
15. izhaja " 6 " 3 " "	zahaja " 2 " 21 " "
22. " " 8 " 32 " "	" " 10 " 58 " "

Luna stopi 7. febr. v zn. tehtnice, 14. v zn. kozla, 20. v zn. ovna, 27. v zn. raka.

Luna je 15. febr. zvečer zemlji naj bližje, 27. zvečer naj dalje.

☾ šip je 3. febr. ob 11 u. 22 m. zvečer.	☾ mlaj je 18. febr. ob 4 u. 4 m. zjutraj.
☾ zadnji krajec je 11. febr. ob 11 u. 44 m. zjutraj.	☾ prvi krajec je 25. febr. ob 1 u. 32 m. zvečer.

Planetni stan.

Merkur je v zn. vodnarja; izhaja 1. ob 7 u. 53 m. zjutraj, zahaja ob 6 u. 37 m. zvečer; je 10. zjutraj pri solncu zdolaj, 17. zjutraj tik lune.

Venera je 1. febr. v zn. vodnarja, stopi 3. v zn. rib; izhaja 1. ob 8 u. 7 m. zjutraj, zahaja ob 6 u. 11 m. zvečer.

Mart je v zn. junca; zahaja 1. ob 2 u. 2 m. zjutraj, izhaja ob 10 u. 28 m. zvečer; je 24. zjutraj tik lune.

Jupiter je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 10 u. 29 m. zjutraj, izhaja ob 11 u. 35 m. zvečer.

Saturn je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 9 u. 50 m. zjutraj, izhaja ob 9 u. 34 m. zvečer.

Uran je v zn. dvojčkov; zahaja 1. ob 4 u. 19 m. zjutraj, izhaja ob 12 u. 25 m. opoldne; je 26. zjutraj tik lune.

Dozdevno vreme.

O šipu lepó, merzlo; o zadnjem kraju merzlo z vetrom; o mlaji sneg in medenje; o prvem kraju dež in sneg.

M a r c i.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 6 u. 40 m. zjutr.	zahaja ob 5 u. 44 m. zvečer.
8. " " 6 " 28 " "	" " 5 " 54 " "
15. " " 6 " 15 " "	" " 6 " 3 " "
22. " " 6 " 1 " "	" " 6 " 13 " "
1. je dan dolg 11 u. 4 m.	pravo poldne ob 12 u. 12 m.
8. " " " 11 " 26 "	" " " 12 " 11 "
15. " " " 11 " 48 "	" " " 12 " 9 "
22. " " " 12 " 12 "	" " " 12 " 7 "

Noč in dan sta 20. marca enako dolga, 12 ur.

Solnce stopi 21. marca v zn. ovna ob 3 u. 19 m. zjutraj.

Pomlad se začne.

Lunini stan.

1. zahaja ob 4 u. 15 m. zjutr.	izhaja ob 2 u. 0 m. zvečer.
8. " " 7 " 20 " "	" " 9 " 45 " "
15. izhaja " 3 " 38 " "	zahaja " 1 " 20 " "
22. " " 7 " 2 " "	" " 9 " 44 " "

Luna stopi 6. marca v zn. tehtnice, 13. v zn. kozla, 19. v zn. ovna, 26. v znamenje raka.

Luna je 15. marca zjutraj zemlji naj bližje, 27. zvečer naj dalje.

☾ šip je 5. marca ob 3 u. 43 m. zvečer.

☼ mlaj je 19. marca ob 3 u. 35 m. zvečer.

☾ zadnji krajec je 12. marca ob 7 u. 53 m. zvečer.

☼ prvi krajec je 27. marca ob 9 u. 55 m. zjutraj.

Planetni stan.

Merkur je 1. marca v zn. vodnarja, stopi 15. v zn. rib; izhaja 1. ob 5 u. 38 m. zjutraj, zahaja ob 3 u. 32 m. zvečer; je 15. zjutraj solncu naj dalje.

Venera stopi 1. marca v zn. ovna, 27. v zn. junca; izhaja 1. ob 7 u. 28 m. zjutraj, zahaja ob 7 u. 30 m. zvečer.

Mart je 1. marca v zn. junca, stopi 13. v zn. dvojčkov; izhaja 1. ob 9 u. 17 m. zjutraj, zahaja ob 12 u. 1 m. opolnoči.

Jupiter je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 8 u. 38 m. zjutraj, izhaja ob 9 u. 42 m. zvečer.

Saturn je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 7 u. 2 m. zjutraj, izhaja ob 8 u. 32 m. zvečer; je 23. zjutraj solncu nasproti.

Uran je 1. marca v zn. junca, stopi 26. v zn. dvojčkov; zahaja 1. ob 2 u. 29 m. zjutraj, izhaja ob 10 u. 33 m. zjutraj; je 7. zvečer solncu na četert, 25. zvečer tik lune.

Dozdevno vreme.

O šipu lepo, voljno; o zadnjem kraju sneg in dež iz juga; o mlaji lepo voljno; o prvem kraju dež iz zahodnika, sneg iz burje.

A p r i l.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 5 u. 42 m. zjutr.	zahaja ob 6 u. 26 m. zvečer.
8. " " 5 " 30 " "	" " 6 " 34 " "
15. " " 5 " 16 " "	" " 6 " 44 " "
22. " " 5 " 4 " "	" " 6 " 54 " "
1. je dan dolg 12 u. 44 m.	pravo poldne ob 12 u. 4 m.
8. " " " 13 " 4 "	" " " 12 " 2 "
15. " " " 13 " 28 "	" " " 12 " 0 "
22. " " " 13 " 50 "	" " " 11 " 59 "

Solnce stopi 20. aprila v zn. junca ob 3 u. 57 m. zvečer.

Lunini stan.

1. zahaja ob 4 u. 6 m. zjutr.	izhaja ob 4 u. 1 m. zvečer.
8. " " 7 " 55 " "	" " 12 " 3 " "
15. izhaja " 3 " 39 " "	zahaja " 4 " 1 " "
22. " " 7 " 42 " "	" " 11 " 24 " "

Luna stopi 3. apr. v zn. tehtnice, 9. v zn. kozla, 16. v zn. ovna, 23. v zn. raka, 30. v zn. tehtnice.

Luna je 9. apr. zjutraj zemlji naj bližje, 23. zjutraj naj dalje.

☾ šip je 4. apr. ob 5 u. 6 m. zjutraj.	☾ mlaj je 18. apr. ob 4 u. 3 m. zjutraj.
☾ zadnji krajec je 11. apr. ob 2 u. 20 m. zjutraj.	☾ prvi krajec je 26. apr. ob 5 u. 5 m. zjutraj.

Planetni stan.

Merkur je 1. apr. v zn. rib, stopi 5. v zn. ovna; izhaja 1. ob 5 u. 18 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 36 m. zvečer; je 20. zvečer pri solncu zgoraj, 28. zjutraj solncu naj bližje.

Venera je 1. apr. v zn. junca, stopi 21. v zn. dvojčkov; izhaja 1. ob 6 u. 32 m. zjutraj, zahaja ob 9 u. 6 m. zvečer; je 20. zvečer tik lune.

Mart je 1. apr. v zn. dvojčkov, stopi 28. v zn. raka; izhaja 1. ob 8 u. 10 m. zjutraj, zahaja ob 12 u. 18 m. opolnoči; je 7. zjutraj pri Uranu.

Jupiter je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 6 u. 30 m. zjutraj, izhaja ob 7 u. 25 m. zvečer; je 12. zvečer solncu nasproti.

Saturn je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 5 u. 51 m. zjutraj, zahaja ob 5 u. 21 m. zvečer.

Uran je v zn. dvojčkov; izhaja ob 8 u. 34 m. zjutraj, zahaja ob 12 u. 28 m. opolnoči; je 22. zjutraj tik lune.

Dozdevno vreme.

O šipu dež; o zadnjem kraju merzlo z dežjem; o mlaji dež; o prvem kraju premenljivo.

M a j.

Solčni stan.

1. izhaja ob 4 u. 50 m. zjutr.	zahaja ob 7 u. 6 m. zvečer.
8. " " 4 " 40 " "	" " 7 " 14 " "
15. " " 4 " 31 " "	" " 7 " 21 " "
22. " " 4 " 24 " "	" " 7 " 30 " "
1. je dan dolg 14 u. 16 m.	pravo poldne ob 11 u. 58 m.
8. " " " 14 " 34 "	" " " 11 " 57 "
15. " " " 14 " 50 "	" " " 11 " 56 "
22. " " " 15 " 6 "	" " " 11 " 57 "

Solnce stopi 21. maja v zn. dvojčkov ob 3 u. 44 m. zvečer.

Solnce mrakne 17. maja deloma (11·7 pavc.), med 3 u. 42 m. in 8 u. 7 m. zvečer, vidoma skoraj v celi Evropi, v zahodni Azii, severni Afriki in Ameriki; pri nas se pomrak začne ob 6 u. 30 m., je pri sredi ob 7 u. 20 m. (3·3 pavc.), ob 7 u. 24 m. solnce zajde pred koncom pomraka.

Lunini stan.

1. zahaja ob 3 u. 31 m. zjutr.	izhaja ob 5 u. 8 m. zvečer.
8. " " 9 " 1 " "	" " 12 " 17 " opolnoči.
15. izhaja " 3 " 1 " "	zahaja " 5 " 1 " zvečer.
22. " " 8 " 36 " "	" " 11 " 14 " "

Luna stopi 6. maja v zn. kozla, 13. v zn. ovna, 20. v zn. raka, 27. v zn. tehtnice.

Luna je 6. maja zjutraj zemlji naj bližje, 22. zjutraj naj dalje.

☾ šip je 3. maja ob 3 u. 49 m. zvečer.	☽ mlaj je 17. maja ob 5 u. 46 m. zvečer.
☾ zadnji krajec je 10. maja ob 8 u. 12 m. zjutraj.	☾ prvi krajec je 25. maja ob 9 u. 44 m. zvečer.

Planetni stan.

Merkur je 1. maja v zn. junca, stopi 6. v zn. dvojčkov; izhaja 1. ob 5 u. 10 m. zjutraj, zahaja ob 8 u. 26 m. zv.; je 18. zv. pri Uranu.
 Venera je 1. maja v zn. dvojčkov, stopi 15. v zn. raka; izhaja 1. ob 6 u. 15 m. zjutraj, zahaja ob 10 u. 21 m. zvečer; je 3. zjutraj solncu naj bližje, 5. zvečer pri Uranu.
 Mart je v zn. raka; izhaja 1. ob 7 u. 29 m. zjutraj, zahaja ob 5 u. 10 m. zvečer; je 5. zvečer pri Uranu.
 Jupiter je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 4 u. 28 m. zjutraj, izhaja ob 5 u. 10 m. zvečer.
 Saturn je 1. maja v zn. tehtnice, stopi 16. v zn. device; zahaja 1. ob 3 u. 52 m. zjutraj, izhaja ob 3 u. 16 m. zvečer.
 Uran je v zn. dvojčkov; izhaja 1. ob 6 u. 44 m. zjutraj, zahaja ob 10 u. 40 m. zvečer.

Dozdevno vreme.

O šipu premenljivo; o zadnjem kraju ravno tako; o mlaji lepo iz severja, dež iz juga; o prvem kraju enako.

J u n i.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 4 u. 16 m. zjutr.	zahaja ob 7 u. 40 m. zvečer.
8. " " 4 " 12 " "	" " 7 " 46 " "
15. " " 4 " 11 " "	" " 7 " 49 " "
22. " " 4 " 10 " "	" " 7 " 52 " "
1. je dan dolg 15 u. 24 m.	pravo poldne ob 11 u. 58 m.
8. " " " 15 " 34 "	" " " 11 " 59 "
15. " " " 15 " 38 "	" " " 12 " 0 "
22. " " " 15 " 42 "	" " " 12 " 1 "

Dan je 21. junija naj daljši, 15 ur 42 m.

Solnce stopi 21. jun. v zn. raka ob 11 u. 51 m. zvečer.

Poletje se začne.

Lunini stan.

1. zahaja ob 3 u. 33 m. zjutr.	izhaja ob 7 u. 4 m. zvečer.
8. " " 10 " 38 " "	" " 12 " 12 " opolnoči.
15. izhaja " 3 " 21 " "	zahaja " 7 " 13 " zvečer.
22. " " 10 " 21 " "	" " 11 " 1 " "

Luna stopi 3. jun. v zn. kozla, 9. v zn. ovna, 16. v zn. raka, 24. v zn. tehtnice, 30. v zn. kozla.

Luna je 3. jun. zjutraj zemlji naj bližje, 18. zvečer naj dalje.

☾ šip je 2. jun. ob 12 u. 27 m. zjutraj.	☽ mlaj je 16. jun. ob 8 u. 34 m. zjutraj.
☾ zadnji kraec je 8. jun. ob 2 u. 49 m. zvečer.	☽ prvi kraec je 24. jun. ob 11 u. 29 m. zjutraj.

Luna mrakne 1. jun. celoma med 10 u. 43 m. in 2 ur. 3 m. po noči; vidoma v celi Evropi in Afriki, zahodni Azii in izhodni Ameriki.

Planetni stan.

Merkur je v zn. dvojčkov; izhaja 1. ob 6 u. 12 m. zjutraj, zahaja ob 9 u. 10 m. zvečer; je 11. zjutraj solncu naj dalje, 13. zvečer pri solncu zdolaj, 15. zvečer pri Uranu.

Venera je 1. v zn. raka, stopi 7. v zn. leva; izhaja 1. ob 6 u. 50 m. zjutraj, zahaja ob 11 u. 0 m. zvečer; je 2. zvečer tik Marta.

Mart je 1. v zn. raka, stopi 11. v zn. leva; izhaja 1. ob 6 u. 50 m. zjutraj, zahaja ob 10 u. 57 m. zvečer.

Jupiter je v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 2 u. 16 m. zjutraj, izhaja ob 2 u. 50 m. zvečer.

Saturn je 1. v zn. device, stopi 17. v zn. tehtnice; zahaja 1. ob 1 u. 45 m. zjutraj, izhaja ob 1 u. 5 m. zvečer; je 20. opolnoči solncu na četert.

Uran je v zn. dvojčkov; izhaja 1. ob 5 u. 45 m. zjutraj, zahaja ob 7 u. 41 m. zvečer; je 12. zjutraj solncu nasproti.

Dozdevno vreme.

O šipu lepo; o zadnjem kraecu hladno z dežjem; o mlaji dež; o prvem kraecu premenljivo.

J u l i.

Solnčni stan.

Solnce je 3. jul. zemlji naj dalje ob 11 u. 55 m. zvečer.

1. izhaja ob 4 u. 15 m. zjutr.	zahaja ob 7 u. 51. m. zvečer.
8. " " 4 " 20 " "	" " 7 " 48 " "
15. " " 4 " 26 " "	" " 7 " 44 " "
22. " " 4 " 34 " "	" " 7 " 38 " "
1. je dan dolg 15 u. 36 m.	pravo poldne ob 12 u. 3 m.
8. " " " 15 " 28 "	" " " 12 " 4 "
15. " " " 15 " 18 "	" " " 12 " 5 "
22. " " " 15 " 4 "	" " " 12 " 6 "

Solnce stopi 23. jul. v zn. leva ob 11 u. 57 m. opoldne.

Lunini stan.

1. zahaja ob 4 u. 16 m. zjutr.	izhaja ob 8 u. 6 m. zvečer.
8. " " 12 " 59 " "	" " 11 " 39 " zjutraj.
15. izhaja " 4 " 10 " "	zahaja " 7 " 18 " zvečer.
22. " " 11 " 24 " "	" " 10 " 18 " "

Luna stopi 6. jul. v zn. ovna, 14. v zn. raka, 21. v zn. tehtnice, 28. v zn. kozla.

Luna je 1. jul. zvečer zemlji naj bližje, 15. zvečer naj dalje, 30. zjutraj naj bližje.

☾ šip je 1. jul. ob 7 u. 43 m. zjutraj.	☾ mlaj je 15. jul. ob 11 u. 51 m. zvečer.
☾ zadnji krajec je 7. jul. ob 11 u. 26. m. zvečer.	☾ prvi krajec je 23. jul. ob 10 u. 30 m. zvečer.

☾ šip je 30. jul. ob 2 u. 30 m. zvečer.

Planetni stan.

Merkur je 1. jul. v zn. dvojčkov, stopi 18. v zn. raka, 28. v zn. leva; izhaja 1. ob 3 u. 2 m. zjutraj, zahaja ob 6 u. 24 m. zvečer; je 5. zvečer pri Uranu, 14. zjutraj tik lune, 24. zjutraj solncu naj bližje.

Venera je 1. jul. v zn. leva, stopi 5. v zn. device; izhaja 1. ob 7 u. 59 m. zjutraj, zahaja ob 10 u. 27 m. zvečer.

Mart je 1. jul. v zn. leva, stopi 30. v zn. device; izhaja 1. ob 6 u. 44 m. zjutraj, zahaja ob 9 u. 52 m. zvečer.

Jupiter je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 12 u. 38 m. opoldne, zahaja ob 12 u. 2 m. opolnoči; je 11. zjutraj solncu na četert.

Saturn je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 10 u. 56 m. zjutraj, zahaja ob 11 u. 32 m. zvečer.

Uran je v zn. dvojčkov; izhaja 1. ob 3 u. 5 m. zjutraj, zahaja ob 7 u. 3 m. zvečer.

Dozdevno vreme.

O šipu lepo iz severja, dež iz juga; o zadnjim krajeu veliko dežja; o mlaji ravno tako; o prvem krajeu in o šipu dež.

A v g u s t.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 4 u. 45 m. zjutr.	zahaja ob 7 u. 27 m. zvečer.
8. " " 4 " 53 " "	" " 7 " 17 " "
15. " " 5 " 1 " "	" " 7 " 7 " "
22. " " 5 " 10 " "	" " 6 " 54 " "
1. je dan dolg 14 u. 42 m.	pravo poldne ob 12 u. 6 m.
8. " " " 14 " 24 "	" " " 12 " 5 "
15. " " " 14 " 6 "	" " " 12 " 4 "
22. " " " 13 " 44 "	" " " 12 " 2 "

Solnce stopi 23. avg. v zn. device ob 6 u. 12 m. zvečer.

Lunini stan.

1. zahaja ob 7 u. 0 m. zjutr.	izhaja ob 8 u. 17 m. zvečer.
8. " " 3 " 1 " zvečer.	" " 12 " 15 " opolnoči.
15. izhaja " 6 " 6 " zjutraj.	zahaja " 7 " 12 " zvečer.
22. " " 1 " 43 " zvečer.	" " 10 " 43 " "

Luna stopi 3. avg. v zn. ovna, 10. v zn. raka, 17. v zn. tehtnice, 24. v zn. kozla.

Luna je 12. avg. opolnoči zemlji naj dalje, 27. zjutraj naj bližje.

☾ zadnji krajec je 6. avg. ob 11 u. 3 m. zjutraj.	☾ prvi krajec je 22. avg. ob 7 u. 17 m. zjutraj.
☿ mlaj je 14. avg. ob 3 u. 1 m. zvečer.	♄ šip je 28. avg. ob 9 u. 52 m. zvečer.

Planetni stan.

Merkur je 1. avg. v zn. leva, stopi 12. v zn. device; izhaja 1. ob 4 u. 23 m. zjutraj, zahaja ob 7 u. 43 m. zvečer; je 3. zjutraj pri solncu zgoraj, 18. zvečer pri Martu.

Venera je 1. avg. v zn. device, stopi 11. v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 8 u. 47 m. zjutraj, zahaja ob 9 u. 13 m. zvečer; je 9. zjutraj v naj večji svetlobi, 17. zvečer pri Saturnu, 18. zjutraj tik lune, 24. zvečer solncu naj dalje.

Mart je v zn. device; izhaja 1. ob 6 u. 27 m. zjutraj, zahaja ob 8 u. 39 m. zvečer.

Jupiter je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 11 u. 3 m. zjutraj, zahaja ob 10 u. 17 m. zvečer.

Saturn je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 9 u. 21 m. zjutraj, zahaja ob 9 u. 47 m. zvečer.

Uran je v zn. dvojčkov, izhaja 1. ob 12 u. 56 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 56 m. zvečer.

Dozdevno vreme.

O zadnjem kraju lepo; o mlaji hladno, dež; o prvem kraju lepo iz severja, dež iz juga; o šipu premenljivo.

September.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 5 u. 23 m. zjutr.	zahaja ob 6 u. 37 m. zvečer.
8. " " 5 " 32 " "	" " 6 " 24 " "
15. " " 5 " 41 " "	" " 6 " 11 " "
22. " " 5 " 49 " "	" " 5 " 57 " "
1. je dan dolg 13 u. 14 m.	pravo poldne ob 12 u. 0 m.
8. " " " 12 " 52 "	" " " 11 " 58 "
15. " " " 12 " 30 "	" " " 11 " 56 "
22. " " " 12 " 8 "	" " " 11 " 53 "

Noč in dan sta 23. sept. enako dolga, 12 ur.

Solnce stopi 23. sept. v zn. tehtnice ob 2 u. 6 m. zvečer.

Jesen se začne.

Lunini stan.

1. zahaja ob 9 u. 33 m. zjutr.	izhaja ob 8 u. 13 m. zvečer.
8. izhaja " 12 " 55 " "	zahaja " 3 " 53 " "
15. " " 8 " 14 " "	" " 6 " 54 " "
22. " " 3 " 3 " zveč.	" " 12 " 55 " opolnoči.

Luna stopi 6. sept. v zn. raka, 14. v zn. tehtnice, 20. v zn. kozla, 27. v zn. ovna.

Luna je 8. sept. opoldne zemlji naj dalje, 24. zjutraj naj bližje.

☾ zadnji krajec je 5. sept. ob 2 u. 7 m. zjutraj.	☾ prvi krajec je 20. sept. ob 2 u. 30 m. zvečer.
☾ mlaj je 13. sept. ob 5 u. 39 m. zjutraj.	☾ šip je 27. sept. ob 6 u. 59 m. zvečer.

Planetni stan.

Merkur je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 7 u. 26 m. zjutraj, zahaja ob 7 u. 33 m. zvečer; je 5. zjutraj solncu naj dalje, 15. opoldne tik lune.

Venera je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 8 u. 36 m. zjutraj, zahaja ob 7 u. 22 m. zvečer; je 17. zjutraj pri Saturnu, 24. zvečer pri Martu, 28. zvečer pri solncu zdolaj.

Mart je 1. sept. v zn. device; stopi 18. v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 6 u. 3 m. zjutraj, zahaja ob 7 u. 23 m. zvečer.

Jupiter je v zn. tehtnice, izhaja 1. ob 9 u. 30 m. zjutraj, zahaja ob 8 u. 28 m. zvečer.

Saturn je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 7 u. 38 m. zjutraj, zahaja ob 7 u. 12 m. zvečer.

Uran je v zn. dvojčkov; zahaja 1. ob 3 u. 2 m. zvečer, izhaja ob 10 u. 58 m. zvečer; je 18. zjutraj solncu na četert.

Dozdevno vreme.

O zadnjem krajeu merzlo, dež; o mlaji dež; o prvem krajeu premenljivo; o šipu lepo iz severja, dež iz juga.

O k t o b e r.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 6 u. 0 m. zjutr.	zahaja ob 5 u. 40 m. zvečer.
8. " " 6 " 10 " "	" " 5 " 26 " "
15. " " 6 " 19 " "	" " 5 " 13 " "
22. " " 6 " 29 " "	" " 5 " 1 " "
1. je dan dolg 11 u. 40 m.	pravo poldne ob 11 u. 50 m.
8. " " " 11 " 16 "	" " " 11 " 48 "
15. " " " 10 " 54 "	" " " 11 " 46 "
22. " " " 10 " 32 "	" " " 11 " 45 "

Solnce stopi 23. okt. v zn. škorpijona ob 10 u. 26 m. zvečer.

Lunini stan.

1. zahaja ob 10 u. 35 m. zjtr.	izhaja ob 8 u. 3 m. zvečer.
8. izhaja " 1 " 41 " "	zahaja " 3 " 15 " "
15. " " 9 " 26 " "	" " 6 " 42 " "
22. zahaja " 1 " 10 " "	izhaja " 2 " 32 " "

Luna stopi 3. okt. v zn. raka, 11. v zn. tehtnice, 18. v zn. kozla, 24. v zn. ovna, 30. v zn. raka.

Luna je 6. okt. zjutraj zemlji naj dalje, 20. zvečer naj bližje.

☾ zadnji krajec je 4. okt. ob 8 u. 18 m. zvečer.	☾ prvi krajec je 19. okt. ob 9 u. 3 m. zvečer.
☾ mlaj je 12. okt. ob 7 u. 39 m. zvečer.	☾ šip je 26. okt. ob 6 u. 53 m. zvečer.

Planetni stan.

Merkur je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 7 u. 50 m. zjutraj, zahaja ob 6 u. 4 m. zvečer; je 11. zjutraj pri solncu zdolaj, 21. zjutraj solncu naj bližje, 22. zjutraj tik saturna.

Venera je v zn. device; izhaja 1. ob 5 u. 56 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 54 m. zvečer.

Mart je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 6 u. 1 m. zjutraj, zahaja ob 5 u. 53 m. zvečer; je 2. zvečer pri solncu, 3. zjtr. pri Saturnu.

Jupiter je 1. v zn. tehtnice, stopi 4. v zn. škorpijona; izhaja 1. ob 8 u. 5 m. zjutraj, zahaja ob 6 u. 43 m. zvečer; je 31. zvečer pri solncu.

Saturn je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 5 u. 56 m. zjutraj, zahaja ob 5 u. 58 m. zvečer; je 2. zjutraj pri solncu.

Uran je v zn. dvojčkov; zahaja 1. ob 1 u. 10 m. zvečer, izhaja ob 9 u. 6 m. zvečer.

Dozdevno vreme.

O zadnjem kraju merzlo z dežjem; o mlaji lepo iz severja, dež iz juga; o prvem kraju in šipu ravno tako.

November.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 6 u. 43 m. zjutr.	zahaja ob 4 u. 45 m. zvečer.
8. " " 6 " 53 " "	" " 4 " 35 " "
15. " " 7 " 3 " "	" " 4 " 27 " "
22. " " 7 " 13 " "	" " 4 " 21 " "
1. je dan dolg 10 u. 2 m.	pravo. poldne ob 11 u. 44 m.
8. " " " 9 " 42 "	" " " 11 " 44 "
15. " " " 9 " 24 "	" " " 11 " 45 "
22. " " " 9 " 8 "	" " " 11 " 47 "

Solnce stopi 22. nov. v zn. strelca ob 7 u. 7 m. zvečer.

Solnce mrakne 11. nov. celoma med 6 u. 47 m. in 11 u. 25 m. zjutraj, vidoma le v južni Afriki in Avstralii.

Lunini stan.

1. zahaja ob 11 u. 46 m. zjutr.	izhaja ob 9 u. 33 m. zvečer.
8. izhaja " 3 " 45 " "	zahaja " 2 " 55 " "
15. " " 9 " 2 " "	" " 8 " 36 " "
22. zahaja " 3 " 46 " "	izhaja " 2 " 39 " "
Luna stopi 7. nov. v zn. tehtnice, 14. v zn. kozla, 20. v zn. ovna, 27. v zn. raka.	

Luna je 3. nov. zjutraj zemlji naj dalje, 15. zjutraj naj bližje, 30. zvečer naj dalje.

☾ zadnji krajec je 3. nov. ob 4 u. 32 m. zvečer.	☾ prvi krajec je 18. nov. ob 4 u. 2 m. zjutraj.
☾ mlaj je 11. nov. ob 8 u. 57 m. zjutraj.	☾ šip je 25. nov. ob 9 u. 59 m. zjutraj.

Luna mrakne 25. nov. celoma med 8 u. 13 m. in 11 u. 34 m. zjutraj, vidoma le v Ameriki, izhodni Aziji in Avstralii.

Planetni stan.

Merkur je 1. nov. v zn. tehtnice; stopi 8. v zn. škorpionja, 27. v zn. strelca; izhaja 1. ob 5 u. 2 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 28 m. zvečer; je 9. zvečer pri Martu, 13. zvečer tik Jupitra.

Venera je 1. nov. v zn. device, stopi 3. v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 3 u. 23 m. zjutraj, zahaja ob 3 u. 21 m. zvečer; je 19. zjutraj v naj večji svetlobi, 23. opoldne tik Saturna.

Mart je 1. nov. v zn. tehtnice, stopi 6. v zn. škorpionja; izhaja 1. ob 6 u. 11 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 1 m. zvečer; je 21. zvečer tik Jupitra.

Jupiter je v zn. škorpionja; izhaja 1. ob 6 u. 37 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 55 m. zvečer.

Saturn je v zn. tehtnice; izhaja 1. ob 4 u. 16 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 4 m. zvečer.

Uran je v zn. dvojčkov; izhaja 1. ob 10 u. 45 m. zjutraj, zahaja ob 6 u. 43 m. zvečer.

Dozdevno vreme.

O zadnjem kraju lepo; o mlaji premenljivo; o prvem kraju dež in sneg; o šipu premenljivo.

December.

Solnčni stan.

1. izhaja ob 7 u. 23 m. zjutr.	zahaja ob 4 u. 15 m. zvečer.
8. " " 7 " 32 " "	" " 4 " 12 " "
15. " " 7 " 37 " "	" " 4 " 13 " "
22. " " 7 " 42 " "	" " 4 " 16 " "
1. je dan dolg 8 u. 52 m.	pravo poldne ob 11 u. 49 m.
8. " " " 8 " 40 "	" " " 11 " 52 "
15. " " " 8 " 36 "	" " " 11 " 55 "
22. " " " 8 " 34 "	" " " 11 " 59 "

Dan je 22 dec. naj krajši, 8 u. 34 m.

Solnce stopi 22. dec. v zn. kozla ob 7 u. 55 m. zjutraj.

Zima se začne.

Solnce je 31. dec. zemlji naj bližje ob 10 u. 51 m. zjutraj.

Lunini stan.

1. zahaja ob 11 u. 20 m. zjutr.	izhaja ob 10 u. 21 m. zvečer.
8. izhaja " 5 " 47 " "	zahaja " 2 " 29 " "
15. " " 10 " 48 " "	" " 10 " 4 " "
22. zahaja " 4 " 57 " "	izhaja " 2 " 33 " "

Luna stopi 5. dec. v zn. tehtnice, 11. v zn. kozla, 17. v zn. ovna.
24. v zn. raka.

Luna je 12. dec. zvečer zemlji naj bližje, 28. zvečer naj dalje.

☾ zadnji krajec je 3. dec. ob 1 u. 11 m. zvečer.

☾ prvi krajec je 17. dec. ob 12 u. 43 m. opoldne.

☾ mlaj je 10. dec. ob 9 u. 21 m. zvečer.

☾ šip je 25. dec. ob 3 u. 48 m. zjutraj.

Planetni stan.

Merkur je 1. dec. v zn. strelca, stopi 15. v zn. kozla; izhaja 1. ob 5 u. 2 m. zjutraj, zahaja ob 4 u. 26 m. zvečer; je 1. zveč. pri solncu zgoraj, 4. zjutraj solncu naj dalje.

Venera je 1. dec. v zn. tehtnice, stopi 10. v zn. škorpiona; izhaja 1. ob 3 u. 12 m. zjutraj, zahaja ob 2 u. 28 m. zvečer; je 15. zjutraj solncu naj dalje, 27. zjutraj pri Jupitru.

Mart je 1. dec. v zn. škorpiona, stopi 20. v zn. kozla; izhaja 1. ob 5 u. 38 m. zjutraj, zahaja ob 5 u. 18 m. zvečer; je 9. zjutraj tik lune.

Jupiter je v zn. škorpiona; izhaja 1. ob 5 u. 20 m. zjutraj, zahaja ob 3 u. 20 m. zvečer.

Saturn je v zn. tehtnice, izhaja 1. ob 2 u. 35 m. zjutraj, zahaja ob 2 u. 13 m. zvečer.

Uran je v zn. dvojčkov; zahaja 1. ob 8 u. 55 m. zjutraj, izhaja ob 4 u. 53 m. zvečer; je 15. solncu nasproti.

Dozdevno vreme.

O zadnjem kraju dež in sneg; o mlaji premenljivo; o prvem kraju veliko snega; o šipu sneg z medenjem.

Štetev posvetnih in cerkvenih zгодeb.

V letu 1863 se šteje:

Leto 5863, kar je Bog svet stvaril	l. 4000 pr. Kr.
„ 4207, kar je bil vesoljni potop	„ 1656 po stv.
„ 3780, kar je bil Abraham poklican	„ 2083 „
„ 2863, kar je Salomon sozidal Jeruzalemski tempelj	„ 3000 „
„ 2616, kar je bilo sozidano Rimsko mesto	„ 753 pr. Kr.
„ 2469, kar so šli Judje v babilonsko sužnjost	„ 606 „
„ 2399, kar je Cir povzdignil perzijansko kra- ljestvo	„ 636 „
„ 2194, kar je Aleksander povzdignil mace- donsko kraljestvo	„ 331 „
„ 2044, kar je Akvileja postala rimsko selišče	„ 181 „
„ 1908, kar je Juli Cezar poravnal Koledar	„ 45 „
„ 1893, kar je Avgust postal rimski cesar	„ 30 „
„ 1880, kar je vsa slovenska zemlja prišla v rimsko oblast	„ 13 „
„ 1863, kar je bil rojen Jezus Kristus	„ 1 po Kr.
„ 1830, kar je Kristus umerl	„ 33 „
„ 1813, kar je sv. Marka kersansko vero oznanoval v Akvileji	„ 50 „
„ 1792, kar je bil Jeruzalem razdjan po ce- sarji Titu	„ 71 „
„ 1550, kar je kersanska cerkev mir dobila po cesarji Konstantinu	„ 313 „
„ 1468, kar je bilo rimsko cesarstvo razde- ljeno v dvoje	„ 395 „
„ 1411, kar je grozovitni Atila razdjal Akvilejo	„ 452 „
„ 1387, kar je razpadlo zahod. rimsko cesarstvo	„ 476 „
„ 1271, kar so novi rodovi prišli v slovensko zemljo	„ 592 „
„ 1075, kar je slovenska zemlja prišla v ob- last Frankov	„ 788 „
„ 1064, kar sta sv. Pavlin, Akvilejski patriarh, in Arn, Solnograški nadškof, Slovence vere učila	„ 798 „

Leto 1063,	kar je Karol veliki postal rimski cesar	l. 800 po Kr.
" 1000,	kar sta ss. Ciril in Metodi prišla, Slovence vere učiti	" 863 "
" 901,	kar je rimska cesarska krona prišla na Nemce	" 962 "
" 809,	kar se je greška ali izhodna cerkev odcepila od rimske	" 1054 "
" 767,	kar so se začele križanske vojske	" 1096 "
" 623,	kar je bil najden papir iz cunj	" 1240 "
" 581,	kar so habsburški knezi prejeli Av- strijo s Slovenskim vred	" 1282 "
" 521,	kar se smodnik rabi v Evropi	" 1342 "
" 498,	kar je na Dunaji vsenčiliše postavljeno	" 1365 "
" 423,	kar je bilo tiskanje bukev najdeno	" 1440 "
" 416,	kar je bil prvi koledar natisnjen	" 1447 "
" 409,	kar so si Turki prisvojili Carjigrad	" 1454 "
" 371,	kar je Kristof Kolumb našel Ameriko	" 1492 "
" 346,	kar je Martin Luter začel vero pre- narejati	" 1517 "
" 304,	kar je bil tabak prinesen v Evropo	" 1559 "
" 300,	kar je bil končan Tridentinski zbor	" 1563 "
" 281,	kar je papež Gregor XIII. koledar popravljal	" 1582 "
" 279,	kar je bil korun prinesen v Evropo	" 1584 "
" 248,	kar je bila kava prinesena v Evropo	" 1615 "
" 164,	kar je bila prva mašina na sopar narejena	" 1699 "
" 123,	kar vlada habsbursko-lotarinska hiša v Avstrii	" 1740 "
" 81,	kar je cesar Jožef II. kmetijski stan zlajšal	" 1782 "
" 74,	kar se je začela francoska prekucija	" 1789 "
" 59,	kar je Franc I. avstrijske dežele povzdignil v cesarstvo	" 1804 "
" 54 do 50,	kar je bil del slovenske zemlje v francoski oblasti	l. 1809 do 1813 "
" 48,	kar je bil konec francoske vojske	" 1815 "
" 20,	kar je bil narejen prvi električni tele- graf	" 1833 "
" 17,	kar je prišel papež Pij IX. na stol sv. Petra	" 1846 "
" 15,	kar je Franc Jožef I. prevzel avstri- jansko cesarstvo	" 1848 "

Pregled vse zemlje.

Poveršje vse zemlje meri 9,280.000, suhi svet samo 2,434.000 zemljopisnih □ milj; vseh ljudi na zemlji je do 1288 milijonov.

Pet delov sveta.

<i>Evropa</i> , z Uralskim in Kavkaskim,	183.500 □ m.	275 mil. ljudi.
<i>Azija</i> , z indiskimi otoki,	793.900 "	720 " "
<i>Afrika</i> , z otoki vred,	543.500 "	200 " "
<i>Amerika</i> , severna in južna,	751.100 "	89 " "
<i>Avstralija</i> , z oceanskimi otoki,	162.600 "	4 " "

Evropejske države.

Avstrija, z 11.733 □ m. 36,965.000 lj., in 20 kronovinami; cesar **Franc Jožef I.**, glavno mesto Dunaj s 489.095 ljudi.

Prusija, s 5.103 □ m. 16,940.000 lj. in 8 krajinami; kralj Vilhelm I., gl. mesto Berlin 468,958 lj.

Nemške države, skupaj z 11.486 □ m. 43,280.000 lj., in 35 zveznimi državami; središnje mesto Frankobrod z 62.511 lj.; brez avstrijskega in pruskega s 5502 □ m. 17,416.000 lj.

a) *Bavarsko*, z 1387 □ m. 4,560.000 lj., in 8 okrogi; kralj Maksimilijan Jožef II., glavno mesto Monakov s 127.385 lj.

b) *Virtembersko*, s 354 □ m. 1,730.000 lj.; kralj Vilhelm I., gl. mesto Štutgard s 50.000 lj.

c) *Saksonsko*, z 271 □ m. 1,990.000 lj.; kralj Janez Nep., gl. mesto Draždani s 104.500 lj.

d) *Hanoversko*, s 700 □ m. 1,820.000 lj.; kralj Juri Friderik V., gl. mesto Hanover s 43.000 lj.

e) 7 velicih vojvodstev: Badensko, Hesensko-Kaselsko, Hesensko-Darmstatsko, Oldenbursko, dve Meklenbursko in Vajmarsko.

f) 9 vojvodstev, 9 knežij, in 4 proste mesta.

Svajcarsko, s 730 □ m. 2,390.000 lj., in 22 kantoni; zvezna država z zveznim zborom, glavno mesto Bern z 28.000 lj.

Italija, vsa skupaj s 5590 □ m. 27,000.000 lj. brez avstrijskega in francoskega s 4704 □ m. 23,111.200 lj.

a) *Sardinsko* brez Savoje in Nice, s 1097 □ m. 4,083.000 lj. in 9 krajinami; kralj Viktor Emanuel II., glavno mesto Turin s 136.849 lj.; zraven privzeto:

Lombardsko, s 338 □ m. 2,720.000 lj. in 7 krajinami;
Parmezansko, s 112 □ m. 508.000 lj., prejšna vojvodinja Luiza;

Modeneško, s 109 □ m. 606.000 lj., prejšni vojvoda Franc V.

Romansko in *Marke*, s 605 □ m. 2.679.000 lj., pravi lastnik papež Pij IX.

Toskansko, s 397 □ m. 1,820.000 lj., prejšni veliki vojvoda Ferdinand II.

Neapoljsko, s 1535 □ m. 6,843.000 lj. s 17 krajinami; prejšni kralj Franc II., gl. mesto Neapolj s 417.824 lj.;

Sicilija, s 497 □ m. 2,208.000 lj. in 7 krajinami.

b) *Rimsko*, sama rimska okolica s 197 □ m. 628.000 lj. in 5 delegacijami; papež Pij IX., glavno mesto Rim s 191.078 lj.

Francosko, s 9894 □ m. 36,616.000 lj., in 89 oddelki; cesar Napoleon III., glavno mesto Pariz z 1,960.000 lj.

Špansko, z 9064 □ m. 13,960.000 lj., in 49 krajinami; kraljica Izabela II., glavno mesto Madrid s 166.950 lj.

Portugalsko, z 1739 □ m. 3,470.000 lj., in 17 krajinami; kralj Luis I., gl. mesto Lisabon z 260.000 lj.

Angleško, s Škotskim in Irskim, s 5740 □ m. 27,620.000 lj., in 117 knežijami; kraljica Viktorija, glavno mesto London z 2,803.000 lj.

Nizka zemlja, s 671 □ m. 3,240.000 lj., in 11 krajinami; kralj Vilhelm III., glavno mesto Amsterdam z 225.000 lj.

Belgija, s 536 □ m. 4,550.000 lj., in 9 krajinami; kralj Leopold I., gl. mesto Brusel z 246.410 lj.

Dansko, z 2956 □ m. 2,360.000 lj.; kralj Friderik VIII., gl. mesto Kodanj z 143.590 lj.

Švedsko, z Norveškim, s 14.154 □ m. 4,810.000 lj. in 41 krajinami; kraj Karol XV., gl. mesto Štokholm s 93.070 lj.

Rusija, s 97.869 □ m. 58.470.000 lj., in 49 gubernijami, car Aleksander II., gl. mesti Petrovgrad s 532.240 lj. in Moškova s 373.800 lj.; zraven

Poljsko, s 2331 □ m. 4,812.000 lj., in 5 gubernijami; poglavar vel. kn. Konstantin, gl. mesto Varšava s 157.871 lj.

Turčija, z 9980 □ m. 16,100.000 lj., 12 krajinami in 4 posebnimi knežijami: Serbskim, Valaškim, Moldavskim in Černogoro; sultan Abdul Aziz, gl. mesto Carigrad z 900.000 lj.

Greško, z 895 □ m. 1,420.000 lj.; kralj Oton I., gl. mesto Atene z 31.100 lj.

Drugotne večje deržave.

Azijanska Rusija, z 275.500 □ m. 5,330.000 lj., 4 gubernijami in 4 posebnimi krajinami.

Azijanska Turčija, z 31.600 □ m. 16,000.000 lj., in 18 krajinami; vmes sv. dežela, in mesto Jeruzalem s 30.000 lj.

Perzija, s 26.500 □ m. 11,500.000 lj.; šah Nasereddin, gl. mesto Teheran s 130.000 lj.

Afgansko, kraljestvo; **Birmansko** in **Anamsko**, cesarstvi.

Angleška Indija, s 67.200 □ m. 163.400.000 lj., in 5 predsedništvih; poglavar K. Elgin, gl. mesto Kalkuta s 600.000 lj.

Niskozemljaska Indija, z 28.920 □ m. 16,500.000 lj., gl. mesto Batavija z 118.000 lj.

Kina ali Kitaj, z 210.600 □ m. 375,000.000 lj., 18 krajinami in 5 podložnimi deželami; cesar Čung-Ci, gl. mesto Pekin z 1,300.000 lj.

Japansko, s 7500 □ m. 37,000.000 lj., in 10 krajinami; cesar Tikun, gl. mesto Jedo z 1,300.000 lj.

Afrizanska Turčija, s 44.500 □ m. 4,800.000 lj., in 5 krajinami; vmes Egipt, kralj namestnik Abbas paša, gl. mesto Kahira z 250.000 lj.

Marokansko, z 10.500 □ m. 6,500.000 lj., cesar Sidi Muhamed, gl. mesto Maroko s 70.000 lj.

Angleška Amerika, s 158.370 □ m. 3,760.000 lj., in 20 krajinami.

Severnoamerizanske soedinjene deržave, s 156.000 □ m. 27,100.000 lj., 31 deržavami in 11 okraji; predsednik A. Lincoln, središnje mesto Vašington s 40.000 lj.

Mejizanske deržave, s 40.300 □ m. 7,500.000 lj., in 24 oddelki; predsednik Juarez, glavno mesto Mejiko s 170.000 lj.

Brazilija, s 147.000 □ m. 6,100.000 lj., in 20 krajinami; cesar Pedro II., gl. mesto Rio Janeiro z 266.460 lj.

Srednjoamerikanske, Kolumbske, Peruanske in Argentinske deržave, zgol ljudovlade.

Število raznih vernikov na zemlji.

Katoličanov . . .	173 mil.	Judov	5 mil.
Izhodnih kristjanov	80 "	Muhamedanov . .	160 "
Protestantov . . .	83 "	Razn. malikovavcov	787 "

Pregled katoliške cerkve.

Njihova svetost , rimski papež.

Pij IX. (Janez Marija grof Mastai Feretti), rojen 13. maja 1792 v Sinigalii na Rimskem, papež izvoljen 16. jun. 1846; je po versti od sv. Petra 258. papež.

Kardinali in višji opravniki papeževi.

Sveti kardinalski zbor, 70 kardinalov; vmes škofov 6, manšikov 50, diakonov 14.

Kardinal vikar, namestnik papežev: kard. Konstantin Patrici.

Pervi deržavni minister: kard. Jakob Antonelli.

Subdatar, sprednik v podelitvah: prelat Francesco Vici.

Veliki penitencijar, vel. spovednik: kard. A. Marija de Azevedo.

Poslanci papeževi, v Avstrii: Anton de Luca, Tarsanski nadškof.

Nadškofje in škofje vse cerkve.

Vsa katoliška cerkev ima 157 patrijarhov in nadškofov, 780 škofov in apostoljskih vikarjev, in čez 173 milijonov duš; in sicer šteje:

Evropa	106 nadšk.,	522 škof.	in ap. vikarj.,	135,000.000 duš.
Azija	15	" 105	" "	7,000.000 "
Afrika	—	" 26	" "	1,200.000 "
Amerika	20	" 112	" "	30,000.000 "
Avstralija	1	" 13	" "	100,000 "

V Avstrii je 16 nadškofov, 58 škofov in 28,080.000 katoličanov.

Pregled avstrijanskega cesarstva.

Njihovo cesarsko kraljevo apostoljsko Velikanstvo.

Franc Jožef Pervi, cesar avstrijski, kralj ogerski in česki, beneški, dalmatinski, horvaški, slavonski, gališki, vladimirski in ilirski; nadvojvoda avstrijski; vojvoda štajarski, koroški, krajnski, friulski; pokneženi grof goriški in gradiškanski, mejni grof istrijski; gospod Teržaškega mesta in Slovenske meje i. t. d.

Rodopis avstrijske cesarske hiše.

Cesar **Franc Jožef Pervi** (Karol), rojen na Dunaji 18. avgusta 1830, je prevzel cesarstvo 2. decembra 1848.

Cesarica **Elizabeta** (Evgenija Amalija), hči Maksimilijana Jožefa, vojvoda bavarskega, rojena v Posenhofenu 24. decembra 1837, poročena 24. aprila 1854 na Dunaju.

Cesarič naslednik: **Rudolf** (Franc Karol Jožef), rojen 21. avgusta 1858.

Cesaričini: 1. **Sofija** (Friderika Doroteja), rojena 5. marca 1855, umerla 29. maja 1857.

2. **Gizela** (Luiza Marija), rojena 12. julija 1856.

Bratje Njih cesarskega Velikanstva.

Nadvojvodi: 1. **Ferdinand Maksimilijan** (Jožef), rojen 6. jul. 1832, višji poveljnik mornarski, poročen 27. julija 1857 s **Šarloto** (Amalijo Avgusto), kraljičino belgsko, rojeno 7. jun. 1840.

2. **Karol Ludovik** (Jožef Marija), poglavar tirolski, rojen 30. jul. 1833, poročen 4. maja 1857 z **Margareto** (Karolino Frideriko), kraljičino saksonsko, rojeno 24. marca 1840, umerlo 15. sept. 1858.

3. **Ludovik Viktor** (Jožef Anton), rojen 15. maja 1842.

Starši Njih cesarskega Velikanstva.

Franc Karol, nadvojvoda avstrijski, rojen 7. dec. 1802, in **Zofija** (Friderika Doroteja), kraljičina bavarska, rojena 27. jan. 1805, poročena 4. nov. 1824.

Očetovi bratje in sestre.

1. **Ferdinand Pervi** (Karol Leopold), rojen 19. apr. 1793, poročen 12. febr. 1831 z **Marijo Ano** (Karolino Pijo), kraljičino sardinsko, rojeno 19. sept. 1803; je cesarstvo prevzel 2. marca 1835, se mu odpovedal 2. dec. 1848.

2. **Marija Klementina**, rojena 1. marca 1798, poročena 28. jul. 1816 z **Leopoldom**, kraljičem sicilijanskim ali neapoljskim, rojenim 2. jul. 1790, vdova od 10. marca 1851.

3. *Marija Ana*, rojena 8. junija 1804, gospa zvezdokrižnega reda, umerla 28. dec. 1858.

Predstarši Njih cesarskega Veličanstva.

Franc Pervi (Jožef Karol), sin cesarja Leopolda II., rojen 12. febr. 1768, cesar 1. marca 1792, umerl 2. marca 1835; in *Marija Terezija* (Karolina Jozefa), kraljičina sicilijanska, rojena 6. jun. 1772, druga supruga, poročena 15. avg. 1790, umerla 13. apr. 1807.

Cesarica vdova: *Karolina Avgusta*, kraljičina bavarska, rojena 8. febr. 1792, poroč. 29. okt. 1816, vdova od 2. marca 1835.

Predočetovi bratje in sestre.

I. *Ferdinand* (Jožef Janez K.), veliki vojvoda toskanski, rojen 9. maja 1769, umerl 18. jun. 1824; poročen 19. sept. 1790 z *Ludoviko*, kraljičino sicilijansko, rojeno 27. jul. 1773, umerlo 19. sept. 1802; v drugo 6. maja 1821 z *Marijo Ano*, kraljičino saksonsko, rojeno 27. apr. 1796. — Sin: *Leopold II.* (Janez Jožef), veliki vojvoda toskanski, rojen 3. okt. 1797, poročen 28. okt. 1817 z *Marijo Ano*, kraljičino saksonsko, rojeno 15. nov. 1799, umerlo 24. marca 1832; v drugo 7. jun. 1833 z *Marijo Antonijo*, kraljičino sicilijansko, rojeno 19. dec. 1814. — Otroci: a) *Argusta*, rojena 1. apr. 1825, poročena 15. apr. 1844 z *Leopoldom*, kraljičem bavarskim, rojenim 12. marca 1821. b) *Marija Izabela*, rojena 21. maja 1834, poročena 10. aprila 1850 s *Franciškomo di Paolo*, kraljičem sicilijanskim, rojenim 13. avg. 1827. c) *Ferdinand*, IV., nadvojvoda toskanski, rojen 10. jun. 1835, poročen 24. nov. 1856 z *Marijo Ano*, kraljičino saksonsko, rojeno 4. jan. 1836. d) *Karol*, rojen 30. apr. 1839. e) *Marija Luiza*, rojena 31. okt. 1845. f) *Ludovik*, rojen 4. avg. 1847. g) *Janez Nepomučan*, rojen 25. nov. 1852.

II. *Karol* (Ludovik Janez), višji vojaški poveljnik, rojen 3. sept. 1771, umerl 30. apr. 1847; poročen 17. sept. 1815 s *Henrieto*, knežinjo nasavsko, rojeno 30. okt. 1797, umerlo 29. dec. 1829. — Otroci: 1. *Marija Terezija*, rojena 31. jul. 1816, poročena 9. jan. 1837 s *Ferdinandom II.*, kraljem neapoljskim, rojenim 12. jan. 1810. — 2. *Albert*, armadni poveljnik, rojen 3. avg. 1817, poročen 1. maja 1844 s *Hildegardo*, kraljičino bavarsko, rojeno 10. jun. 1825. — Otroci: a) *Marija Terezija*, rojena 15. jul. 1845. b) *Matilda*, rojena 25. jan. 1849. — 3. *Karol Ferdinand*, rojen 20. jul. 1818, poročen 18. apr. 1854 z *Elizabeto* nadvojvodinjo, rojeno 17. jan. 1831. — Otroka: a) *Friiderik*, rojen 4. jun. 1856. b) *Marija*, rojena 21. jul. 1858. — 4. *Marija Karolina*, rojena 10. sept. 1825, poročena z *Rajnerjem* nadvojvodom, rojenim 11. jan. 1827. 5. *Vilhelm*, višji armadni poveljnik, rojen 21. apr. 1827.

III. *Jožef* (Anton Janez), poglavar ogerski, rojen 9. marca 1776, umerl 13. jan. 1847; poročen v drugo 30. avg. 1815 s *Hermino*, vojvodičino anhaltsko, rojeno 2. dec. 1797, umerlo 14. sept. 1817; v tretje 24. avg. 1819 z *Marijo Dorotejo*, vojvo-

dičino vitembersko, rojeno 1. nov. 1797, umerlo 30. marca 1855. — Otroci: 1. *Štefan*, rojen 14. sept. 1817. — 2. *Elizabeta*, rojena 17. jan. 1831, v drugo poročena 18. apr. 1854 s *Karolom Ferdinandom*, nadvojvodom, rojenim 20. jul. 1818. — 3. *Jožef*, rojen 2. marca 1833. — 4. *Marija*, rojena 23. avg. 1836, poročena 22. avg. 1853 z *Leopoldom*, kraljičem belgskim, rojenim 9. apr. 1835.

IV. *Janex Kerstnik* (Jožef Fabijan), rojen 20. jan. 1782, umerl 11. maja 1859; poročen 3. sept. 1823 z *Ano* grofinjo *Meransko*, rojeno 26. jul. 1803. Sin: *Franc Janex*, rojen 11. marca 1839, poročen z *Terезija* grofinjo *Lambergovo* 8. jul. 1862.

V. *Rajner* (Jožef Janex), poglavar lombardsko-beneški, rojen 30. sept. 1783, umerl 16. jan. 1853; poročen 28. maja 1820 z *Marijo Elizabeto*, kraljičino sardinsko, rojeno 13. apr. 1800, umerlo 25. dec. 1856. — Otroci: 1. *Leopold*, rojen 6. jul. 1823. — 2. *Ernest*, rojen 8. avg. 1824. — 3. *Sigmund*, roj. 7. jan. 1826. — 4. *Rajner*, rojen 11. jan. 1827, poročen 21. febr. 1852 z *Marijo Karolino*, nadvojvodinjo, rojeno 10. sept. 1825. — 5. *Henrik*, rojen 9. maja 1828.

VI. *Ludovik* (Jožef Anton), rojen 13. dec. 1784, vojaški višji poveljnik.

Višje vladne opravništva.

Sedež na Dunaji.

Deržavni zbor; zgornja zbornica; predsednik K. V. kn. Auersberg.

” ” *spod. zbornica; predsednik dr. Fr. Hein.*

Deržavno svetovarstvo; predsednik: J. bar. Lichtenfels.

Ministerski posvet; predsednik: nadvojvoda Rajner.

Minister vnajnih oprav in cesarske hiše: B. gr. Rechberg.

Minister deržavnih zadev: A. vitez Schmerling.

Minister notrajnih zadev: J. žl. Lasser.

Minister pravosodja: A. bar. Pratobevera.

Minister denarstva: J. bl. Plener.

Minister trgovstva: A. gr. Wickenburg.

Minister vojaških zadev: A. gr. Degenfeld.

Minister mornarstva: F. bar. Burger.

Minister policije: A. grof Meczery.

Minister brez zročila: M. grof Esterhazy.

Dvorni kancelir ogerski: A. grof Forgač.

Dvorni kancelir erdeljski: Fr. gr. Nadazdy.

Dvorni kancelir horvaško-slav.: J. Mažuranič.

Deželna razdelitev vsega cesarstva:

Deželne poglavarstva in kronovine.

Doljna Avstrija, s 344 □ m. 1,697.130 lj.; poglavar G. gr. Chorinsky, gl. mesto Dunaj s 489.095 lj.

- Gornja Avstrija**, z 208 □ m. 716.904 lj.; poglavar E. baron Bach, gl. mesto Linec s 28.896 lj.
- Solnograško**, s 124 □ m. 148.025 lj.; pogl. Fr. bar. Spiegelfeld, gl. mesto Solnograd s 17.239 lj.
- Štajarsko**, s 390 □ m. 1,070.747 lj.; poglavar M. grof Strassoldo, gl. mesto Gradec s 66.022 lj.
- Koroško**, s 180 □ m. 332.593 lj.; pogl. Fr. bar. Schluga, glavno mesto Celjovec s 13.478 lj.
- Primorje**, s 138 □ m. 539.423 lj.; poglavar —, gl. mesto Terst s 64.096 lj.
- Krajsko**, s 173 □ m. 457.328 lj.; poglavar J. baron Schloissnigg, gl. mesto Ljubljana z 20.958 lj.
- Tirolsko**, s 500 □ m. 876.263 lj.; pogl. J. kn. Lobkowitz, gl. mesto Innsbruck s 14.266 lj.
- Česko**, z 902 □ m. 4,720.313 lj.; in 13 okrogi; pogl. namestnik A. bar. Kellersberg, gl. mesto Praga s 142.811 lj.
- Moravsko**, s 386 □ m. 1,878.806 lj.; poglav. A. gr. Poche, gl. mesto Berno z 59.906 lj.
- Šlesko**, z 89 □ m. 478.497 lj.; pogl. R. gr. Belcredi, gl. mesto Opava s 13.883 lj.
- Galicija, Vlodimirsko in Krakov**, s 1350 □ m. 4,612.116 lj.; in 17 okrogi; poglavar A. gr. Mensdorf, gl. mesti Levov s 70.384 lj., in Krakov s 40.086 lj.
- Bukovina**, s 181 □ m. 462.242 lj.; pogl. R. gr. Amadei, gl. mesto Černovec s 26.345 lj.
- Ogersko**, s 3120 □ m. 7,146.982 lj., 42 županijami in 1 okrajem; višji pogl. F. gr. Palfy, gl. mesto Buda s 55.240 lj., in Pešt s 131.705 lj.
- Erdeljsko**, s 1054 □ m. 2,180.982 lj., in 10 okrogi; pogl. A. gr. Creneville, gl. m. Sibinj z 18.588 lj.
- Serbsko in Banat**, s 521 □ m. 1,532.251 lj., in 5 okrogi; pogl. —, gl. mesto Temišvar z 22.507 lj.
- Horvaško in Slavonsko**, s 318 □ m. 865.403 lj., in 5 županijami; pogl. J. bl. Sokčević, gl. m. Zagreb s 16.657 lj.
- Dalmacija**, z 222 □ m. 415.632 lj., in 4 okrogi; pogl. L. baron Mamula, gl. mesto Zadar s 7797 lj.
- Vojaška meja**, z dvema poveljstvoma:
- Horvaško-slavonsko**, s 399 □ m. 695.104 lj., in 10 regimentnimi okraji; poveljnik J. bl. Sokčević.
 - Serbsko-banaško**, z 244 □ m. 371.168 lj., 4 regimentnimi okraji; poveljnik Fr. kn. Lichtenstein.
- Beneško**, s 437 □ m. 2,484.248 lj., in 9 krajinami; poglavar J. vit. Toggenburg; gl. mesto Benedke s 119.895 lj.

Število stanovavcev po narodih.

Vseh stanovavcev brez vojaštva je skupaj 34,653.000, in sicer:

Nemcov . . .	8,044.000	Italijanov . . .	2,905.000
Slovanov . . .	15,177.000	Rumunov . . .	2,339.000
Madžarov . . .	4,989.000	Druzi narodov . . .	1,199.000

Slovincov je 1,211.290, in sicer:

- na Krajskem 432.890, v 30 okrajih z Ljubljano vred;
- na Štajarskem 380.200, v 23 okrajih;
- na Koroškem 120.000, v 11 okrajih;
- na Primorskem 226.100, v 13 okrajih, in v Teržaškem obmestji;
- na Ogerskem 49.350, v 2 okrajih Železne, in v 1 okraji Zaladske županije.
- na Beneškem 30.450, v 4 okrajih Videmske krajine.

Vojaštvo vsega cesarstva.

Armadne in kardelne poveljstva.

1. *Armadno poveljstvo* s 3 armadnimi oddelki; za Avstrijo, in Štajarsko, poveljnik A. bar. Herders na Dunaji, za Česko E. gr. Clam - Gallas v Prazi; za Marovsko nadv. Karol Ferdinand v Bernu.
 2. *Armadno poveljstvo*, za Beneško, Tirolsko, Krajsko, Koroško in Primorje, s 4 armadnimi oddelki; poveljnik L. gr. Benedek, gl. stan v Veroni.
 3. *Armadno poveljstvo*, za Ogersko in Erdeljsko, s 4 armadnimi oddelki; poveljnik J. gr. Coronini, glavni stan v Budi.
 4. *Armadno poveljstvo*, za Galicijo in Bukovino, z 2 armadnima oddelkoma; poveljnik A. gr. Mensdorf, glavni stan v Levovu.
- Posebne deželne poveljstva*: 1. za Horvaško in Slavonsko v Zagrebu, 2. za Serbsko in Banat v Temišvaru, 3. za Dalmacijo v Zadru.

Vojaške čete.

- Peštvo*: rednih pešcov 80 regimentov; graničarjev 14 regimentov in 1 batalijon, lovcev 1 regiment in 32 batalijonov.
- Konjištvo*: kirasirjev 12, dragonarjev 2, huzarjev 14, ulanov 13 regimentov.
- Topničarstvo*: topničarjev 12 polnih in 1 primorski regiment, raketerjev 1 regiment.
- Posebne čete*: ženijcev 2 regimenta, pionirjev 6 batalijonov, vozniška četa, zdravniška četa, umetniške, kardela žebčarstvo, žandarmov 10 regimentov.

Mornarstvo.

Višje mornarsko poveljstvo; poveljnik nadvojvoda Maksimilijan, namestnik A. bar. Bourignon, gl. sedež v Terstu.

Mornarske čete: mornarskih pešcov 1 regiment; topničarji, brodnarji, mašinarji.

Vojске ladije na morju: 1 linijsna ladija, Cesar; 5 oklepnih fregat, 4 parne in 3 jadrovne fregate; 2 parne in 3 jadrovne korvete; plavna baterija; ognjobljuvec; 53 drugih parnih in 11 jadrovnih ladij.

Vojске ladije na rekah: 142 parnih in brodovnih ladij.

Število vojakov.

Vseh vojakov skupaj se šteje na 614.000, in sicer:

Nemcov	183.500	Italijanov	49.700
Slovanov	277.800	Rumunov	40.500
Madžarov	87.700	Druzih	20.800

Slovenski vojaki so: v 7. 17. 22. 26. 47. in 48. regimentu pešcov; v 7. 8. 9. 19. in 20. batalijonu lovcev; v 5. in 10. regimentu kirazirjev, v 5. in 7. huzarjev, in v 6. ulanov; v 6. poljnem in v primorskem regimentu topničarjev, v 1. in 2. regimentu ženijcev; v 2. in 10. regimentu žandarmov, v mornarskih in drugih četah.

Cerkvena razdelitev in učilne naprave.

Katoliške cerkvene okrajine.

Dunajska, za doljno in gornjo Avstrijo; nadškof kardinal Jožef Otmar Rauscher na Dunaji, 2 škofa.

Solnograška, za Solnograško, Štajarsko, Koroško in Tirolsko; nadškof Maksimilijan Tarnoczi v Solnogradu, 5 škofov.

Goriška, za Primorje in Krajsko; nadškof Andrej Gollmair v Gorici, 4 škofje.

Praška, za Česko; nadškof kardinal Friderik knez Schwarzenberg v Prazi, 3 škofje.

Olomuška, za Moravsko in Šlesko; nadškof Friderik grof Fürstenberg, 1 škof.

Levovska, za Galicijo in Bukovino; nadškof Franc Vierhlejski v Levovu, 3 škofje.

Ostrihomska, za zahodno Ogersko; nadškof kardinal Janez Scitovski v Ostrihomu, 8 škofov.

Jagerska, za severnoizhodno Ogersko; nadškof Adalbert Bartakovič v Jagru, 5 škofov.

Koločka, za južnoizhodno Ogersko, Erdeljsko, Serbsko in Banat; nadškof Jožef Kunszt z Koločci, 2 škofa.

Zagrebska, za Horvaško, Slavonsko in Vojaško mejo; nadškof kardinal Juri Havlik v Zagrebu, 2 škofa.

Zadarska, za Dalmacijo; nadškof Dojim Maupas v Zadru, 5 škofov.

Beneška, za Beneško; patriarh Jožef Trevisanoto v Benedkah, 10 škofov in titularni nadškof Videmski.

Levovska, za katoliške Greke v Galicii in na severnem Ogerskem; nadškof Gregor Joahimovič v Levovu, 5 škofu.

Fogaraška, za katoliške Greke na Erdeljskem, južnem Ogerskem in v Banatu; nadškof Aleksander Sterka blagi Kerpenyes v Blaši, 2 škofa.

Levovska, za katoliške Armence v Galicii in na Ogerskem; nadškof Samuel Štefanovič v Levovu.

Apostolska armadna vikarija za avstrijansko vojaštvo; škof Janez Mihael Leonhard.

Nekatoliške duhovnije.

Karlovska nadškofija, za odcepljene greke; patriarh — v Karlovcu na Serbskem, 10 škofov.

Evangeljski konsistorii, za evangeljce trojnih ločin, so na Dunaji, v Peštu in Sibiriji; pod njimi je 19 nadzornikov.

Število raznih vernikov.

Katolič. latinskih	23,792.000	Grekov odceplj.	2,839.300
„ greških	3,690.900	Protestantov	2,929.100
„ armenskih	4.600	Judov	668,800

Učilne naprave v cesarstvu.

Vseučiliš 8: na Dunaji, v Gradu, Insbruku, Prazi, Levovu, Krakovu, Peštu in Padovi.

Posebnih višjih šol: bogoslovskih 38, zdravniških 9, pravoslovskih 5.

Gimnazij 209, tehnik in realk 132, vajaških učilnic 24.

Ljudskih šol, glavnih in družih čez 24.000.

Slovenci, so po veri sploh katoličani, razun Nagoriške vasi na Koroškem, in 5 far v Železni in Zaladski županiji na Ogerskem. So pa razdeljeni v teh škofijah:

v Ljubljanski, v 20 dekanijah; škof Jernej Vidmar v Ljubljani;
v Lavantinski, v 24 dekanijah; škof Ant. Martin Slomšek v Marburgu;
v Sekovskih, v 2 dekanijah; škof Otokar Marija grof Attems v Gradu.

v Kerški, v 10 dekanijah; škof Valentin Wieri v Celjovcu.

v Goriški, v 10 dekanijah; nadškof Andrej Gollmair v Gorici.

v Terzaški, v 7 dekanijah; škof Jernej Legat v Terstu.

v Videmski, v 4 vikarijah; nadškof — v Vidmu.

v Subotjski, v 3 diakonijah; škof Franc Šzenczi v Subotiši.

Šol je med *Slovenci*: bogoslovskih učilnic 5, gimnazij 9, tehnik in realk 8; ljudskih šol: na Krajskem 158, na Štajarskem 189, na Koroškem 94, v Primorji 136, na Beneškem 24, na Ogerskem 27.

Štempeljski in percentni davek.

I. Štempelj po znesku, ki raste z vrednostjo reči.

Pri pismih, ki zadevajo denarne zneske, ali sploh denarja vredne reči, se štempeljski davek plačuje po meri večje ali manjše vrednosti. Tako je pri dolžnih, prejemnih, pobotnih, kupnih, najemnih, darilnih in enacih pismih, razun pisem zastran prenesbe nepremakljive reči, kot pobištva ali zemljiša; le pri menjicah, ki ne segajo dalje kakor na 6 mescov, je davek manjši. Zavoljo vojske so od 1. jun. 1859 k postavljenemu znesku štempeljna še prikladi pridjani.

I. Štempelj za menjice.

	do	100 fl.	— fl.	5 kr.
čez	100 "	200 "	— "	10 "
"	200 "	300 "	— "	15 "
"	300 "	500 "	— "	25 "
"	500 "	1000 "	— "	50 "
"	1000 "	1500 "	— "	75 "
"	1500 "	2000 "	1 "	— "
"	2000 "	4000 "	2 "	— "
"	4000 "	6000 "	3 "	— "
"	6000 "	8000 "	4 "	— "
"	8000 "	10000 "	5 "	— "
"	10000 "	12000 "	6 "	— "
"	12000 "	16000 "	8 "	— "
"	16000 "	20000 "	10 "	— "
"	20000 "	24000 "	12 "	— "
"	24000 "	28000 "	14 "	— "
"	28000 "	32000 "	16 "	— "
"	32000 "	36000 "	18 "	— "
"	36000 "	40000 "	20 "	— "
dalje za vsakih 2000 fl. po				
1 fl. več.				

II. Štempelj za pisma.

	do	20 fl.	— fl.	5 kr.
čez	20 "	40 "	— "	10 "
"	40 "	60 "	— "	15 "
"	60 "	100 "	— "	25 "
"	100 "	200 "	— "	50 "
"	200 "	300 "	— "	75 "
"	300 "	400 "	1 "	— "
"	400 "	800 "	2 "	— "
"	800 "	1200 "	3 "	— "
"	1200 "	1600 "	4 "	— "
"	1600 "	2000 "	5 "	— "
"	2000 "	2400 "	6 "	— "
"	2400 "	3200 "	8 "	— "
"	3200 "	4000 "	10 "	— "
"	4000 "	4800 "	12 "	— "
"	4800 "	5600 "	14 "	— "
"	5600 "	6400 "	16 "	— "
"	6400 "	7200 "	18 "	— "
"	7200 "	8000 "	20 "	— "
dalje za vsakih 400 fl. po				
1 fl. več.				

Priklad k štempeljnu, ki raste po vrednosti reči.

Pri	— fl.	5 k.	prikl.	— fl.	2 k.	pri	5 fl.	— k.	prikl.	1 fl.	25 k.
"	—	10 "	"	—	3 "	"	6 "	—	"	1 "	50 "
"	—	15 "	"	—	4 "	"	8 "	—	"	2 "	—
"	—	25 "	"	—	7 "	"	10 "	—	"	2 "	50 "
"	—	50 "	"	—	13 "	"	12 "	—	"	3 "	—
"	—	75 "	"	—	19 "	"	14 "	—	"	3 "	50 "
"	1 "	—	"	—	25 "	"	16 "	—	"	4 "	—
"	2 "	—	"	—	50 "	"	18 "	—	"	4 "	50 "
"	3 "	—	"	—	75 "	"	20 "	—	"	5 "	—
"	4 "	—	"	1 "	—	dalje pri vsacem 1 fl. prikl. 25 kr.					

II. Štempelj po stanovitnem znesku.

Pri vlogah do Njih veličanstva, in pri vlogah do vseh oblastnij sploh	30 kr.
„ prošnjah za podelitev posebne pravice, javne službe	60 „
„ zapisnikih, ki veljajo za vloge, ali drugač	30 „
„ oglasih za pritožbo k višji sodni, enako kakor pri razsodbi	1 fl., 4 fl., ali 60 „
„ pri dokladah in spisih rubrik	12 „
„ prepisih, ki niso vidimirani, ali jih kdo sam napravi	30 „
„ prepisih, ki so pri vredniti narejeni in vidimirani	60 „
„ izpisih, ki so vzeti iz javnih bukev	30 „
„ kerstnih, oklicnih, poročnih in smernih listih	30 „
„ posih in legitimacijnih kartah	60 „
„ posih in potnih bukvicah za posle, delavce	12 „
„ spričbah zastran osebnih lastnost, o stanu kake reči	30 „
„ šolskih, učilnih, službinih spričbah	12 „
„ pismih o kaki prigodbi, o pooblastenji	30 „
„ pismih o pridobitvi nepremakljive reči, zemljiša, pohištva, razun percentnega davka sploh	30 „
„ velicah bukvarh tergovcev in obertnikov, vsaka pola	12 „
„ družih zapisnih bukvarh, vsaka pola po manjši ali večji njeni velikosti	2, 4 ali 6 „

Priklad k štempeljnu po stanovitnem znesku.

Pri — fl. 2 k. prikl. — fl. $\frac{1}{2}$ k.	pri — fl. 30 k. prikl. — fl. 6 k.
„ — „ $\frac{4}{10}$ „ — „ 1 „	„ — „ 60 „ — „ 12 „
„ — „ 6 „ — „ $1\frac{1}{2}$ „	„ 1 „ — „ — „ 25 „
„ — „ 12 „ — „ 3 „	„ 4 „ — „ — „ 1 „ — „

III. Percentni ali odstotni davek.

Za prenosbo premoženja na otroke, starše, moža, ženo	1 perct.
„ „ „ na bolj daljne sorodnike	4 „
„ „ „ na zgolj ptuje	8 „
„ vmestenje percentnega davka pri soseskah, cerkvah na vsake 10 let	2 „
„ vpis take pravice v javne bukve ali intabulacijo $\frac{1}{2}$ „	„

Kader se je zadnja prenosba zgodila pred 4 ali 8 leti, je percentni davek za pol ali za del manjši.

Zavoljo vojske je od 1. jun. 1859 pri davku za $3\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{2}$ in 1 percent priklada po 15 od 100, pri družih tacihi plačilih je priklada po 25 od 100 postavljenega davka.

Vožnja po železnici.

1. Odhod in prihod vozov.

Po odločbi od 1. maja 1862 velja ta vožnji red za ljudi:

a) na **Dunajsko - Terzaški železnici.**

Poštni voz št. 4 gré:

iz Dunaja	ob	9 u.	30 m.	zjut.
" Gradca	"	6 "	31 "	zveč.
" Marburga	"	8 "	46 "	"
" Celja	"	11 "	1 "	"
od Z. mosta	"	11 "	47 "	"
iz Ljubljane	"	2 "	11 "	zjut.
" Postojne	"	4 "	38 "	"
je v Terstu	"	8 "	15 "	"

Poštni voz št. 6 gré:

iz Dunaja	ob	9 u.	30 m.	zveč.
" Gradca	"	6 "	16 "	zjut.
" Marburga	"	8 "	30 "	"
" Celja	"	10 "	45 "	"
od Z. mosta	"	11 "	32 "	"
iz Ljubljane	"	2 "	7 "	zveč.
" Postojne	"	4 "	34 "	"
je v Terstu	"	8 "	12 "	"

Poštni voz št. 3 gré:

iz Tersta	ob	6 u.	45 m.	zjut.
" Postojne	"	10 "	26 "	"
" Ljubljane	"	1 "	9 "	zveč.
od Z. mosta	"	3 "	26 "	"
iz Celja	"	4 "	16 "	"
" Marburga	"	6 "	50 "	"
" Gradca	"	8 "	55 "	"
je na Dunaji	"	5 "	17 "	zjut.

Poštni voz št. 5 gré:

iz Tersta	ob	6 u.	45 m.	zveč.
" Postojne	"	10 "	24 "	"
" Ljubljane	"	12 "	57 "	zjut.
od Z. mosta	"	3 "	12 "	"
iz Celja	"	4 "	1 "	"
" Marburga	"	6 "	15 "	"
" Gradca	"	8 "	34 "	"
je na Dunaji	"	5 "	24 "	zveč.

Hitri voz gre vsak torek, četrtek in saboto:

iz Dunaja	ob	6 u.	50 m.	zjut.
" Gradca	"	12 "	31 "	zveč.
" Marburga	"	2 "	2 "	"
" Celja	"	3 "	39 "	"
" Ljubljane	"	5 "	44 "	"
je v Terstu	"	9 "	59 "	"

iz Tersta	ob	6 u.	30 m.	zjut.
" Ljubljane	"	10 "	51 "	"
" Celja	"	1 "	6 "	zveč.
" Marburga	"	2 "	42 "	"
" Gradca	"	4 "	13 "	"
je na Dunaji	"	9 "	54 "	"

b) na **Pragersko - Budimski železnici.**

Poštni voz št. 1 gré:

iz Pragerskega	ob	9 u.	30 m.	zjut.
" Ptujega	"	10 "	5 "	"
" Ormuža	"	10 "	44 "	"
" Kaniže	"	1 "	19 "	zveč.
" St. Belgrada	"	5 "	59 "	"
je v Budimu	"	8 "	2 "	"

Poštni voz št. 2 gré:

iz Budima	ob	6 u.	30 m.	zjut.
" St. Belgrada	"	8 "	43 "	"
" Kaniže	"	1 "	43 "	zveč.
" Ormuža	"	3 "	50 "	"
" Ptujega	"	4 "	33 "	"
je na Pragerskem	"	5 "	2 "	"

c) na **Terzaško - Veroneški železnici.**

Poštni voz št. 4 gré:

iz Nabrežine	ob	7 u.	55 m.	zj.
" Gorice	"	9 "	20 "	"
" Vidma	"	10 "	47 "	"
je v Benedkah	"	3 "	6 "	zv.
" v Veroni	"	8 "	49 "	"

Poštni voz št. 8 gré:

iz Nabrežine	ob	9 u.	50 m.	zv.
" Gorice	"	11 "	14 "	"
" Vidma	"	12 "	27 "	zj.
je v Benedkah	"	4 "	30 "	"
" v Veroni	"	8 "	47 "	"

Poštni voz št. 3 gré:

iz Verone	ob	7 u.	26 m.	zj.
" Benedek	"	11 "	0 "	"
" Vidma	"	3 "	50 "	zv.
" Gorice	"	5 "	18 "	"
je v Nabrežini	"	6 "	56 "	"

Poštni voz št. 7 gré:

iz Verone	ob	7 u.	32 m.	zv.
" Benedek	"	11 "	0 "	"
" Vidma	"	3 "	27 "	zj.
" Gorice	"	4 "	51 "	"
je v Nabrežini	"	6 "	26 "	"

d) na Zidanmostno - Sisčanski železnici.

Poštni voz št. 1. gré:

Od Zid. mosta	ob	4 u.	25 m.	zv.
Iz Vidma	"	5 "	41 "	"
" Zagreba	"	7 "	14 "	"
Je v Sisku	"	8 "	45 "	"

Poštni voz št. 2 gré:

Iz Šiška	ob	4 u.	30 m.	zj.
" Zagreba	"	8 "	16 "	"
" Vidma	"	9 "	36 "	"
je na Zid. mostu	"	10 "	50 "	"

2. Voznina po železnici.

Pri *ljudeh* je od 1 osebe plačila za 1 miljo voznje: na vozu v I. razredu 36 kr., v II. razredu 27 kr., v III. razredu 18 kr. Zavoljo ažije se večkrat prištejajo posebni prikladi.

Pri *blagu* je od 1 colnega centa plačila za 1 miljo voznje: pri blagu I. razreda 2 kr., II. razreda 3 kr., III. razreda 4 kr.; k temu se prištejajo posebne plačila za zavarovanje, nakladanje in spisovanje voznjih listov.

3. Daljava krajev.

a) na Dunajsko - Teržaški železnici.

Narazen je:

Dunaj in D. n. mesto	6 $\frac{1}{2}$ m.
D. n. mesto in Glognic	3 $\frac{1}{2}$ "
Glognic in Bruk	13 "
Bruk " Gradec	7 "
Gradec " Kalsdorf	1 $\frac{1}{2}$ "
Kalsdorf " Vildon	1 $\frac{1}{2}$ "
Vildon " Lebering	$\frac{1}{2}$ "
Lebering " Lipnica	1 "
Lipnica " Arnož	1 "
Arnož " Špilsfeld	$\frac{1}{2}$ "
Špilsfeld " Pešnica	1 $\frac{1}{2}$ "
Pešnica " Marburg	1 "
Marburg " Rače	1 $\frac{1}{2}$ "
Rače " Pragersko	1 "
Pragers. " Poljčane	2 "
Poljčane " Ponkva	2 "
Ponkva " Št. Jur	1 "
Št. Jur " Štore	1 "
Štore " Celje	1 "
Celje " Laškiterg	1 $\frac{1}{2}$ "
Laškiterg. " L. toplice	1 "
L. topl. " Zidanmost	1 "

Narazen je:

Zidanm. in Hrastnik	1 m.
Hrastnik " Trebovlje	1 "
Trebovlje " Zagorje	1 "
Zagorje " Sava	1 "
Sava " Litija	1 "
Litija " Kresnice	1 "
Kresnice " Laze	1 "
Laze " Zalog	1 "
Zalog " Ljubljana	1 "
Ljubljana " Borovnica	3 "
Borovnica " Logatec	2 "
Logatec " Rakek	1 $\frac{1}{2}$ "
Rakek " Postojna	2 "
Postojna " Prestranek	1 "
Prestran. " Št. Peter	1 "
Št. Peter " G. Ležeče	1 $\frac{1}{2}$ "
G. Ležeče " Divača	2 "
Divača " Sežana	1 "
Sežana " Prosek	1 $\frac{1}{2}$ "
Prosek " Nabrežina	1 "
Nabrežina " Grinjana	1 "
Grinjana " Terst	1 $\frac{1}{2}$ "

b) na **Pragersko - Budimski železnici.**

Narazen je:			Narazen je:		
Pragersko	in Ptuj	2½ m.	Čakovec	in Kaniža	6½ m.
Ptuj	„ Ormuž	3 „	Kaniža	„ St. Belgrad	19 „
Ormuž	„ Čakovec	3½ „	St. Belgrad	„ Budim	9 „

c) na **Teržaško - Veroneški železnici.**

Narazen je:			Narazen je:		
Nabrežina	in Monfalkon	2 m.	Kormin	in Manzano	½ m.
Monfalkon	„ Zagrad	1½ „	Manzano	„ Butrio	1 „
Zagrad	„ Rubija	½ „	Butrio	„ Videm	1 „
Rubija	„ Gorica	1 „	Videm	„ Benedke	18 „
Gorica	„ Kormin	2 „	Benedke	„ Verona	16 „

d) na **Zidanmostno - Sisčanski železnici.**

Zidanmost	in Sevnica	2 m.	Zaprešec	in Zagreb	2 m.
Sevnica	„ Videm	2 „	Zagreb	„ Vel. gorica	2 „
Videm	„ Brežice	1½ „	Vel. gorica	„ Lekenek	2 „
Brežice	„ Zaprešec	2½ „	Lekenek	„ Sisek	2½ „

Vožnja po pošti.

Odhod in prihod poštnih vozov.

Iz Ljubljane gre ob	3 u. — m. zj.	v Celjovec pride ob	3 u. — m. zv.
„ „ „ „	3 „ — „ zv.	„ Beljak „ „	5 „ 30 „ zj.
„ „ „ „	3 „ — „ „	„ Novomest „ „	11 „ — „ zv.
„ Novomesta „ „	11 „ — „ „	„ Ljubljano „ „	8 „ — „ zj.
Od Zid. mosta „ „	3 „ 15 „ zj.	„ Zagreb „ „	4 „ 15 „ zv.
„ „ „ „	3 „ 30 „ zv.	„ „ „ „	4 „ 30 „ zj.
Iz Poljčan „ „	10 „ 15 „ „	„ „ „ „	11 „ 15 „ „
„ Marburga „ „	9 „ — „ „	„ Celjovec „ „	2 „ — „ zv.
„ Celjovca „ „	9 „ 35 „ zj.	„ Marburg „ „	2 „ 35 „ zj.
„ „ „ „	3 „ 35 „ „	„ Ljubljano „ „	3 „ 5 „ zv.
„ Beljaka „ „	3 „ — „ zv.	„ „ „ „	3 „ 35 „ zj.
„ Št. Petra „ „	5 „ 30 „ zj.	„ Reko „ „	12 „ 30 „ zv.
„ Reke „ „	12 „ 30 „ zv.	„ Št. Peter „ „	7 „ 30 „ zv.
„ Zagreba „ „	8 „ 30 „ „	na Zid. most „ „	8 „ — „ zj.
„ „ „ „	9 „ 15 „ zj.	„ „ „ „	8 „ 45 „ zv.
„ „ „ „	12 „ 45 „ zv.	v Poljčane „ „	2 „ 15 „ zj.

Odhod in prihod Loidovega parobroda.

Iz Tersta gre ob	12 u. opoln.	v Benedke pride ob	6 u. zjutr.
„ Benedek „ „	6 „ zjutr.	„ Terst „ „	12 „ opold.

Voznina po pošti in parobrodih.

Iz Ljublj. v Celjovec	6 fl. 16 kr.	iz Poljčan v Zagreb	7 fl. 56 kr.
„ „ v Beljak	7 „ 98 „	„ Marb. v Celjovec	9 „ 24 „
„ „ v Novomesto	5 „ 60 „	„ Št. Petra v Reko	4 „ 6 „
Od Zid. mostav Zagreb	6 „ 86 „	„ Tersta v Benedke	6 „ 65 „

Pošiljanje pisem po pošti.

Poštnina za pisma.

- Za pismo, ki ni čez 1 lot težko, je za daljavo do 10 milj 5 kr.
 za daljavo čez 10 do 20 milj 10 „
 za daljavo čez 20 milj in dalje 15 „
 Za pismo, ki je 2, 3, 4 lote in več težko, se plača 2krat, 3krat
 4krat in večkrat toliko; tedaj 10, 15, 20 kr.; 20, 30, 40
 kr.; 30, 45, 60 kr. i. t. d.
 Za priporočbo ali rekomandacijo, in za returni receptis je 10 kr.
 Za stvari, ki razun napisa nimajo nič pisanega, in so v
 križnem zavitku je za en lot teže 2 „
 Za pismo, ki je oddati v okolici domače pošte 3 „
 Za priporočbo v okolici domače pošte 5 „
 Za pisma, ki gredo v vnanje države, prihaja za ondod še po-
 sebno plačilo; drugač je pri pismih na Prusko, in sploh v
 nemške države, s katerimi je Avstrija v poštni zvezi.
 Za pisma, ki niso nič, ali ki niso zadosti frankirane, je več 5 kr.

Poštnina za denarne pisma in zvezke.

- Za vsako reč, ki se da na vozno pošto, je stalno plačilo 15 kr.
 Dalje je za vsake 100 fl. vrednosti, pri 1 funtu teže in
 pri daljavi do 5 milj, posebne voznine 2 „
 Za 2krat, 3krat, 4krat večjo vrednost, za 2, 3, 4 funte teže, za
 2krat, 3krat, 4krat 5 milj daljave, je tudi 2krat, 3krat, 4krat
 večje plačilo; tedaj 4, 6, 8 kr.; 8, 12, 16 kr.; 16, 24, 32 kr.
 i. t. d.

Pošte, ki so od Ljubljane do 10 in do 20 milj daleč.

Na Kranjskem.					
		Logatec . .	3 1/2 m.	Št. Ožvald . .	3 1/2 m.
		Loka . . .	3 1/2 „	Št. Peter . .	6 „
Bistrica . .	8 m.	Lož . . .	5 „	Terična vas . .	8 „
Bled . . .	7 „	Metlika . .	10 „	Teržič . . .	5 1/2 „
Borovnica . .	3 „	Mokronog . .	7 „	Trebno . . .	5 „
Černomelj . .	10 „	Novomesto . .	6 1/2 „	Vipava . . .	7 „
Idrija . . .	5 1/2 „	Otok . . .	6 „	Višnagora . .	3 „
Jesenice . .	8 „	Planina . .	4 „	Zagor . . .	5 „
Kamnik . . .	3 „	Podkoren . .	11 „	Zagorje . . .	7 1/2 „
Kerška vas . .	11 „	Podpeč . . .	2 „	Zalog . . .	1 „
Kerško . . .	9 1/2 „	Postojna . .	5 „	Železnike . .	4 „
Kočevje . .	7 „	Prestranek . .	6 „	Žuženberg . .	4 1/2 „
Kostanjevica . .	9 1/2 „	Radolica . .	6 „		
Kranj . . .	4 „	Rakek . . .	4 „	Na Štajarskem.	
Kresnice . .	2 1/2 „	Rateče . . .	6 „	Arnož . . .	15 m.
Kropa . . .	4 1/2 „	Razderto . .	7 „	Arvež . . .	13 „
Lašiče . . .	3 1/2 „	Ribnica . . .	5 „	Bistrica slov. .	11 1/2 „
Laze . . .	2 „	Sava . . .	4 „	Brežice . . .	11 1/2 „
Ležeče gornj. .	7 „	Senožeče . .	7 1/2 „	Celje . . .	8 „
Litija . . .	3 1/2 „	Šmarija . . .	1 1/2 „		

Čmurek . . . 16 m.	Dravberg gor. 20 m.	Lovrana . . . 11 1/2 m.
Fehring . . . 20 „	Dravb. spod. 9 1/2 „	Matarija . . . 9 „
Frohnleiten . 20 „	Freže . . . 14 „	Matavun . . . 13 „
Gleichenberg 18 1/2 „	Gmind . . . 17 „	Monfalkon . 11 1/2 „
Gornji grad . 5 „	Jezero . . . 5 „	Mošenice . . 13 „
Gradec nemš. 18 „	Kapla . . . 6 1/2 „	Nabrežina . . 10 1/2 „
Gradec slov. 8 1/2 „	Kerka . . . 13 „	Osor . . . 20 „
Hrastnik . . . 6 „	Kotoče . . 18 „	Pazen . . . 13 1/2 „
Ivnica . . . 12 „	Labod . . . 10 1/2 „	Piran . . . 13 „
Judenburg . . 18 „	Led . . . 10 „	Pola . . . 19 „
Konjice . . . 11 „	Naborjet . . 13 „	Poreč . . . 16 „
Kozje . . . 11 „	Pliberg . . . 8 1/2 „	Romans . . . 12 „
Labodovec . . 12 1/2 „	Podgora . . 7 1/2 „	Rovinj . . . 17 1/2 „
Laško . . . 7 „	Podkloster . 12 „	Rubija . . . 11 „
Laške toplice 7 „	Pontabel . . 15 „	Sežana . . . 8 1/2 „
Lipnica . . . 15 1/2 „	Rožek . . . 9 „	Terst . . . 10 „
Ljutomer . . 19 1/2 „	Št. Andrej . . 11 „	Tomin . . . 9 „
Marenberg . . 11 „	Št. Lenart . . 14 „	Vodnjan . . . 17 1/2 „
Marburg . . . 14 1/2 „	Št. Mihor . . 15 „	Volosko . . . 10 1/2 „
Murau . . . 16 1/2 „	Št. Vid . . . 11 „	Zagrad . . . 11 1/2 „
Ormuž . . . 17 1/2 „	Špital . . . 16 „	Zimn . . . 15 „
Pešnica . . . 15 „	Trebiž . . . 12 1/2 „	
Podčetrtek . . 10 1/2 „	Velkovec . . 9 1/2 „	
Poljčane . . . 12 „	Verba . . . 10 1/2 „	
Ponkva . . . 10 „	Volfsberg . . 12 1/2 „	
Pragersko . . 12 1/2 „		
Ptuj . . . 16 „		
Rače . . . 12 1/2 „		
Radgona . . . 17 1/2 „		
Rogatec . . . 13 „		
Sevnica . . . 8 „		
Šoštanj . . . 7 „		
Špilsfeld . . . 16 „		
Št. Juri . . . 10 „		
Št. Lenart . . 16 „		
Št. Peter . . . 7 „		
Štore . . . 8 1/2 „		
Trebovlje . . 5 1/2 „		
Velenje . . . 7 1/2 „		
Videm . . . 10 „		
Vildon . . . 16 „		
Voitsberg . . 16 „		
Vransko . . . 5 „		
Zidan most . . 6 „		

Na primorskem.

Ajdovšina . . 7 m.	
Akvileja . . . 13 „	
Bovec . . . 11 1/2 „	
Bulje . . . 13 1/2 „	
Buzet . . . 11 „	
Cerkna . . . 6 „	
Cervinjan . . 13 „	
Cittanova . . 15 „	
Černica . . . 8 1/2 „	
Čres . . . 16 „	
Divča . . . 7 1/2 „	
Gorica . . . 10 „	
Gradiška . . . 11 1/2 „	
Kanal . . . 10 „	
Kastelnovo . . 9 „	
Kerk . . . 15 „	
Koborid . . . 10 1/2 „	
Komen . . . 8 „	
Koper . . . 11 1/2 „	
Kormin . . . 11 1/2 „	
Labin . . . 15 „	
Lipa . . . 9 1/2 „	

Na Koroškem.

Bela gornja 19 1/2 m.
Beljak . . . 11 1/2 „
Celjovec . . . 9 „
Doberla vas . 8 „

Na Beneškem.

Bela . . . 15 1/2 m.
Bustrio . . . 13 „
Čevdat . . . 12 „
Gemona . . . 15 1/2 „
Kasarsa . . . 18 „
Latisana . . . 17 „
Manzano . . . 12 „
Palmanova . . 13 „
Pordenone . . 20 „
Portogruaro 18 1/2 „
Št. Daniel . . 16 1/2 „
Tarčet . . . 14 „
Venec . . . 15 1/2 „
Videm . . . 14 „

Na Horvaškem.

Bistra . . . 14 1/2 m.
Cirkvenica . . 13 „
Čakovec . . . 20 „
Dugoselo . . . 18 1/2 „
Glina . . . 20 „
Ivanič . . . 19 1/2 „
Jaska . . . 13 1/2 „
Karlovec . . . 14 „
Krapina . . . 15 „

Lekenek . . . 19½ m.	Reka . . . 10½ m.	Zaprešec . . . 14 m.
Lokve . . . 10½ "	Samobor . . . 13 "	Zagreb . . . 16 "
Netratič . . . 12½ "	Senj . . . 16½ "	Na Ogerskem.
Ogulin . . . 14 "	Severin . . . 11½ "	Belatinci . . . 20 m.
Otočac . . . 16½ "	Varaždin . . . 20 "	Lendava gor. 19½ "
Popovec . . . 17½ "	Vel. gorica . 17½ "	Sobota . . . 19½ "

Naznanila po telegrafu.

V nemško-avstrijski telegrafni zvezi se za enojno naznanilo ceni 1 do 20 besed, in plačuje se po razni daljavi tako:

do 10 milj — fl. 60 kr.				čez 100 do 135 milj 3 fl. 60 kr.			
čez 10	25	1	20	" 135	175	4	20
" 25	45	1	80	" 175	220	4	80
" 45	70	2	40	" 220	270	5	40
" 70	100	3	—	" 270	325	6	—

Za vsacih 10 besed, ki so od 20 več, se šteje še polovica spredaj postavljenega plačila, namreč 30, 60, 90 kr. itd. več.

Pri telegrafnih napravah drugih dežel se za enojno naznanilo ceni 1 do 25 besed razun napisa, in plačilo gre tako:

do 10 milj 1 fl.				čez 100 do 135 milj 6 fl.			
čez 10	25	2	"	" 135	175	7	"
" 25	45	3	"	" 175	220	8	"
" 45	70	4	"	" 220	270	9	"
" 70	100	5	"	" 270	325	10	"

Za več kot 25 do 50 besed se plačuje 2krat toliko, za več kot 50 do 100 besed pa 3krat toliko.

Colnina za vvožnjo in izvožnjo.

Od blaga, ki se vozi v cesarstvo ali iz cesarstva, se na meji plačuje col v večjem ali manjšem znesku, in sicer večidel po meri colnega centa, kakor posebej odločuje postava.

Terst in Reka kot proste luki nista pod colno postavo; Istra in Dalmacija ste tudi izjete iz colne zveze, in posebne postave veljajo za tiste, ker ima tudi njuni stan svoje posebnosti.

Avstrijsanska colna tarifa.

	fl.	k.		fl.	k.
Baker ali kuper, sirov	—	80	Glinjasta posoda, lepa,	15	75
„ v plošah ali drogih	8	—	„ porcelan	42	—
Bakreno in medeno blago	15	75	„ naj lepša	2	63
Barve, lesne in navadne,	—	—	Hmelj, suh	—	80
„ v celem	—	53	Jedila: kruh, prikuha	2	63
„ lesne zdrobljene	—	80	„ testene, ne pečene	8	—
„ drage: kočenila,	—	80	„ ženof, kapare	15	75
„ indika, zašfor	1	58	„ drage in posebno	8	—
„ v izlečkih narejene	—	—	„ pripravljene	10	50
Bombaž (pavola), sirov	—	53	Kakao, v bobu, sirovo	15	75
„ predelan	5	25	„ somleto	8	—
Bombaževa preja, vata	10	50	Kamni, dragi, biseri	1	58
„ ubeljena ali so-	13	15	„ navadni, obdelani,	—	80
„ sukana	42	—	„ brusi, škerli	15	75
„ barvana	78	75	Kamno blago, navadno	8	—
Bombažovo blago, na-	105	—	„ „ lepo	10	50
„ vadno, sirovo	262	50	Kava (kafè), sirova	8	—
„ srednje	3	15	„ sožgana	8	—
„ lepo	—	42	Kavčuk in gutaperča	15	75
„ prav lepo	15	75	„ izdelki iz obojega	—	—
Bukve, mape, muzikalije	13	15	Kemične tvarine: žveplo,	—	—
Cin in cink, sirov	9	45	„ potašelj, vinski	—	—
„ „ v plošah	6	30	„ kamen	—	—
Cinasto in cinkasto blago	3	15	„ druge: soliter, vi-	—	42
Cuker ali sladkor očišen	—	—	„ triol, boraks	15	75
Cukrena moka	3	15	Kemični izdelki: mazila,	15	75
„ za cukrarnice	—	—	„ duhovi	15	75
Cukren sirup	4	20	„ barve, črnila,	15	75
Cunje, pri vvožnji	15	75	„ laki	5	25
„ pri izvožnji	—	42	„ žleze, drože, pe-	2	63
Čaj ali té, kineški	—	80	„ čatni osek	8	—
Čreslo, ježice, pri iz-	5	25	„ manj drage barve	—	80
vožnji	8	—	Kis (jesih), v sodih	—	80
Dišave, drage: kadilo,	13	15	„ v sklenicah, verčih	—	80
„ mira, kafra, ambra	15	75	Klej, lim, močič (štirka),	—	80
„ srednje: poper, in-	—	80	„ černine	—	80
„ gebar, piment	—	80	Kosti, rogov, mezdra	5	25
„ bolj drage: balzam,	—	80	„ pri izvožnji	—	80
„ bizam, diš. olja	—	80	Kost, ribja pripravljena	15	75
„ naj dražje: cimet,	—	80	„ slonova, koralde	—	80
„ klinčki, zafran	—	80	Košeni, roženi izdelki	—	80
Dlake, šetine, žime, pri-	—	80	Kože, živalske, sirove	2	63
pravljene	—	80	„ pri izvožnji	2	63
Glinjasta posoda, groba	5	25	Kožuhovina, pol izdelana	262	50
„ navadna bela	10	50	Kratko ali drobno blago,	—	—
„ srednje lepa	—	80	„ naj dražje	—	—

	fl.	k.		fl.	k.
Kratko ali drobno blago,			(Razun colnine se mora		
drago	105	—	pri olu tudi porabnina		
„ manj vredno	52	50	plačati.)		
Ladje, lesene, za tunjo	—	—	Olje, laško, v verčih, skle-		
„ železne „	5	25	nicah	13	15
Lan, konopnina	—	6	„ v sodih	3	15
Lanena preja, sirova	2	63	„ dalmatinsko, v so-		
„ ubeljena, barvana	8	—	dih	1	58
„ sosukana	13	15	„ laneno, repično	1	58
Laneno blago: vervi	1	58	Papir, grob	—	80
„ platno, grobo	5	25	„ navaden, ne liman	3	15
„ navadno, sirovo	15	75	„ lep, liman, barvan	8	—
„ ubeljeno, barva-			„ naj lepši, pozlačen,		
no, pleteno	42	—	stiskan	15	75
„ srednje, tiskano	78	75	Papirnati izdelki	15	75
„ lepo, tančica	105	—	Pletenina, iz bičja, ličja,		
„ naj lepše, všito,			terstja, slame,		
špice	262	50	gropa	—	27
Les za kurjavo, 100 kub.			„ navadna	2	63
čevljev	—	42	„ srednje lepa	10	50
„ pri izvoznji	—	42	„ lepa z drugimi		
za stavbe in dela			prepletki	78	75
100 kub. čevljev	—	80	„ naj lepša, slam-		
„ „ pri izvoznji	—	80	niki	262	50
Leseno blago, grobo	—	42	Podobe, tiskane	8	—
„ navadno, furniri,			Rajš ali laško pšeno	—	80
parkete	2	10	Ribe, sirove, slaniki,		
„ lepo za hišno pri-			polenovke	1	58
pravo	5	25	„ druge, slane, suhe	2	63
„ naj lepše, izre-			„ jegulje, tunice v		
zано, pozlačeno	15	75	olji	5	25
Mašine železne	4	20	Sadje, suho, orehi	—	80
„ drugačne	15	75	„ južno, navadno	—	80
Med, sam in v satovji	1	5	„ srednje, pomeran-		
Medica, v sodih	—	80	če, limone, smokve	2	63
Meso, sirovo	—	80	„ drage, mandeljni,		
„ suho, pripravljeno	2	63	pavčki	5	25
„ v klobasah	8	—	Semena, laneno, repično	—	6
Moka, gris, kaša	—	80	„ deteljno, povertno	—	27
„ v Istro z morja	—	40	„ ženof, janež, ku-		
„ na Horvaš. iz Bosne	—	27	mna	—	80
Oblačila, navadne	78	75	Sita in šeti, navadne	4	20
„ iz kožuhovine	105	—	„ bolj lepe	15	75
„ lepe	157	50	Smole, navadne	—	—
„ naj lepše, kinči	262	50	„ terpentin, kamno		
Oglje, šota, premog	—	—	olje	—	42
Ol (pir), v sklenic, verčih	8	—	„ gume, terpentino-		
„ v sodih	—	80	vo olje	—	80

	fl.	k.		fl.	k.
Sočivje, bob, grah, fežol	—	26	Volna, sirova	—	—
Sol, kamna, kuhana .	—	42	„ ubeljena, barvana	—	80
(Sol za kuho se ne smé			Volnata preja, sirova .	5	—
vvaževati.)			„ ubeljena, barvana	13	15
Srebro, izdelano v blago	262	50	Volnato blago, grobo .	8	—
Steklo (glaz), grobo .	1	58	„ navadno, sukneno	52	50
„ navadno, belo . . .	5	25	„ srednje, žametovo	78	75
„ srednje, brušeno,			„ lepo, tanko, tis-		
rezano	10	50	kano	105	—
„ lepo, barvano, zer-			„ naj lepše, všito,		
kala	15	75	šali	262	50
Svila (žida), sirova . .	—	80	Vosek, bel in rumen .	4	20
„ pri izvožnji	31	50	Vozovi, teški, od enega	2	63
„ sosukana	8	—	„ lahki, za ljudi . .	15	75
„ pri izvožnji	10	50	„ lepi, kočije	105	—
„ ubeljena, barvana	15	75	„ za železnico . . .	262	50
Svilnato blago, navadno	157	50	Zlato, izdelano v blago	262	50
„ lepo, gladko in			Železo, sirovo	—	42
pretkano	262	50	„ vilito	1	5
Svinec, sirov	1	5	„ skovano, zvaljano,		
„ vlit, v plošah,			jeklo	2	63
kroglah	4	20	„ na pol izdelano, le-		
Svinčena beljava, menik	1	58	meži, mački, drat	5	25
Svinčeno blago	15	75	Železna lama (pleh),		
Tabak, sirov, v listih .	10	50	črna	4	20
„ pripravljen	47	25	„ izlikana, pofirne-		
Tolše: maslo, salo, boh			žana, pocinjena	5	25
ali špeh	2	63	Železno blago, grobo .	5	25
„ stearin	4	20	„ navadno, orodje	10	50
„ ribja mast	—	53	„ lepo, tanko izde-		
„ druge masti	—	80	lano	15	75
Usnje, navadno	8	—	Žganina, vinski cvet,		
„ lepo, tiskano, po-			arak, rum	8	—
zlačeno	13	15	„ likér, punšev iz-		
Usnjato blago	15	75	leček, močne slad-		
Vino, mošt, v sklenicah,			čine	13	15
verčih	13	15	(Razun colnine se mora		
„ v sodih in mehovih	10	50	pri žganini tudi po-		
„ mošt iz colne iz-			ravnina plačati.)		
jeme dalmatinske	—	95	Žito, pšenica	—	35
„ iz Bosne na Hor-			„ v Istro z morja . .	—	18
vaško	2	63	„ na Horvaško iz		
„ vsklenicah kot šam-			Bosne	—	12
panjar zamašenih	15	75	„ soržica, rež, tur-		
Vnetila: žveplenke, klinč-			šica, proso, ajda	—	26
ki	5	25	„ ječmen, oves . . .	—	18
„ smodnik (pulfer)	26	25	Živalda, divja, majhina	—	—
„ strelne kapice . . .	52	50	„ večja	1	58

	fl.	k.		fl.	k.
Živalski pridelki: mleko,			Živina: konji in žebeta,		
jajca	—	—	1 glava	2	10
„ čeva, mehurji	—	80	„ osli in mule	1	5
„ sir v hlebi	5	25	„ iz Bosne na Hor-		
Živina: voli, 1 glava	4	20	vaško: voli 1 glava	1	40
„ krave, junčki	2	10	ovce in koze	—	9
„ teleta	—	42	„ prešiči	—	34
„ ovce in koze	—	27	Živo srebro	8	—
„ prešiči	1	5	Živosreberne priprave,		
„ jagnjeta, kozlički			cinober	15	75
prasci	—	18			

Razun odločene colnine so še posebne plačila za vaganje, pečatenje in pisanje listkov.

Colnina pri vvoznji in izvoznji je proti deržavam nemške zveze obilno zmanjšana, ali za en del, ali za polovico, ali je celo pregledana.

Porabnina za vžitke.

Za porabo nekterih vžitkov so zdaj po vsem cesarstvu pri prodaji posebne plačila, ki so odločene po meri, tehti ali številu.

Klavna živina: voli in krave,	Meso presno, pri
1 glava 2 fl. 10 kr.	prodaji, 1 cent — fl. 44 kr.
„ teleta — „ 35 „	Vino, 1 vedro 1 „ 40 „
„ ovce in koze — „ 14 „	Mošt, vinski 1 v. 1 „ 5 „
„ jagnjeta in ko-	Mošt, sadovni 1 v. — „ 35 „
zlički — „ 9 „	Ol (pir), 1 vedro — „ 70 „
„ prešiči — „ 52 1/2 „	Žganje, 1 vedro in 1
„ prasci — „ 26 1/2 „	stopnja duhove mere — „ 6 „

Pri nekterih večjih mestih, ki se štejejo za zaperte mesta, je za imenovane stvari večja porabnina odločena, tudi je za vsake druge vžitke posebno plačilo naloženo.

Mere in tehte.

Po novejših cesarskih postavah se morajo vse prodaje go-
diti po avstrijski ali dunajski meri in tehti.

Mere na dolgost.

Avstrijsanske postavne mere.

Milja, avstrijsanska	4000 sežnje.
Seženj, dunajski	6 čevljev.
Čevelj, dunajski	12 pavcov.
Pavec (cola)	12 čert.
Poteza, v vojaški meri	3 pavce.
Vatel, dunajski	29.579 pavc.

Druge mere.

Brač, beneški, za volno	0.878 d. vat.
Brač, beneški, za svilo	0.821 "
Čevelj, pariški	1.027 d. čev.
Dlan (4 persti)	3 d. pavc.
Kilometer, francos.	593.922 d. sež.
Komolec (4 na en sež.)	1.5 d. čev.
Korak (4 na 2 sežnja)	2.4 "
Lahtra rudarska	1.033 d. sež.
Lekat (3 stari vatli)	3.381 d. vat.

Meter, francoski	3.161 d. čev.
Milimeter, franc.	0.455 d. čert.
Milja, nemška zemljomerska	3905.6 d. sež.
" italijanska	976 "
" angleška	848 "
Palica, bistriška	1.5 d. vat.
" novomeška	2 "
Ped, navadna	9 d. pavc.
" stara tekavska	8.333 "
Pest, v konjski meri	4 "
Seženj, francoski	6.322 d. čev.
Vatel, stari krajnski (4 stare pedi)	1.127 d. vat.
" st. štajarski	1.111 "
" požunski	0.706 "
" angleški	1.172 "
Versta, rusovska	562.5 d. sež.

Mere na planoto.

Avstrijsanske postavne mere.

Štirjaška milja	10000 oralov.
Oral, avstrijsanski	1600 □ sež.
Štirjaški seženj	36 □ čev.
" čevelj	144 □ pavc.

Druge mere.

Vagan posetve	533.333 □ sež.
Postat vinograda	1200 □ "
Ara, francoska	27.112 □ "
Hektara, franc.	1.760 oral.

Mere na debelost.

Avstrijsanske postavne mere.

Kočni seženj	216 k. čev.
" čevelj	1728 k. pavc.

Druge mere.

Kočni pavec, pariški	1.083 d. k. pc.
Stera, francoska	31.64 k. čev.

Votle mere za suhe stvari.

Avstrijsanske postavne mere.

Vagan, dunajski	8 osmink.
Osminka	4 bokale.
Merica	2 bokala.
Bokal ali pinta	2 poliča.
Polič	2 maselca.

Druge mere.

Birgelj, celjovski	1.333 d. vag.
" graški	1.311 "
" marburski	1.406 "
Bokal, teržaški	1.357 d. bok.
Hektoliter, franc.	2.141 d. vag.

Liter, francoski	0.687 d. bok.
Mernik, novi krajnski (16 d. bok.)	0.5 d. vag.
" stari krajnski	0.437 "
" stari celjski	0.432 "
Polovnik, teržaški	0.401 "
Somma, metrična, italijanska	1.622 "
Star, krajn. (4 stari merniki)	1.748 "
" teržaški	1.5 "
Vagan, peštanski	1.232 "

Votle mere za tekoče stvari.

Avstrijske postavne mere.

Vedro, avstrijsko	40 bokalov.
Bokal ali pinta	2 poliča.
Polič	2 maselje.

Druge mere.

Barigla, primorska	1.166 a. ved.
Čeber, vipavski (50 bokalov)	1.25 "
" ogerski veliki	1.468 "
Hektoliter, franc.	1.718 "
Kvinč, primorski (60 bokalov)	1.5 "

Liter, francoski	0.627 a. bok.
Polovnjak štajarski	5 a. ved.
Štartin, štajarski	10 "
Vedro, poljansko (15 bokalov)	0.337 "
" horvaško in celjsko (20 b.)	0.5 "
" trebansko (30 bokalov)	0.75 "
" dolensko (32 bokalov)	0.8 "
Vorna teržaška	1.162 "

Tehle za vaganje reči.

Avstrijske postavne tehte.

Cent, dunajski (1.120 colnih centov)	100 funtov.
Funt, dunajski (1.120 colnih funtov)	32 lotov.
Lot, dunajski (0.035 colnega funta)	4 kvintelci.
Cent, novi colni (100 colnih funtov)	89.285 d. funt.
Funt, novi colni (500 francoskih gram)	28.571 lotov.
Manjše deline funta so desetinke, stotinke, tisučinke.	

Druge tehte.

Funt, budski,	28 d. lotov.
Gram, francoska	0.228 d. kv.
Kilogram, francoski	1.785 d. ft.
Kvintal, francoski (200 colnih funt.)	178.571 d. funt.
Libra, beneška	0.851 d. funt.
Marka, kolonijska (16 dunajskih lot.)	0.5 d. funtov.
Pud, rusovski	29.250 d. funt.
Tunja, mornarska	20 d. cent.
Unča, dunajska	2 d. lot.
" teržaška	8 d. lot.

Denarji, novi in stari.

Po novejših cesarskih postavah se morajo vse plačila šteti po novem avstrijskem denarji. Iz 1 novega funta srebra se kuje po 30 zveznih tolarjev, in po 45 avstrijskih goldinarjev, iz 1 novega funta zlata pa se kuje po 50 zveznih kron, in po 100 polkron. Veljava srebernega denarja je stanovitna, veljava zlatega in ptujega denarja se ravna po kupčijski ceni.

Avstrijski postavni denarji.

Sreberni.

Veliki zvezni tolar	3 fl. — kr.
Mali zvezni tolar	1 " 50 "
Dvogoldinarski tolar	2 " — "

Goldinar, zlatnik ali

forint	1 fl. — kr.
Petica ali četertnik (4 na 1 fl.)	— " 25 "
Desetica (10 na 1 fl.)	— " 10 "
Peterka (20 na 1 fl.)	— " 5 "

Kupreni.

4 Krajc.	— fl. 4 kr.
Krajcar ali sold (100 na 1 fl.)	— „ 1 „
Polkrajcar ali polsold.	— „ 0.5 „

Papirnati.

Bankovci po 1 fl., 5 fl., 10 fl., 100 fl. in 1000 fl.	
---	--

Razmera starih in novih denarjev.

100 fl. konvencijnih	105 fl. — kr.
100 „ dun. veljave	42 „ — „
100 „ renskih	87.50 „ — „
100 lir avstrijskih	35 „ — „

Stari avstrijski denarji.

Sreberni.

Dvogoldinarski tolar in avstrijan. skudo	2 fl. 10 kr.
Goldinar, polskudo	1 „ 5 „
Dvajsetica, nova, in avstrijan. lira	— „ 35 „
„ stara	— „ 34 „
Desetica, pollira	— „ 17 „
Peterka, četertlira	— „ 8.5 „
Šestica, nova	— „ 10 „
Groš, sreberni	— „ 5 „
Križavec	2 „ 30 „
Polkrižavec	1 „ 12 „
Četertkrižavec	— „ 55 „

Kupreni.

Krajcar	1.5 kr.
Polkrajcar	0.5 „

Drugi denarji.

Zlati.

Krona, zlata nova	13 fl. 50 kr.
Polkrona	6 „ 75 „
Cekin ali dukat, avstrijski	4 „ 72.5 „
Suverendor ali sovrän avstrijski	14 „ — „
Friderikdor, pruski	7 „ 70 „
Imperial, ruski	8 „ 1.5 „
Napoleondor, francoski (20 frankov)	8 „ — „
Suverendor, angleški	10 „ — „

Sreberni.

Duro, španski	2 fl. 10.3 kr.
Frank, francoski	— „ 40.5 „
Funt šterlingov, angleški	9 „ 89.5 „
Goldinar, južnonemški	— „ 85.7 „
Lira, italijanska	— „ 40.5 „
Piaster, turški	— „ 8.9 „
Drahma gerška	— „ 36.2 „
Rubelj, ruski	1 „ 61.9 „
Skudo, rimski	2 „ 17.6 „
Tolar, za 5 frankov	2 „ 2.5 „
„ za 5 lir ital.	2 „ 2.5 „

Pri premenjevanji starega in novega denarja sploh velja vodilo :

4 stari krajcarji dajo 7 novih; 20 starih goldinarjev da 21 novih; in 1 star goldinar da 1 gld. 5 kr. novega denarja.

Stari krajcarji se lahko premenijo v nove, če se k številu starih pridene polovica in še četertina tistega števila. Na pr. 20 kr.; k 20 polovica 10, in še četertina 5, je to 35 n. kr.

Stari goldinarji se premenijo v nove, če se k številu starih prišteje po 5 odstotka ali percentov; na pr. 100 fl. da 105 n. fl.

Denar dunajske veljave se lahko premeni naj poprej v konvencijnega (250 fl. dun. velj. da 100 fl. konv.), po tem v novega

Preme njava starega avstr. denarja v novega.

Stari denar		Novi denar		Stari denar		Novi denar	
fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.
—	$\frac{1}{4}$	—	0.43	—	42	—	73.5
—	$\frac{1}{2}$	—	0.87	—	43	—	75.25
—	$\frac{3}{4}$	—	1.31	—	44	—	77
—	1	—	1.75	—	45	—	78.75
—	2	—	3.5	—	46	—	80.5
—	3	—	5.25	—	47	—	82.25
—	4	—	7	—	48	—	84
—	5	—	8.75	—	49	—	85.75
—	6	—	10.5	—	50	—	87.5
—	7	—	12.25	—	51	—	89.25
—	8	—	14	—	52	—	91
—	9	—	15.75	—	53	—	92.75
—	10	—	17.5	—	54	—	94.5
—	11	—	19.25	—	55	—	96.25
—	12	—	21	—	56	—	98
—	13	—	22.75	—	57	—	99.75
—	14	—	24.5	—	58	1	1.5
—	15	—	26.25	—	59	1	3.25
—	16	—	28	1	—	1	5
—	17	—	29.75	2	—	2	10
—	18	—	31.5	3	—	3	15
—	19	—	33.25	4	—	4	20
—	20	—	35	5	—	5	25
—	21	—	36.75	6	—	6	30
—	22	—	38.5	7	—	7	35
—	23	—	40.25	8	—	8	40
—	24	—	42	9	—	9	45
—	25	—	43.75	10	—	10	50
—	26	—	45.5	11	—	11	55
—	27	—	47.25	12	—	12	60
—	28	—	49	13	—	13	65
—	29	—	50.75	14	—	14	70
—	30	—	52.5	15	—	15	75
—	31	—	54.25	16	—	16	80
—	32	—	56	17	—	17	85
—	33	—	57.75	18	—	18	90
—	34	—	59.5	19	—	19	95
—	35	—	61.25	20	—	21	—
—	36	—	63	21	—	22	5
—	37	—	64.75	22	—	23	10
—	38	—	66.5	23	—	24	15
—	39	—	68.25	24	—	25	20
—	40	—	70	25	—	26	25
—	41	—	71.75	26	—	27	30

Stari denar		Novi denar		Stari denar		Novi denar	
fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.
27	—	28	35	73	—	76	65
28	—	29	40	74	—	77	70
29	—	30	45	75	—	78	75
30	—	31	50	76	—	79	80
31	—	32	55	77	—	80	85
32	—	33	60	78	—	81	90
33	—	34	65	79	—	82	95
34	—	35	70	80	—	84	—
35	—	36	75	81	—	85	5
36	—	37	80	82	—	86	10
37	—	38	85	83	—	87	15
38	—	39	90	84	—	88	20
39	—	40	95	85	—	89	25
40	—	42	—	86	—	90	30
41	—	43	5	87	—	91	35
42	—	44	10	88	—	92	40
43	—	45	15	89	—	93	45
44	—	46	20	90	—	94	50
45	—	47	25	91	—	95	55
46	—	48	30	92	—	96	60
47	—	49	35	93	—	97	65
48	—	50	40	94	—	98	70
49	—	51	45	95	—	99	75
50	—	52	50	96	—	100	80
51	—	53	55	97	—	101	85
52	—	54	60	98	—	102	90
53	—	55	65	99	—	103	95
54	—	56	70	100	—	105	—
55	—	57	75	200	—	210	—
56	—	58	80	300	—	315	—
57	—	59	85	400	—	420	—
58	—	60	90	500	—	525	—
59	—	61	95	600	—	630	—
60	—	63	—	700	—	735	—
61	—	64	5	800	—	840	—
62	—	65	10	900	—	945	—
63	—	66	15	1000	—	1050	—
64	—	67	20	2000	—	2100	—
65	—	68	25	3000	—	3150	—
66	—	69	30	4000	—	4200	—
67	—	70	35	5000	—	5250	—
68	—	71	40	6000	—	6300	—
69	—	72	45	7000	—	7350	—
70	—	73	50	8000	—	8400	—
71	—	74	55	9000	—	9450	—
72	—	75	60	10000	—	10500	—

Poštetev obrest ali intresov.

Kapital					Kapital				
na 1 leto		na 1 mesec			na 1 leto		na 1 mesec		
fl.	kr.	fl.	kr.		fl.	kr.	fl.	kr.	
Po 1 od 100					Po 2 ¹ / ₂ od 100				
od 1	—	1	—	0·08	od 1	—	2·5	—	0·20
2	—	2	—	0·16	2	—	5	—	0·41
3	—	3	—	0·24	3	—	7·5	—	0·62
4	—	4	—	0·33	4	—	10	—	0·83
5	—	5	—	0·41	5	—	12·5	—	1·04
6	—	6	—	0·49	6	—	15	—	1·24
7	—	7	—	0·58	7	—	17·5	—	1·45
8	—	8	—	0·66	8	—	20	—	1·66
9	—	9	—	0·74	9	—	22·5	—	1·87
10	—	10	—	0·83	10	—	25	—	2·08
20	—	20	—	1·66	20	—	50	—	4·17
30	—	30	—	2·49	30	—	75	—	6·25
40	—	40	—	3·33	40	1	—	—	8·34
50	—	50	—	4·16	50	1	25	—	10·43
100	1	—	—	8·33	100	2	50	—	20·86
200	2	—	—	16·66	200	5	—	—	41·73
300	3	—	—	24·99	300	7	50	—	62·59
400	4	—	—	33·33	400	10	—	—	83·45
500	5	—	—	41·66	500	12	50	1	4·33
1000	10	—	—	83·33	1000	25	—	2	8·66
po 2 od 100					po 3 od 100				
od 1	—	2	—	0·16	od 1	—	3	—	0·25
2	—	4	—	0·33	2	—	6	—	0·50
3	—	6	—	0·49	3	—	9	—	0·75
4	—	8	—	0·66	4	—	12	—	1·00
5	—	10	—	0·83	5	—	15	—	1·25
6	—	12	—	0·99	6	—	18	—	1·50
7	—	14	—	1·16	7	—	21	—	1·75
8	—	16	—	1·33	8	—	24	—	2·00
9	—	18	—	1·49	9	—	27	—	2·25
10	—	20	—	1·66	10	—	30	—	2·50
20	—	40	—	3·33	20	—	60	—	5·00
30	—	60	—	4·99	30	—	90	—	7·50
40	—	80	—	6·66	40	1	20	—	10·00
50	1	—	—	8·33	50	1	50	—	12·50
100	2	—	—	16·66	100	3	—	—	25·00
200	4	—	—	33·33	200	6	—	—	50·00
300	6	—	—	49·99	300	9	—	—	75·00
400	8	—	—	66·66	400	12	—	1	—
500	10	—	—	83·33	500	15	—	1	25·00
1000	20	—	1	66·66	1000	30	—	2	50·00

Poštetev obrest ali interesov.

Kapital					Kapital				
na 1 leto		na 1 mesec			na 1 leto		na 1 mesec		
fl.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	fl.	kr.	fl.	kr.
Po 3½ od 100					Po 5 od 100				
od 1	—	3·5	—	0·29	od 1	—	5	—	0·41
2	—	7	—	0·58	2	—	10	—	0·83
3	—	10·5	—	0·87	3	—	15	—	1·24
4	—	14	—	1·16	4	—	20	—	1·66
5	—	17·5	—	1·45	5	—	25	—	2·08
6	—	21	—	1·74	6	—	30	—	2·49
7	—	24·5	—	2·04	7	—	35	—	2·91
8	—	28	—	2·33	8	—	40	—	3·33
9	—	31·5	—	2·62	9	—	45	—	3·74
10	—	35	—	2·91	10	—	50	—	4·16
20	—	70	—	5·83	20	1	—	—	9·33
30	1	5	—	8·74	30	1	50	—	12·49
40	1	40	—	11·66	40	2	—	—	16·66
50	1	75	—	14·58	50	2	50	—	20·83
100	3	50	—	29·16	100	5	—	—	41·66
200	7	—	—	58·33	200	10	—	—	93·33
300	10	50	—	87·94	300	15	—	1	24·99
400	14	—	1	16·66	400	20	—	1	66·66
500	17	50	1	45·83	500	25	—	2	8·33
1000	35	—	2	91·66	1000	50	—	4	16·66
po 4 od 100					po 6 od 100				
od 1	—	4	—	0·33	od 1	—	6	—	0·5
2	—	8	—	0·66	2	—	12	—	1
3	—	12	—	0·99	3	—	18	—	1·5
4	—	16	—	1·33	4	—	24	—	2
5	—	20	—	1·66	5	—	30	—	2·5
6	—	24	—	1·99	6	—	36	—	3
7	—	28	—	2·33	7	—	42	—	3·5
8	—	32	—	2·66	8	—	48	—	4
9	—	36	—	2·99	9	—	54	—	4·5
10	—	40	—	3·33	10	—	60	—	5
20	—	80	—	6·66	20	1	20	—	10
30	1	20	—	9·99	30	1	80	—	15
40	1	60	—	13·33	40	2	40	—	20
50	2	—	—	16·66	50	3	—	—	25
100	4	—	—	33·33	100	6	—	—	50
200	8	—	—	66·66	200	12	—	1	—
300	12	—	1	—	300	18	—	1	50
400	16	—	1	33·33	400	24	—	2	—
500	20	—	1	66·66	500	30	—	2	50
1000	40	—	3	33·33	1000	60	—	5	—

Sejmi, bližnji in daljni.

Na Krajskem.

- V *Ljubljani*, glavnem mestu, v 3. poned. po sv. 3 kraljih, v 1. poned. m. maja, v poned. po sv. Petru in Pavlu, po malem šmarnu, in po sv. Leopoldu; vsak sejem terpi ves teden.
- V *Bistrici*, na Pivki, v poned. po sv. Jurju, in po sv. Martinu.
- V *Bistrici*, v Bohinju, 24. jun. in 6. dec.
- Na *Blokah*, nad Ložem, v poned. po sv. imenu Jezusovem in 29. sept.
- Na *Bučki*, v Kerškem kant., 24. febr., 25. apr., v poned. pred kresom, v poned. pred sv. Mihelom in 11. nov.
- V *Busēci vasi*, v kostanjevskem kant., v torek po beli ned., v binkoštni torek, 9. sept. in 13. nov.
- V *Cerkljah*, 17. jan., veliki petek, 16. avg. in 21. okt.
- V *Cerknici*, 24. febr., v 4. poned. po veliki noči, 26. jul. in 2. nov.
- V *Čermošnicah*, v Novomeškem kant., 12. marca, 24. jun. in v poned. po roženkr. nedelji.
- V *Černem verhu*, nad Vipavo, 24. apr. in v poned. po mal. Šmarnu.
- V *Černomlju*, vsaki kvaterni torek, veliki torek, v torek po sv. Petru in Pavlu in po sv. Simonu in Judu.
- V *Česnicah*, v Berdskem kant., velikon. torek, 24. jun. in 28. okt.
- V *Dobernica*, v Trebanskem kant., v torek velikon. 4. maja in v sredo po sv. Jakobu.
- Na *Dobrovi*, 14. febr., veliki poned. in 29. avg.
- V *Dobu*, v Berdskem kant., 14. febr., 15. jun., 10. avg., 28. dec.
- V *Doljih*, v Mokronoškem kant., 20. jan., v 3. poned. po veliki noči, v poned. pred sv. Lovrencom in 29. sept.
- V *Dolu*, v Berdskem kant., 26. marca in 5. avg.
- V *Gočah*, na Vipavskem, 30. nov.
- V št. *Gothardu*, v Berdskem kant., cvetni petek, 5. maja, 25. maja in 2. jul.
- V *Grahovem*, v Planinskem kant., 9. febr. in 17. apr.
- V *Hotedrašici*, v Planinskem kant., 10. okt. in 21. nov.
- V *Idrii*, veliko sredo, 16. maja, 15. okt. in 4. dec.
- V *Idrii spodnji* (pri fari), 3. maja, 17. avg., v poned. po roženkr. ned. in 11. nov.
- Na *Igu*, 27. febr., 20. marca, v 2. poned. po velikinoči, binkoštni četrtek, 10. avg. in 11. nov.
- V *Izlakah* pri sv. Jurju, v Litijskem kant., 24. apr. in v poned. po sv. Tilnu.
- V št. *Jerneju*, v Kostanjevskem kant., v poned. po sv. Trojici, 24. avg. in v poned. po vernih dušah.
- Na *Jesenicah*, v Radoliškem kant., 22. jul. in 2. nov.
- V št. *Jurju*, pri Svibnem, v Radeškem kant., 24. apr. in 24. jun.
- V *Kamni gorici*, v Radoliškem kant., 10. avg. in 4. dec.
- V *Kamniku*, 20. jan., 12. marca, 9. jun., 24. avg., 15. okt. in 4. dec.

- Na *Kerki*, v Višenskem kant., v poned. po sv. 3 kraljih, 16. maja, 5. jun. in v poned. po roženkr. ned.
- V *Kerškem*, 3. febr., pustni ponedeljek, 18. marca, 4. maja, 4. jun., 2. avg., v poned. po sv. Lukežu in 25. nov.
- V *Kočevju*, 20. jan., 4. maja, 15. jun., 25. jul., 24. avg., 30. nov., 31. dec.
- V *Kostanjevici*, v poned. po tihi ned., po sv. Jakobu, po sv. Mihelu in kvat. poned. v adventu.
- V *Krajnski gori*, v poned. pred žegnansko ned.
- V *Kranju*, 25. apr., 1. avg., 21. sept., 18. okt. in 11. nov.
- V *Krašnji*, v Berdskem kant., 5. avg. in 21. dec.
- V *Kropi*, v Radoljskem kant., 12. jul. in 6. nov.
- V št. *Lambertu*, v Litijskem kant., 14. febr., 22. maja in 17. sept.
- V *Lašičah*, v poned. pred sv. Matijem, v čet. pred binkošti, 21. jun. 9. sept. in 6. nov.
- V *Leskovcu*, pri Kerškem, v poned. pred sv. Jurjem in 14. avg.
- V *Litii*, v poned. po 4. nedelji v postu, 4. maja, v poned. po sv. Telesu, po sv. Mihelu in po sv. Miklavžu.
- V *Logatcu doljnem*, v Planinskem kant., 3. jan., 12. marca, 24. okt.
- V *Logatcu gornjem*, v petek po vnebohodu Krist., v poned. po roženkr. ned. in 13. dec.
- V *Loki*, 17. marca, 24. apr., binkoštni torek, 24. jul., 24. avg., 29. sept. in 25. nov.
- V *Ložu*, 4. maja, 16. avg. in 28. okt.
- V št. *Lovrencu*, v Trebanskem kant., 10. avg. in 23. nov.
- V *Lukovcu*, v Berdskem kant., 3. febr., 26. marca, 27. apr. in 9. sept.
- V *Matenji vasi*, v Postojnskem kant., 24. jun.
- V *Mengsu*, 9. febr., 17. marca, 25. maja, 29. sept., 6. nov. in 13. dec.
- V *Metliki*, v torek po sv. 3 kraljih, po svečnici, po sv. Jožefu, po beli ned., po binkošti, po sv. Marjeti, po velikem šmarnu, po sv. Mihelu, po sv. Martinu in po sv. Miklavžu.
- Na *Mirni*, v Trebanskem kant., 24. jun. in 3. nov.
- V *Mirni peči*, v Novomeškem kant., 20. marca, 31. maja, 30. jun., 29. sept. in 29. dec.
- V *Mokronogu*, v sab. pred tiho ned., v sab. pred sv. Jernejem, 28. okt. in 9. dec.
- V *Moravčah*, v Berdskem kant., 24. febr., veliki poned., 16. maja, 21. jun. in 11. nov.
- V *Motniku*, v Kamniškem kant., 12. febr., v 3. poned. v postu, 22. apr., 2. jun. in v sredo po roženkr. nedelji.
- V *Novem mestu*, v torek po sv. Antonu p., pred sv. Jurjem, po sv. Jerneju, po sv. Luku in po sv. Andreju.
- V *Planini*, 24. apr., 12. jul., 16. avg. in 30. nov.
- V *Polhovem gradcu*, v Verhniškem kant., v poned. pred tiho ned. in 13. jun.
- V *Podveljbu*, na Vipavskem, 25. maja in kvaterni četrtek v jeseni.
- V *Polšnjeku*, v Litijskem kant., v poned. po sv. Urhu.
- V *Postojni*, v poned. po vnebohodu Krist., 24. avg., 18. okt. in 3. dec.
- V *Radečah*, v 1. poned. v postu, v poned. pred sv. Jurjem, 28. jun., 1. sept., v poned. po sv. Martinu in 27. dec.

- V *Radohovi vasi*, v Višnjagorskem kant., 2. jan., pustni poned., v poned. pred sv. Urbanom in pred sv. Lukom.
- V *Radolici*, 12. marca, 24. apr., binkoštni torek, 26. jul., 28. okt., 13. dec.
- Na *Raki*, v Kerškem kant., kvaterno sab. v postu in 19. nov.
- V *Razdertem*, v Senožškem kant., 14. febr. in 11. nov.
- V *Ratečah*, pri Krajnski gori, v poned. po žegnanski ned.
- V *Ribnici*, 2. jan., v 2. poned. po veliki noči, 24. jun., v poned. po 2. avg. in 21. sept.
- V *Rovtah*, v Verhniškem kant., v poned. po tihi ned., 24. jun., 10. avg. in 29. sept.
- V št. *Rupertu*, v Mokronoškem kant., 16. avg. in v poned. pred s. Luk.
- V *Senožčah*, v binkoštni četert. in v poned. po kvat. nedelji v jeseni.
- Na *Skaručni*, v Kamniškem kant., 15. apr., 1. sept. in 28. okt.
- Na *Slančjem verhu*, v Mokronoškem kant., 4. jul.
- V *Slapjem*, na Vipavskem, veliki poned. in 22. nov.
- V *Soderšici*, v Ribniškem kant., v poned. pred sv. Gregorjem, 22. jul. in 15. okt.
- V *Sorici*, v Loškem kant., 1. maja in 18. okt.
- V *Starem logu*, na Kočevskem, 13. apr.
- V *Starem tergu*, v Černomeljskem kant., 13. jun. in 1. okt.
- V *Svibnem*, v Radeškem kant., 1. maja in 25. maja.
- V *Šmarji*, v Ljubljanskem kant., 16. maja.
- V *Šmartnem*, pri Litii, v poned. po sv. Jakobu in po sv. Martinu.
- V *Šturji*, na Vipavskem, 1. febr., v poned. po beli ned. in v sredo po roženkr. ned.
- V *Ternovem*, na Pivki, v poned. po sv. 3 kraljih, po sv. Petru in Pavlu in 19. okt.
- V *Teržišu* (pri sveti Trojici), v Mokronoškem kant., v poned. pred vnebohodom Krist., po sv. Trojici in 23. jun.
- V *Teržiču*, 18. marca, veliki četertek, v poned. po sv. Trojici, 30. nov. in 21. dec.
- V *Toplicah*, pri Novem mestu, 21. jan., v četertek po sv. Matiju, po sv. Florijanu, pred vnebovzetjem Marije D. in po roženkr. ned.
- Na *Travi*, na Kočevskem, 1. maja, v poned. po sv. Urhu in 10. avg.
- Na *Trebelnem*, v Mokronoškem kant., v sab. po velikinoči.
- V *Trebnem*, 13. jun., 12. jul. in 16. avg.
- V *Turjaku*, v Laščanskem kant., 12. marca in 30. nov.
- Na *Uncu*, v Planinskem kant., 17. jan. in 1. poned. m. marca.
- Na *Vačah*, v Litijskem kant., v poned. po beli ned., v torek po sv. Trojici, 16. avg. in 30. nov.
- Na *Veliki loki*, v Trebanskem kant., 12. maja in 25. jul.
- Na *Verhnikih*, v kvat. poned. v postu, velikonočni torek, v poned. pred vnebohodom Krist., po sv. Trojici, 25. jul., 6. nov. in 27. dec.
- V *Verhpolju*, na Vipavskem, 22. jan. in 9. jun.
- Na *Veseli gori*, v Mokronoškem kant., 12. marca in v sab. pred angeljsko ned.
- V št. *Vidu*, nad Blokami, v poned. po sv. Gregorju, po sv. Vidu in po sv. Jerneju.
- V št. *Vidu*, pri Zatičini, velikonočno sredo, binkoštni torek, 15. jun., v poned. po malem šmarnu in po roženkr. ned.

- V št. *Vidu*, na Vipavskem, 14. marca, 15. jun. in 14. avg.
 V *Vipavi*, pustni poned., velikonočni torek, v poned. po angeljski ned. in 28. oktobra.
 V *Višnji gori*, vsaki poned. po kvaterni ned., veliki poned., 24. jun., 26. jul., 1. sept. in v poned. po vsih svetnikih.
 V *Zagorju*, za Savo, 9. febr., 12. maja, 30. jun., 2. nov., 31. dec.
 V *Zagorju*, na Pivki, 17. jan., vel. poned., binkoštni poned. in 11. nov.
 V *Zaticini*, v Višenjskem kant., veliki četrtek, v poned. po vnebohodu Krist., 20. avg. in 25. nov.
 V *Železnikih*, 17. jan., velikonočni torek, 10. avg. in 30. nov.
 V *Zireh*, v Iderskem kant., 17. jan., sredpostno in veliko sredo, 4. jul. in 21. okt.
 V *Zušembergu*, 3. febr., 12. marca, 24. apr., 9. jun., v dan po vnebohodu Krist., 14. sept., 28. okt. in 6. dec.

Na Štajarskem.

- V *Gradcu*, glavnem mestu, v 4. poned. v postu in 1. sept.; vsak sejem terpi tri tedne.
 V št. *Andražu*, pri Ptujem, 20. jan. in 30. nov.
 V *Arnožu*, v Lipniškem kant., 20. jan., cvetni petek in 24. sept.
 V *Arvežu*, v Graškem okrogu, 24. febr., križev poned., 20. jul., 24. avg., v poned. po sv. Mihelu in 21. nov.
 Pri sv. *Barbari*, v Ptujskem kant., 20. marca, v velikonočni torek, 5. maja, 15. jun., v poned. po škapul. ned., 10. avg. in 29. sept.
 V *Bistrici slovenski*, 24. febr., 27. marca, 4. maja, 25. jul., 24. avg. in 29. sept.
 V *Braslovcah*, v Vranskem kant., v poned. po sv. Matiju, cvetni petek, križevo sredo in v poned. pred sv. Matevžem.
 V *Breščah*, 14. febr., v poned. po sv. Florijanu, 13. jun., 10. avg., 6. nov. in kvat. sab. v adventu.
 V *Bruku*, poleg Mure, v 1. poned. v postu, binkoštni torek in 11. nov.
 V *Celju*, sredpostno sredo, 1. maja, 15. jun., 10. in 28. avg., 21. okt. in 30. nov.
 Na *Doberni*, v Celjskem kant., v poned. po Svečnici, v poned. po roženkr. ned., 6. dec.
 Pri sv. *Duhu*, v Ločah, v Konjiškem kant., velikon. torek in 13. jun.
 Pri sv. *Emi*, v Jelšograškem kant., v binkoštni torek.
 Pri št. *Florjanu*, v Landsberskem kant., 4. maja, vsaki kvat. poned., veliki četrtek in 21. dec.
 V *Frauhajmu*, v Marburskem kant., 26. jul. in 21. sept.
 V *Firštenfeldu*, v Graškem okrogu, v 2. poned. po božiču, križev poned., 24. jun., 28. avg., v poned. pred vsemi sveti in pred sv. Miklavžem.
 V *Gomilici*, v Lipniškem kant., 25. jan., 30. jun. in 14. nov.
 V *Gomilskem*, v Vranskem kant., 4. dec.
 V *Gornjem gradu*, 6. febr., 4. maja in 9. sept.
 Na *Hajdini*, v Marburskem kant., 5. sab. po velikinoči, 1. maja in 30. avg.
 V *Hojčah*, v Marburskem kant., 23. apr.
 V št. *Ilu*, v Marburskem kant., 5. apr. in 4. sept.
 V *Ivnici*, v Graškem okrogu, cvetni petek, 23. apr., 22. jul. in 14. sept.

- Pri sv. *Jakobu na Dolih*, 10. marca, v pond. po sv. *Jurji*, 31. jul.
v pond. po sv. *Mihelu*.
- V št. *Janžu*, v Marenberskem kant., 17. jan. in v poned. po sv. imenu *Mariinem*.
- V *Jarenini*, v Marburskem kant., 3. febr., veliki četrtek, križev poned., 10. avg., 16. avg. in v poned. po roženkranski nedelji.
- V *Judenburgu*, v petek po vnebohodu Krist. in 21. okt.
- V št. *Jurju*, v št. Lenartskem kant., 23. apr.
- V št. *Jurju*, v Marburskem kant., 23. apr. in 8. jul.
- V št. *Jurju*, pod Rifnikom v Celjskem kant., 12. marca, 23. apr., 4. maja, v poned. po sv. Trojici, 22. jun., po kvat. ned. v jeseni in 28. okt.
- V št. *Jurju na Tabru*, v Vranskem kant., 10. marca, 25. apr.
- V *Konjicah*, veliki četrtek, v poned. po sv. *Jurju*, križevo sredo, 24. jun., 31. jul., v poned. po sv. *Mihelu* in 3. nov.
- V *Kostrivnici*, v Rogoškem kant., 10. marca, 25. apr., 15. jun., 30. jul.
- V *Kozjem*, 16. apr., 25. jul. in 7. sept.
- Pri sv. *Križu*, v Lutenberskem kant., 26. jul.
- Na *Laškem*, 24. febr., veliki četrtek, 23. apr., binkoštni torek, 24. jun., 21. sept., 11. nov. in 21. dec.
- V *Lambahu*, v Marburskem kant., 15. jun. in 16. avg.
- V *Lembergu*, v Jelšograškem kant., v 4. poned. v postu, cvetni petek, 12. apr., v poned. po sv. *Urhu* in 5. avg.
- V *Landsbergu*, v Graškem okrogu, 2. nov.
- V št. *Lenartu*, v slov. goricah, v poned. po beli ned., 24. jun., 2. avg. in 6. nov.
- V *Lipnici*, v Graškem okrogu, v poned. po svečnici, 1. maja, 25. jul. in 11. nov.
- V *Ljubnem*, na gornjem Štaj., 25. jul. in 30. nov.
- Na *Ljubnem*, v Gornjograškem kant., 1. maja in 19. nov.
- V *Loki*, v Laškem kant., 22. maja, v poned. po sv. imenu *Mariinem*.
- V št. *Lovrencu*, na Ptujskem polju, 10. avg. in 29. sept.
- V št. *Lovrencu*, v pušavi, v Marburskem kant., 4. maja in 10. avg.
- V *Lučah*, v Arveškem kant., velikonočni in binkoštni torek, 10. avg., 21. sept. in 6. dec.
- V *Lutenbergu*, velikonočni in vsaki kvat. torek.
- Pri sv. *Magdalen*, pri Marburgu, 22. jul.
- V *Marburgu*, v sab. pred svečnico, 4. jul. in v sab. po sv. *Luku*.
- V *Marenbergu*, v 4. poned. po božiču, cvetni poned., binkoštni torek, 29. sept. in 11. nov.
- V *Mariinem Celju*, na gornjem Štaj., v petek po vnebohodu Krist. in 16. avg.
- Pri sv. *Marjeti*, v Ptujskem kant., 20. jul.
- Pri *Materi Božji*, v pušavi, v Marburskem kant., v poned. po velikem šmarnu.
- V *Mozirju*, v Gornjograškem kant., 5. apr., 15. jun., v poned. pred malem šmarnom, 16. avg. in 18. okt.
- V *Mureku*, 16. marca, 16. maja, 14. avg., 29. sept. in 6. dec.
- Pri *Novi cerkvi*, v Celjskem kant., 10. avg.
- Pri *Novi štifti*, v Ptujskem kant., 18. marca, velikonočni torek, in 2. jul.
- V *Olinju*, v Kozjanskem kant., 22. maja, v poned. pred binkošti in 30. jun.

- V *Ormužu*, cvetni petek, v poned. po s. Jakobu in 11. nov.
 Pri sv. *Petru*, pod sv. gorami, v Kozjanskem kant., 7. sept.
 Na *Pilštanju*, v Kozjanskem kant., 9. jun., 16. avg. in 29. sept.
 Na *Planini*, v Kozjanskem kant., 1. marca, 12. maja, 15. jun., 13. jul., 15. okt. in 3. dec.
Podsredo, v Kozjanskem kant., v tiho saboto, 3. maja, v binkoštno sab., 24. jun., 21. sept. in 19. nov.
Podčetertkom, v Kozjanskem kant., 16. marca, velikonočni torek, 10. avg. in 21. nov.
 Na *Polju*, v Kozjanskem kant., 8. maja in 4. dec.
 V *Ptuju*, 23. apr., 5. avg., in 25. nov.
 V *Radgoni*, v Graškem okrogu, 14 dni pred pustom, binkoštni torek, 10. avg. in 15. nov.
 V *Rajhenbergu*, v Sevniskem kant., veliki četrtek, v poned. pred binkošti, v poned. po sv. Telesu in 30. jun.
 V *Rogatcu*, 24. febr., 21. marca, v poned. po beli nedelji, križev poned., 25. maja, 13. jun., 12. jul., 24. avg., 14. sept. in 30. nov.
 V št. *Rupertu*, v št. Lenartskem kant., 24. sept.
 V *Rušah*, v Marburskem kant., v poned., četrtek in saboto po malem šmarnu.
 V *Selnici*, v Marburskem kant., veliki poned., 3. maja in 6. nov.
 V *Sevnici*, na Savi, 14. febr., cvetni poned., velikonočno sredo in 22. jun.
 V *Slovenjemgradu*, 25. jan., v 4. in 6. saboto v postu, 12. maja, 10. avg. in 10. nov.
 V *spodnji Poljskavi*, v Bistriškem kant., 10. marca in 30. jun.
 V *Središču*, v Ormuškem kant., 14. febr., binkoštni torek in 24. avg.
 V *Ščičini*, v Marburskem kant., 16. marca, 4. maja in 30. nov.
 V *Šetalih*, v Marburskem kant., 24. jun., 25. jul. in v poned. po velikem šmarnu.
 V *Šmarji*, v Celjskem kant., v poned. po sv. 3 kraljih, v 3. poned. po velikinoči, v poned. po sv. imenu Mariinem in 4. dec.
 V *Šoštanju*, velikon. torek, 22. jun., 12. jul. in 29. sept.
 V *Štrasu*, v Lipniškem kant., 26. marca, 24. jun. in 28. nov.
 V *Svambergu*, v Graškem okrogu, 12. marca, in 24. jun.
 Na *Teharjih*, v Celjskem kant., 21. jan., 26. marca, 12. maj. in 26. jul.
 Pri sv. *Trojici*, v št. Lenartskem kant., 4. maja, 28. maja, 16. avg., 28. avg. in 24. sept.
 V *Velenju*, v Šoštanskem kant., 1. maja, križev poned. in 24. avg.
 V št. *Vidu*, v Ptujskem kant., 15. jun., 6. sept. in 6. nov.
 V *Vitanju*, v Konjiškem kant., sredpostno sredo, 25. maja in 20. jul.
 V *Vojniku*, v Celjskem kant., v poned. pred svečnico, po beli ned., 16. maja, 4. jul. in 18. okt.
 V *Vojtsbergu*, v Graškem okrogu, 1. torek v postu, velikonočni petek, 24. avg., 29. sept. in 28. okt.
 Na *Vranskem*, velikonočni torek in 2. sredo po velikinoči.
 V *Vildonu*, v Graškem okrogu, 24. febr., velikon. torek, 2. jul., 22. jul., 29. sept. in 25. nov.
 V *Zavcu*, v Celjskem kant., 14. febr., 29. avg. in 4. okt.

Na Koroškem.

- V *Celjovcu*, glavnem mestu, v poned. po sv. Janezu N. in po sv. Uršuli; vsak sejem 14 dni.
- V *Africu*, v Beljaškem kant., v tihi četert., v poned. pred sv. Lukom in po sv. Katarini.
- V *Althofnu*, velikon. in binkoš. torek in v poned. po sv. Martinu.
- V št. *Andražu*, cvetni petek, 3. maja, 28. avg. in 30. nov.
- V *Beljaku*, v poned. po sv. 3 kraljih in po sv. Lovrencu.
- V *Blajbergu*, nemškem, v Beljaškem kant., 21. avg.
- V *Černi*, v Pliberskem kant., v poned. po sv. Florijanu in po sv. Jerneju.
- V *Doberli vasi*, v poned. pred sv. Lukom.
- V *Dravbergu*, doljnem, v št. Pavelskem kant., 21. sept.
- V *Dravbergu*, zgornjem, v Grajfenberskem kant., na pepelnico, v sredpostni petek, velikonočni torek, 4. maja, 14. in 28. jun., 9. in 24. nov.
- V *Eberštanju*, v torek pred cvetnico, pred binkošti, 29. sept. in 27. dec.
- V *Feldkirhnu*, v tergu, v poned. po znajd. sv. križa in 24. avg.
- V *Frežah*, 3 febr., 1. maja, 24. avg. in 28. okt.
- V *Gmindu*, v sab. po sv. treh kraljih, v 1. torek v postu, v poned. po malem šmarnu, po sv. Luku in 25. nov.
- V *Gradišu*, v Freškem kant., v poned. po beli ned., po malem šmarnu, po sv. Marjeti in 30. nov.
- V *Grajfenbergu*, 15. in 28. jun., 29. sept. in 25. nov.
- V *Gribinju*, v Velkovskem kant., v poned. po sv. Jožefu.
- V *Gutštanju*, v Pliberskem kant., 23. apr., 24. jun. in 21. okt.
- Pri sv. *Hemi*, na Kerki, 20. jan., bink. torek in 11. nov.
- V št. *Jakobu*, v Rožu, v poned. po malem šmarnu.
- V *Kapli*, 1. maja, 2. jul. in 28. okt.
- V *Kotočah*, v Mavtenskem kant., 3. febr., v petek po vnebohodu Krist., 24. avg. in 2. poned. m. okt.
- V *Kutarčah*, v Althofenskem kant., pustni poned., 26. jul. in 21. okt.
- V *Labodi*, v št. Pavelskem kant., 12., marca, 4. maja, 24. avg. in 7. dec.
- V št. *Lenartu*, velikonočni in binkoštni torek, 10. avg. in 28. okt.
- V *Mavtnu*, 25. apr., v poned. pred s. Mihelom.
- V *Milštatu*, v sredo po sv. 3 kraljih, v 4. torek v postu, 23. apr., 18. okt. in kvat. sredo v adventu.
- V št. *Mohorju*, cvetni poned., v torek pred binkošti, in 28. okt.
- V *Mozirju*, v Celjovskem kant., 23. apr. in v poned. pred sv. Uršulo.
- V *Naborjetu*, v Trebiškem kant., v poned. pred vsemi svetniki.
- V *Paternionu*, v pustni poned., 8. jul., v poned. pred sv. Martinom in kvat. poned. v adventu.
- V št. *Pavlu*, 25. jan., velikon. in bink. torek in 29. sept.
- V *Pliberku*, 8. jun., 1. sept. in 6. nov.
- V *Podgorjah*, v Podklosterskem kant., binkoštni torek.
- Podkloštrom*, 4. maja in v poned. po vseh svetih.
- V *Pontablu*, v Trebiškem kant., 30. jun. in 16. okt.
- V *Pusarnici*, v Špitalskem kant., veliki poned. in 29. sept.
- V *Raihenfelsu*, v št. Lenartskem kant., 25. jul.

V *Renvegu*, v Gmindskem kant., velikon. torek, 1. maja in kvat. četrtek v jeseni.

V *Rožeku*, za Dravo, 29. sept.

V *Saksenbergu*, v Špitalskem kant., 1. maja, 25. jul. in 28. okt.

V *Špitalu*, v 4. poned. v posti in v poned. po sv. Martinu.

V *Štrasbergu*, v poned. po sv. 3 kraljih, v 1. četrtek v postu 25. jul., 10. avg. in 6. dec.

Na *Trebižu*, v 1. sab. m. aprila, 30. jun., 16. okt. in 1. sab. m. okt.

V *Trebnem*, v Beljaškem kant., v poned. po sv. Matiju in po povišanju sv. križa.

V *Velkovcu*, 27. marca in 6. dec.

V št. *Vidu*, v poned. po sv. imenu Jezusovem in 29. sept.; vsaki semenj po 4 tedne.

V *Volfsbergu*, v poned. po sv. Telesu in 13. okt.; vsaki semenj po 4 tedne.

V *Zgornji Beli*, v 3. poned. v postu, 21. sept. in 14. nov.

Na Primorskem.

V *Terstu*, glavnem mestu, 1. do 20. avg., 2. do 9. nov.

V *Ajdovšini*, v s. Kriškem kant., 10. marca, križev petek, 24. jun. in 15. okt.

V *Akvileji*, v Cervinjanskem kant., 26. do 28. marca, 11. do 13. jul. in 19. do 21. dec.

V *Boljuncu*, v Koperskem kant., 1. sept.

V *Bovcu*, v Goriškem okrogu, 20. in 21. marca, 29. in 30. sept.

V *Brezovici*, v Kastelnovskem kant., 28. apr., 3. jul. in 17. okt.

Na *Bukovi*, v Cerkenskem kant., 1. maja in 29. sept.

V *Buljah*, v Istrii, 17. jan. in 8. sept.

V *Buzetu*, v Istrii, v poned. po sv. imenu Marije.

V *Cerkni*, v Goriškem okrogu, 24. febr. in 21. okt.

V *Cervinjanu*, v Goriškem okrogu, v poned. po sv. Martinu, 3 dni.

V *Čubedu*, v Koperskem kant., 11. nov.

V *Čresu* (Cherso), 1. do 8. avg.

V *Dolini*, na Istrijanskem, 4. jul.

V *Dvinu*, v Monfalkonskem kant., 24. jun.

V *Gorici*, 16. marca 8 dni, 24. maja 14 dni, 1. okt 8 dni in poned. po sv. Andreju 14 dni.

V *Gradiški*, 25. marca, 1. sept. in 25. okt.

V *Kačiču*, v Sežanskem kant., 25. maja in 9. sept.

V *Kanalu*, v Goriškem okrogu, v poned. pred sv. Martinom.

V *Karminu*, 25. jun. in 4. sept.; po 3 dni.

V *Kastvi*, v Volosčanskem kant., 22. maja, v poned. po roženkr. ned. in 13. dec.

V *Kastelnovu*, v Istrii, 16. apr., 28. jun. in 27. nov.

V *Kerku* (Veglia), v Istrii, 10. avg.

V *Komenu*, v Goriškem okrogu, 20. marca in 12. nov.

V *Konskem*, v Karminskem kant., 25. apr. in 17. okt.

V *Kopru*, v Istrii, 21. sept. in 21. okt

Pri sv. *Križu*, v Goriškem okrogu, v poned. po sv. Telesu in 14. sept.

V *Labmu* (Albona), 30. jun. in 7. okt.

- V *Lokvi*, v Goriški okolici, veliki poned. in 9. nov.
 V *Medeji*, v Karminskem kant., 13. jun.
 V *Monfalkonu*, 20. marca in 6. dec.; po 2 dni.
 V *Moščenici*, na Istrijanskem, 3. febr. in 29. nov.
 V *Muji*, na Istrijanskem, 7., 8. in 9. okt.
 V *Novemgradu* (Cittanuova), 28. avg.
 V *Osoru* (Ossero), 1. jun.
 V *Pasji vasi*, v Koperskem kant., 9. maja.
 V *Paznu* (Pisino), v Istrii, 2. avg.
 V *Piranu*, v Istrii, 24. apr. in 15. sept.; po 2 dni.
 V *Poreču* (Parenzo), v Istrii, 21. nov.
 V *Poviru*, v Sezanskem kant., v poned. po sv. Antonu Pad. in po sv. Frančišku Ksav.
 V *Ricmanjih*, v Koperskem kant., 20. marca.
 V *Ročinu*, v Kanalskem kant., 30. nov.
 V *Rovinju*, v Istrii, 11. do 20. nov.
 V *Sežani*, v Goriškem okrogu, 3. maja, 14. sept. in 12. vsacega mesca.
 V *Štiju*, v Komenskem kant., 24. febr.
 V *Šmarji*, v s. Kriškem kant., 3. febr. in 22. nov.
 V *Štanjela*, v Komenskem kant., 7. jan.
 V *Tominu*, 15. apr., 21. sept. in v poned. po sv. Miklavžu.
 V *Turjaku*, v Monfalk. kant., 20. apr., 10. okt. in 9. dec.; po 2 dni.
 V *Vodnjanu*, 10. avg. in 13. dec.
 V *Voloskem*, v Istrii, 16. maja.
 V *Zlivji*, v Kastelnovskem kant., 15. apr. in 26. sept.
 V *Žiminu* (Gimino), v Istrii, 2. avg.

Na Horvaškem.

- V *Zagrebu*, glavnem mestu, cvetni četrtek, 26. apr., 3. jul., 21. avg., 29. okt. in 9. dec.
 V *Bakru*, v Reški županii, 13. jul., 2. nov. in 30. nov.
 V *Bosiljevem*, v Zagrebski žup., v torek pred bink., 26. jul. in 24. avg.
 V *Čakovcu*, v Varažd. žup., veliki poned., 30. jun., 2. avg. in 25. nov.
 V *Čubru*, v poned. po Bink., pred s. Jakobom in po malem šmarnu.
 V *Grobniku*, v Reški žup., 1. maja in v poned. po sv. Trojici.
 V *Jaski*, v Zagrebski žup., binkoštni torek.
 V *Karlovcu*, 8. maja, 15. jun., 25. jul., 29. sept. in 21. dec.
 V *Klanjcu*, v Varažd. žup., v poned. po sv. 3 kraljih, pustni in veliki poned., v 4. poned. po veliki noči, 24. jun., 10. avg. in 9. sept.
 V *Krapini*, v Varažd. žup., 19. marca, 4. maja, 16. maja, 27. jun., v poned. po vnebohodu Krist. in po sv. imenu Mariinem, 29. sept., 11. nov. in 6. dec.
 V *Kriševcu*, 20. jan., veliki poned., 3. maja, bink. torek, 27. jun., 2. avg., 14. sept., 18. okt., 11. nov. in v poned. pred božičem.
 V *Ogulinu*, v vojaški meji, bink. torek in 9. sept.; po tri dni.
 V *Ravnigori*, v Reški žup., 7. jan. in 15. okt.
 V *Reki*, 23. apr., 24. jun., 15. avg. in 1. sept.

- V *Samoboru*, v Zagrebski žup., 14. febr., 19. marca, veliki petek, 22. maja, 28. jul., 10. avg. in 21. dec.
 V *Severinu*, v Zagrebski žup., 24. jun. in 16. avg.
 V *Sisku*, v Zagrebski žup., v sredo po svečnici, veliki torek, 4. maja, v petek po vnebohodu Krist., 15. jul., 12. avg., 16. sept. in 19. nov.
 V *Šošicah*, v Žumberski voj. meji, 6. maja in 2. avg.
 V *Strigovi*, v Varažd. žup., 19. marca, 22. jul., 30. sept. in 4. dec.
 V *Varaždinu*, 24. apr., 24. jun., 25. jul. in 5. nov.
 V *Verbovskem*, v Reški žup., v poned. po sv. Telesu in 11. nov.

Na Ogerskem tastran Donave.

- V *Šopronu* (Oedenburg), glavnem mestu, v 1. poned. v postu, 1. maja, 20. jul. in 19. nov.
 V *Belatincih*, v Zaladski županii, 20. jan., 24. febr., 25. apr., 15. jul. in 5. nov.
 V *Bogojnini*, v Zaladski žup., v petek po Krist. vnebohodu in v dan po angelih varh.
 V *Dobrovniku*, v Zaladski žup., v poned. po Krist. vnebohodu in po sv. Jakobu.
 V *Gisingu*, v Železni žup., veliki poned., 13. jul., 1. sept. in 6. dec.
 V št. *Gothardu*, v Železni žup., veliki petek, 1. maja, v poned. po sv. Trojici, 22. jul. in 18. okt.
 V *Kaniži*, veliki, v Zaladski žup., v poned. pred svečnico, po cvetnici, pred binkošti, pred vel. šmarnom, pred sv. Terezijo, pred adv. šmarnom.
 V *Kiseku* (Güns), v Železni žup., v petek po pepelnici, v poned. po sv. Telesu, pred sv. Jakobom, pred sv. Tilnom, pred sv. Uršulo in po 3. adv. ned.
 V *Lendavi*, doljni, Zaladski žup., 25. jan., 3. četrtek po pepelnici, v poned. po sv. Trojici, 28. okt. in v četrtek pred božičem.
 V *Pečuhu* (Fünfkirchen), v Baranjski žup., v poned. pred svečnico, pred binkošti, pred vel. šmarnom in pred sv. Katarino; po cel teden.
 V *Rakičanu*, v Železni žup., 16. avg.
 V *Suboti* (Olsniz), v Železni žup., 24. avg., 26. okt. in 6. dec.
 V *Subotišču* (Steinamanger), v Železni žup., v poned. po 2. predp. ned., 24. apr., v poned. po sv. Trojici, 9. sept. in 30. nov.
 V *Vespremu*, v Vesprenski žup., 14. febr., 4. maja in 21. sept.
 V *Zalaegersegu*, v Zaladski žup., 14. febr., v poned. pred cvetnico, 1. maja, bink. torek, 22. jul., 9. sept., 28. okt., 30. nov. in 28. dec.

Na Beneškem.

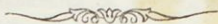
- V *Benedkah*, glavnem mestu, o Kristusovem vnebohodu, 14 dni.
 V *Basanu*, v Belunski del., 4. do 14. okt.
 Na *Beli* (Moggio), v Videmski delegaciji, 20. sept.
 V *Čevdatu* (Cividale), v Videmski del., zadnjo saboto vsacega mesca, 27. jul., 29. sept. in 10. nov.; po 3 dni.
 V št. *Danielu*, v Videmski del., 17. jan., 25. jun., 28. avg., v poned. po 2. ned. m. okt., 24. dec.

- etek, V *Drencii*, v Videmski del., v poned. po s. Mohorji in 2. nov.
 V *Glemoni*, v Videmski del., 1. petek vsacega mesca, 3. febr. in 2. nov.
 V št. *Lenartu*, pod Altano, v Videmski del., 16. avg. in 6. nov.
 k, 4. V *Osopu*, v Videmski del., 13. jul., in 22. okt.; po 3 dni.
 sept. V *Padovi*, v Padovanski del., 10. do 20. jun., 7. do 21. okt.
 V *Palmi*, v Videmski del., 2. poned. vsacega mesca, 21. jul. in
 2., 3. in 4. poned. m. okt.
 dec. V št. *Petru*, v Videmski del., 30. jun.
 V *Pontebi*, v Videmski del., 9. sept.
 nov. V *Rexii*, v Videmski del., 16. avg.
 V *Terčetu* (Tarcento), v Videmski del., 30. jun.
 V *Tolmecu*, v Videmski del., 18. marca in 14. sept.; po 3 dni.
 , 1. V *Trevizu*, v Treviški del., 15. okt., 5 dni.
 V *Vencu* (Venezona), v Videmski del., 30. nov. in 13. dec.
 15. V *Veroni*, v Veronski del., v poned. po beli ned., 4. okt.; po 14 dni.
 in v V *Vidmu*, v Furlanii, 14. do 16. jan., 15. do 17. febr., 20. do 26.
 apr., 31. maja in 1. jun., 5. do 20. avg., 24. nov. do 3. dec.

Drugod v avstrijskem cesarstvu.

- Na *Dunaju*, glavnem mestu vsega cesarstva, v poned. po 2. ned.
 za velikonočjo in po sv. Terezii; vsak po 14 dni.
 dec. ned. V *Bernu*, glavnem mestu na Moravskem, v 3. poned. m. febr., v
 2. poned. m. maja, v 1. poned. m. sept., v 1. poned. m. dec.; po 14 dni.
 vet- V *Bolsanu* (Botzen), na Tirolskem, 20. marca, 15. jun., 9. sept.
 pred in 30. nov.; vsak po 15 dni.
 ned. V *Brašovu* (Kronstadt), na Erdeljskem, po sv. Tel. in po vseh svetih.
 sv. V *Brodeh*, na Gališkem, v sredo pred sv. 3 kralji, 13. okt.
 V *Budi*, glavnem mestu na Ogerskem, 7. jan., 23. apr., 13. jul.
 in 29. sept.
 niki, V *Debrecinu*, na Ogerskem, 17. jan., 24. apr., 10. avg. in 9. okt.
 V *Dubrovniku* (Ragusa), v Dalmatiji, 3. febr.
 V *Krakovu*, glavnem mestu v zah. Galicii, 16. jan. in 6. jun.; po
 cel 14 dni.
 V *Levoru*, glavnem mestu v Galicii, 21. jan., 24. maja in 12. okt.
 dec. V *Lincu*, glavnem mestu v zgornji Avstrii, 1. poned. po velikonoči
 pep. in 10. avg.; po 3 tedne.
 V *Oseku*, na Slavonskem, 20. jan., 24. apr., 20. jul. in 18. okt.
 V *Peštu*, na Ogerskem, 19. marca, 8. jun., 29. avg. in 15. nov.;
 sept. po 14 dni.
 V *Prazi*, glavnem mestu na Češkem, sred posta, 28. sept., po 3 tedne.
 V *Solnemgradu* (Salzburg), glavnem mestu na Solnogr., v saboto
 nov. pred pustno ned. in 21. sept.
 V *Temišvaru*, glavnem mestu v Banatu, v poned. po 2. postni
 ned. in pred sv. Mihielom.
 V *Zadru* (Zara), glavnem mestu v Dalmaciji, 8. okt.; 8 dni.
 V *Zemunu*, v Šerbski voj. mej., 25. febr.

Opomba. Sejmi, ki zadenejo v nedeljo ali zapovedani praznik,
 se obhajajo sledeči dan.

Zakonski zaderžki.

Po novem konkordatu, ki je bil 18. avgusta 1855 sklenjen med papežem Pijem IX. in cesarjem Francom Jožefom I., imajo tudi za državno postavbo moč vsi tisti zakonski zaderžki, kateri po cerkveni postavi zakon delajo neveljaven ali nedopušen, so tedaj razvezni ali oviravni.

I. Razvezni zakonski zaderžki.

1. Pomankanje dušne zmožnosti za privoljenje. Brezumni, nori, otroci, in sploh vsi, kateri ne morejo dati privoljenja po natori te reči, ne morejo zakona sklepati.

2. Pomota v osebi. Zakon brani pomota, ki se tiče osebe prihodnjega zakonskega družeta, ali se povrača na pomoto v osebi.

3. Pomota o sužnjem stanu. Ko bi se prost zaročil z sužnjim, ki ga šteje za prostega, je zakon neveljaven.

4. Telesna nezmožnost za opravljanje zakonske dolžnosti. Taka zaderžuje zakon, ako je bila poprej, in se ne da ozdraviti.

5. Nedoraslost. Moške osebe, ki štirinajst, in ženske, ki dvanajst let niso dopolnile, niso zmožne za zakon.

6. Sila ali strah. Privoljenje, v katero bi bil kdo po velikem neogibljevem zlegu in po krivici primoran, ni zadosti k zakonu.

7. Rop neveste. Ženska, ki je bila ugrabljena zavoljo zakona, ne more skleniti zakona s svojim roparjem, dokler je v njegovi oblasti.

8. Zakonska vez. Taka dela tiste, ki so z njo zavezani, nezmožne za drugi zakon.

9. Duhovno posvečenje in slovesna obljuba. Duhovni, ki so prejeli višje posvečenje, in redovne osebe, ki so storile slovesne obljube, ne morejo zakona sklepati.

10. Različnost vere med keršenimi in nekeršenimi. Med keršenikom in takim, kateri ni prejel svetega kersta, zakon ne more obstati.

11. Sorodstvo ali žlahta. Kteri so si v ravni verst, ali pa v četertem ali v bližnjim kolenu stranske verste v rodu, ne morejo med seboj sklepati veljavnega zakona; naj sorodstvo izhaja iz zakonske ali nezakonske združbe, ne dela razločka.

<i>Sorodstvo v ravni verst.</i>			<i>Sorodstvo v stranski verst.</i>		
Deblo:	oče	mati	Deblo:	oče	mati
I. rod:	sin	hči	I. rod:	brat	sestra
II. „	vnuk	vnukinja	II. „	bratranec	sestričina
III. „	prevnuk	prevnukinja	III. „	prebratranec	presestričina
IV. „	preprevnuk	preprevnukinja	IV. „	preprebratranec	prepresestričina.

12. Duhovno sorodstvo. Tako izhaja po sv. kerstu in po sv. birmi, razvezuje zakon med delivcom zakramenta in keršencom ali birmancom in tistega starši, tudi med botrom ali botro in keršencom ali birmancom, in tistega starši.

13. Deržavljansko sorodstvo. Popolno posinovljenje zaderžuje zakon med posinovljavcom in posinovljencom, tudi zakon enega z ženo ali mlajši družega, dokler so v očetovski oblasti.

14. Svaštvo ali švagerstvo po dopušeni združbi. Izveršen zakon med enim delom in sorodniki družega dela do četertega rodu, napravlja svaštvo, ki zakon zaderžuje med tistima.

15. Svaštvo po nedopušeni združbi. Taka, zunaj zakona izveršena, razdira zakon med enim delom in sorodniki družega dela v prvem in drugem kolenu.

16. Pravica očitne spodobnosti. Poterjen zakon, pa neizveršen, zakonskemu, ki družega preživi, ali ostane med svetom, jemlje zmožnost, zakon sklepati s sorodniki družega dela do četertega kolena; enak zaderžek dela tudi neveljavno sklenjen in neizveršen zakon; zaroka veljavno in nepogojno storjena brani, da en zaročenec ne more zakona sklepati s sorodniki družega v prvem kolenu.

17. Prešeštvo. Ta pregreha brani zakon med krivima osebama, če ste si že poprej dale obljubo za zvezo, ko je bil drugi zakonski še živ.

18. Uboj zakonskega družeta. Ta pregreha brani zakon med krivim zakonskim in osebo, s katero se je pomenil za doveršenje hudodelstva.

19. **Skrivajnost poroke.** Za veljavnost zakona je treba, da zaročenca svoje privoljenje izrečeta pred lastnim duhovnim pastirjem enega ali drugega dela, ali pred drugim duhovnom po njem pooblastenim, in pred dvema pričama.

20. **Pogoja pristavljena.** Privoljenje v zakon, ki je dano s pogojo, da zakonu obstanek le po izpolnjeni pogoji.

II. Oviravni zakonski zadržki.

1. **Zaroka ali obljuba zakona.** Dokler zaroka velja, dela nedopuščen zakon, ki ga eden zaročencov sklene s tretjo osebo.

2. **Neslovesna obljuba.** Neslovesna obljuba pokoršine, uboštva in čistosti v kaceu duhovnem društvu, tudi neslovesna obljuba vedne čistosti, ali prestopa v duhovski ali miniški stan, ne da sklepati dopušenega zakona.

3. **Prepovedani čas.** Od prve adventne nedelje do godu razglasenja Gospodovega, in od pepelnične srede do bele nedelje je prepovedano ženitev obhajati.

4. **Oklic zakona.** Dokler oklic ni, kakor gre, za tri pota opravljen, ni dopušeno zakona sklepati.

5. **Različnost vere med katoličanom in nekatoličanom.** Katoliška cerkev odvrta svoje otroke od sklepanja zakonov z odpadniki ali nekatoličani.

6. **Cerkvena prepoved.** Iz tehtnih vzrokov zamorejo škofje prepovedati sklenitev kacega zakona, dokler prepoved ni odnehana, zakon ni dopušen.

7. **Privoljenje staršev.** Zakoni, v ktere bi starši iz pravičnih vzrokov ne privolili, niso dopušeni.

8. **Deržavna prepoved.** Keršanski deržavljan ne sme v nemar pušati postav, ki jih cesarska vlada daje zastran maloletnih, vojaških, ptujih in drugač zadetih oseb, ali zastran oglasa pri politični gosposki ali višji vrednii.

9. **Poduk v veri.** K poroki se ne smejo dopušati taki, kteri poglavitnih resnic keršanske vere ne znajo.

10. **Prejema svetih zakramentov.** Spodobno je, da ženin in nevesta, preden se zvezeta vpričo cerkve, v sv. pokori očistita svoje serce, in vredno prejmeta sv. rešnje Telo.

Ozir po svetu.

Pervine naravnih stvari.

Ko se človek ozira po svetu, naj mu ne bo zadosti s tem, če le po večjem in po vnanjem pregleduje stvari na zemlji ali na nebesu; ugodno naj mu prihaja tudi to, če spoznava znotranjo snovo in sostavo vidnih reči. Nekdanji naravoslovci niso skoraj nič preiskovali znotranje tvarine zemljskih stvari; temuč so z neučeno množico vred terdili, da so vse le iz štirih pervin ali elementov sestavljene, iz zraka, zemlje, vode in ognja. Sedanji naravoslovci so zveršili posebno vednost, ki vé zemeljske telesa na drobno ločiti v svoje pervinske dele, in se zatega voljo imenuje ločba ali kemija; tedaj so našli veliko več raznih pervin, ter jih zdaj štejejo do 62 skupaj.

Nektere stvari so samo-iz ene pervine; na pr. čist ogel, žveplo, železo, zlato. Nektere pa so iz dveh, treh in tudi več pervin v manjših in večjih merah; na pr. voda, ki je iz vodenca in kiselca; jeklo, ki je iz železa in ogljenca; apnenik, ki je iz apnenca, ogljenca in kiselca; les, ki je iz kiselca, vodenca, ogljenca in še družih tvarin. Različen pa je stan, po katerem so drobci pervin v sleherni stvari združeni. Nektere stvari so terde, in njihovi deli so stanovitno strenjeni; na pr. les, kamen, ruda. Nektere pa so tekoče, in njih drobni deli se kot v kapljah med seboj pretakajo, so z besedo kapljivo tekoče; na pr. voda, olje, živo srebro. Nektere zopet so tekoče, pa njihovi drobci se razpenjajo na vsako stran, nasproti se v zapertem prostoru dajo skupaj stlačiti in stisniti, so z besedo razpenljivo tekoče; na pr. navadni zrak, vodni sopar. Enako je tudi s stanom pervinskih tvarin; ene so terde, druge kapljivo tekoče, tretje razpenljivo tekoče. Nektere razpenljivo tekoče tvarine se sicer dajo tudi to-

liko stisniti, da prejdejo v kapljivo tekočino; nekatere pa se ne dajo nikakor toliko stisniti, in se vedno obderžijo v razpenljivem stanju, so z besedo plini ali plini.

Pervine po posebnih lastnostih razpadajo v dve versti. Ene imajo svoj razločen lesk, dobro sprejemajo toploto in elektriko, se ne dajo v vodi razpustiti, se pa raztopijo v ognju, se prav pripravljene dajo tudi kovati in raztegovati; zatoraj se imenujejo kovine ali metali; na pr. železo, srebro, zlato. Ene pa nimajo nobenih taci lastnost, in tedaj se imenujejo nekovine ali metaloidi; na pr. ogljenec, žveplo, kremenovec. Pa med kovinami so nekatere bolj lahke, v primeri z vodo manj ko petkrat toliko teške; nekatere so bolj teške, na pr. železo, ki je zkoraj 8krat, zlato, ki je 19krat toliko teško kot voda. Med težkimi kovinami so nekatere drage ali žlahtne, na pr. zlato, srebro, platina; druge so nedrage.

Po takem razločku so sledeče pervine do slej znane.

I. Nekovine ali metaloidi.

1. Kislec se sam zase kaže le v podobi plina ali gaza; v taki podobi se izvede iz stvari, v katerih je združen z drugimi pervinami, na pr. iz cinobra, kjer je zvezan z živim srebrom. Sam na sebi nima ne duha ne okusa, tudi je za oko neviden, kakor na pr. navadni zrak; sam tudi ne gori, pomaga pa, da druge stvari toliko bolje gorijo. Kislec je tudi za življenje človeško in živalsko posebno potreben; v navadnem zraku je med 100 deli zraven 77 delov solitrovca 23 delov kiselca, in ko dihamo, ravno kislec obderžujemo v sebi, solitrovec pa puhamo iz sebe. Sploh se kislec druži in veže skoraj z vsemi drugimi pervinami; nahaja se zlasti v kislinah, v mnogih soleh, kamnih in rudah, sploh pa v vseh živalskih in rastlinskih stvareh.

2. Vodeneč je kakor kislec sam na sebi le v plinovi podobi; tudi nima ne barve, ne duha in okusa. Je naj lažji med vsemi plini, v njem ne more nič živeti ne goreti; sam pa se da zažgati v na-

vadnem zraku. Prost vodenec se ne nahaja nikjer v naravi; s kiselcom zvezan pa je v vodi tako, da 100 delov vode obsega 11 delov vodenca in 89 delov kiselca. Tudi z drugimi pervinami se mnogokrat veže, zlasti pa se nahaja v vseh živalskih in rastlinskih stvareh.

3. **Solitrovec**, tudi **trohnelec** ali **gnjilec**, se sam zase tudi le kaže kot plin brez barve, brez duha in okusa, sam ne gori, in v njem tudi druga stvar ne more goreti ne živeti. Prostega solitrovca se naj več nahaja v zraku, ki je zmes enega dela kiselca s 4 deli solitrovca; z drugimi tvarinami združen je zlasti v solitru, tudi v amonijaku. Mnogo se ga nahaja pri živalih v kervi in v mesu, pri rastlinah v beljaku in žlezi; o trohnenji in gnjitji teh stvari se solitrovec odločuje od družih pervin.

4. **Ogljenec** je tvarina brez duha in okusa, ki rada gori, pa se ne da ne v ognji raztopiti, ne v vodi ali drugi stvari razpustiti. Naj bolj čist se nahaja v dragem svetlem demantu, dalje v črnem grafitu, deloma z drugimi tvarinami zvezan je v navadnem oglji, bodi si rastlinsko, živalsko ali kamnjeno; ogljenca zlasti rastline potrebujejo za svojo rast, ter ga jemljejo iz zraka, kjer je tudi po malih delih zmešan s kiselcom in solitrovcom.

5. **Žveplo** je bledorumena od nekdanj znana tvarina, ki se v vodi ne razpusti, pa rada gori, in pri tem zopern duh in plavkast plemen kaže. Žveplo se semtertje na zemlji čisto nahaja, drugod je z rudami zvezano, deloma je tudi v rastlinskih in živalskih stvareh.

6. **Fosfor** je rumenkasta, osku podobna stvar, ki se v temi sveti, in se v srednji toploti ali po malem dergnenji lahko vname; zatoraj se posebno rabi za vžigavne klinčke. Nahaja se zlasti v živalskih kosteh, pa tudi v rastlinskih semenih; je hudo strupen.

7. **Klor** se sam na sebi kaže v podobi zelenkaste plina ali gaza; močno stlačen daje zelenkasto tekočino. Nahaja se ga veliko po zemlji, zlasti v navadni soli, tedaj tudi v morji, solnih virih, solnem kamenji. Klor beli vse barve, popravlja kužen zrak.

8. **Kremenovec** je sam na sebi terda rijava stvar, ki nima leska, in se ne da raztopiti. Nahaja se ga obilno na zemlji zlasti v kamenji, v kremenu, kresivneku, mlinšku, navadnem pesku, kjer je združen s kiselcom; tudi dragi kamni, kristal, kalcedon, karneol in opal, so iz kremenovca.

9. **Selen** je sivkasta ali rijavkasta, malo leskeča stvar, ki lahko gori kot žveplo. Nahaja se z žveplom zvezan v nekterih rudah.

10. **Brom** je rujava, hudo dišeča tekočina, ki se zlasti dobiva v morji, solnih virih, tudi v morskih rastlinah in živalih.

11. **Jod** je temnosiva hudo dišeča stvar, ki se nahaja v nekterih rudah, v slanih in kislih vodah, v morskih rastlinah in živalih, zlasti v morski travi in gobi. Rabi se za zdravila, zlasti za napravo fotografij.

12. **Fluor** se sam zase da le kot plin odločiti; nima barve, in hudo razjeda druge stvari. Dobiva se zlasti v plaviku, nekem apnenku, ki pospešuje raztopljenje rude in stekla.

13. **Bor** se kaže kot temnozelen prah, ki se v vodi ne raztopi, pa v večji toploti zgori. Dobiva se iz borasa, nekakošne soli, ki se rabi pri topjenju in varjenju kovin.

II. Kovine ali metali.

a. Lahke kovine.

1. **Pepelovec** je terda, leskeče bela tvarina, ložja od vode; celo rada se s kiselcom edini in gori, ter s tem in ogljencom vred dela navadno lugovo sol. Dobiva se v pepelu, tudi v vinskem kamnu, v ilovici, v slanih in kislih vodah.

2. **Soljenec** je celo bela in leskeča tvarina, ki se s kiselcom manj rada veže kot pepelovec. Nahaja se s klorom združen v navadni soli, tedaj tudi v morji in v slanih vodah; s kiselcom in ogljencom daje neko lugovo sol, sodo po imenu.

3. **Apnenec** je svetlobela tvarina, ki se v vodi razpuša, nahaja se po zemlji zelo razširjen v raznih plemenih apnenka, v marmorji, soldanu in

mavcu, v živalskih kostéh in lupinah, v nekterih rastlinskih delih.

4. Glinjenec ali alumin je srebernobela, močno leskeča kovina, ki se dobro da kovati in vleči, in je pri tem vender bolj lahka. Glinjenec je po zemlji obilno razširjen, nahaja se v glinji, ilovci in sploh v vertni persti, v raznem kamenji, v strešnih škerlih; tudi dragi kamni, safir, rubin, ametist in topas so iz glinjenca.

5. Magnez, svetlobela, močnoleskeča in vlačna stvar. Dobiva se zlasti v gorjupi persti ali magnezii, v nekterem kamenji, v morski vodi.

6. Arsen ali arsenik je sivkastobela leskeča tvarina, ki se v hudem ognji razkadi s česnovim duhom; je silno hud strup. Nahaja se deloma čist, deloma z drugimi rudami zvezan; bela mišica je arsenik s kiselcom soedinjen.

7. Kamnjenec je tudi bela leskeča stvar kot prejšne dve pervini, le bolj terd; naj bolj lohak je med vsemi kovinami, le pol toliko težak kot voda. Dobiva se v nekterem apnenem kamenji in v nekterih kislih vodah, ter dela, da stvari v tiste vmočene, okamnijo.

8. Barij je tvarina svetlobela, terda, ki se pa topi v hujem ognji. Nahaja se v baritu, nekem posebno težkem kamenji.

9. Stronec je bela tvarina, ki se nahaja v stroncijanitu, nekem zelenem kamnu.

10. Sladnec ali beril je sivkasta leskeča tvarina, ki se nahaja tudi v nekterih dražih kamnih, v berilu in evpasu.

11. Zirkon je črnikasta malo leskeča tvarina, ki se dobiva v nekterih kamnih, v zirkonu, dragem hiacintu.

12. Tor je temnosiva stvar, ki se dobiva v nekterih kamnih, toritu in monacitu.

13. Telur je sivkasta zlo leskeča tvarina, ki se nahaja z nekterimi kovinami zvezana.

14. Cer je siva leskeča kovina, ki se dobiva v nekterih rudah.

15. Lantan;

16. Didim;

17. Jiter;

18. Erb;
19. Terb; in
20. Nor; vse te kovine bolj ali manj sivkaste se le po malem nahajajo med drugimi kovinami.

b. Teške kovine.

1. Platina je naj težja kovina, 21krat težja od vode, nekoliko bolj sive barve je od srebra, se da močno razvleči in raztegniti; v ognji se ne da raztopiti, le v mešanici solne in solitrove kisline se zamore razpustiti in izčistiti, in potem se zamore kovati. Ta kovina se nahaja zlasti v južni Ameriki, in potem v Uralskem pogorji na Ruskem; na vrednost se ceni za osemkrat toliko od srebra.

2. Zlato je naj dražja kovina, v primeri s srebrom se ceni petnajstkrat toliko vredno; je tudi za platino naj težje, 19krat težje od vode; barve je lepo rumene, in močno leskeče; se da prav obilno vleči in raztegovati, pri močnem ognji se zamore raztopiti. Zlata se naj več nahaja v južni in srednji Ameriki in v Avstralii, kdaj tudi v azijski Indii, v Evropi pa ima tistega naj več Ogersko in Erdeljsko.

3. Srebro je lepo bele barve, in močno leskeče, 10krat je težje od vode, se da v močnem ognji topiti, tudi lično izdelovati in močno vleči, se tedaj po dragoti precej za zlatom in platino šteje. Nahaja se v zemlji deloma čisto, deloma z drugimi kovinami soedinjeno, deloma v raznih rudah zamešano. Naj več srebra se dobiva v južni in srednji Ameriki, v Uralskem pogorji na Ruskem, po tem tudi na Francozkem, na Ogerskem, Českem in Saksenskem.

4. Živo srebro je draga, po barvi srebru podobna kovina, 13krat težja od vode; le v hudem mrazu je terdo, drugač pa je tekoče, in v hudi vročini se v sopar spremeni. Nahaja se v zemlji deloma čisto, deloma pa zlasti z žveplom združeno v cinobru. Naj več živega srebra se dobiva v Idrii na Krajnskem, v Almadnu na Španskem, pa tudi v južni Ameriki.

5. Baker ali kupér je rudeče barve, 8krat težji od vode; se v hudem ognji precej lahko da

topiti, tudi se zamore dobro kovati in vleči; šteje se med nedrage kovine. V zemlji se dobiva deloma čisto, deloma v rudah zamešano; naj več ga prihaja iz severne Amerike, iz Uralskega pogorja, pa tudi iz Ogerskega in Banata.

6. Cín je plavobelkaste barve, 7krat težji od vode; se zadosti lahko da topiti, pa se ne da obilno vleči, šteje se med nedrage kovine. Naj več se ga nahaja v izhodni Indii; dalje v Anglii, tudi na Českem in Saksonskem; v zemlji se ne dobiva čist, temuč le s kiselcom soedinjem, ali z drugimi kovinami združen.

7. Cinek je sivobebe barve, 7krat težji kot voda; se zadosti lahko da topiti, pa ne obilno vleči. V zemlji se dobiva naj bolj s kako kislino ali z žveplom združen; nahaja pa se zlasti v Anglii, Nemčii, na Ogerskem, Poljskem in Koroškem.

8. Nikel je bele barve, 8krat težji od vode, se da obilno vleči pa težko topiti. Nahaja se s kuprom in z arsenikom združen zlasti na Českem, Saksonskem, tudi na Ogerskem, v Francii in Anglii.

9. Svinec je plavosive barve, 11krat toliko težak kot voda, da se vleči in se topi zadosti lahko. Čist se le malokrat nahaja, včasih je s kako kislino združen, največkrat pa z žveplom soedinjen. Dobiva se na mnogih krajih, na pr. na Koroškem, Českem in Ogerskem, v nemških deželah.

10. Železo je med vsimi kovinami za človekovo rabo naj bolj koristno, pa tudi po vsi zemlji prav obilno razširjeno. Čisto je belosive barve, zlo leskeče; 8krat je težje od vode, naj bolj terdo in vlačno med raztegljivimi kovinami; v ognju razbeljeno se omeči in se da kovati in variti, v prav hudem ognju se da topiti; magnet železo nase vleče, in samo tudi rado sprejema magnetično moč. Železo se malokdaj nahaja čisto, na pr. v Francii, v severni Ameriki, v kamnih ki z zraka v časih padajo; naj večkrat se po zemlji dobiva z žveplom ali s kiselcom soedinjeno v rudah; po malem se nahaja tudi v rastlinah in živalih, tudi v kislih vodah.

11. Bismut je rudečkastobebe barve, 9krat težji od vode; se da lahko topiti pa ne kovati. Nahaja se deloma čist, deloma s žveplom ali kiselcom

združen, dobiva se na Českem in Ogerskem, po Nemčii, Francii in Anglii.

12. Kobalt je rudečkastosive barve, 9krat težji od vode, je kerhek in maloleskeč. Dobiva se z arsenikom ali z žveplom združen na Štajerskem in Ogerskem, Nemškem in Švedskem.

13. Antimon je plavobelkaste barve, 6krat težji od vode, je kerhek, maloleskeč, in se lahko da topiti. V zemlji se nahaja deloma čist, deloma z žveplom ali s kiselcom združen. Dobiva se na Štajerskem, Tirolskem in Českem, po Nemčii in Francii.

14. Mangan je belosiva in maloleskeča, prav mehka in kerhka kovina, 7krat težja kot voda. Nahaja se naj večkrat s kiselcom soedinjen, in se dobiva zlasti po nemških deželah.

15. Volfram je sivobebe barve in maloleskeč; nahaja se s kiselcom združen v nekterih železnih in manganovih rudah v Nemčii in Anglii.

16. Molibden je plavosive barve, močno leskeč in kerhek; nahaja se zlasti z žveplom združen po Českem in Ogerskem, v Nemčii in družih deželah.

17. Krom je jeklenosive barve in kerhek; nahaja se le po malem ali samo s kiselcom združen, ali pa v železni rudi zamešan na Štajerskem, v Škocii in severni Ameriki; daje nekterim dragim kamnom, na pr. Smaragdu in Spinelu, lepo barvo.

18. Uran je belosivkaste barve in se le po malem nahaja zlasti s kako kislino združen na Saksonschem in Angleškem.

19. Titan je temnosive barve, in se le po malem nahaja s kiselcom soedinjen v apnenku na Koroškem, Štajerskem, Českem in po nemških deželah.

20. Vanad je rudečkastobebe barve, in se nahaja v nekterih rudah v Nemčii, Sibirii in Ameriki.

21. Kadem je plavosivkaste barve, in se nahaja s kiselcom ali z žveplom združen v nekterih cinkovih rudah na Nemškem.

22. Tantal je železnosive barve in se nahaja s kiselcom združen v nekterih rudah na Švedskem in v Ameriki.

23. Niob je sivkaste barve in se le po malem nahaja v Tantalom skupaj.

24. Palad,

25. Irid,

26. Ozem in

27. Rod so kovine belosivkaste barve, ki se le po malem nahajajo in samo v platinovi rudi.

28. Ruten in

29. Tal, belosive kovini, ki se le po malem dobivate v nekterih rudah.

Svete mesta, Jeruzalem, Betlehem in Nazaret.

V zgodovini človeštva so nekatere mesta male judovske dežele na Jutrovem bolj znamenite, kakor velike mesta nekdanjih in sedanjih mogočnih kraljestev in cesarstev; svete mesta se imenujejo zavoljo svetih zveličavnih zgodeb, ki so se ondi spolnile. So pa te tri mesta: Jeruzalem, Betlehem in Nazaret.

Jeruzalem, prav po hebrejsko Jerušalajim, to je mesto miru, se naj poprej imenuje Salem, ondi, ko je duhoven Melkisedek očaku Abrahamu naproti prišel, krog l. 2080 pred Kristusom. Ko so Izraelci posedli obljubljeno deželo, se je mesto klicalo Jebus, in je bilo dano v Benjaminov del; pa prejšni stanovavci se Benjamincom niso dali zmagati. Kralj David se je l. 1043 pr. Krist. z vojsko polastil mesta in je ondi na hribu Sionu postavil svoj grad; tudi je mesto bolj razširil in z novim zidom obdal. Kralj Salomon je na drugem hribu na Morii l. 1000 pred Kr. sozidal veliki, lepi in bogati tempelj pravemu Bogu. Tudi je mesto bolj razširil in zlepšal, in sebi sozidal novo krasno palačo. Ker je bilo izraelsko kraljestvo po Salomonovi smerti l. 971 pr. Kr. razdeljeno, je Jeruzalemsko mesto ostalo središče manjšega gospostva, in je bilo za večje nevarnosti voljo močnejše zaterjeno. Vender je bilo mesto večkrat ptujim kraljem v plen; l. 586 pr. Kr. pa je babilonski kralj Nabuhodonozor z vojsko Jeruzalem

vzel, mesto in tempelj razdjal, in ljudstvo s kraljem Sedecijem vred v sužnjost peljal.

Za čas perzijanskega kralja Cira l. 536 pr. K. so se Judje povernili v svojo deželo, ter so mesto Jeruzalemsko in tempelj časoma zopet pozidali; samo tempelj ni bil ne tako mogočen ne tako bogat, kakor Salomonov. Spod perzijanskega gospodstva je l. 332 pr. Kr. mesto prišlo v oblast greškega kralja Aleksandra in dalje njegovih naslednikov; zmed tistih je kralj Antioh za l. 175 in dalje hudo stiskal judovsko ljudstvo, na hribu Sionskem je napravil terden grad, v tempelj je postavil podobo malikovo. Pa Juda Makabejski in njegovi bratje so mesto in deželo zopet rešili spod ptuje oblasti, tempelj v novo posvetili, mestno ozidje popravili in zaterdili, in s tistim tudi nižje mesto Akro oklenili. Makabejska rodovina je po tem mirno gospodovala v Jeruzalemu, dokler se l. 63 pr. Kr. brata Hirkan in Aristobul nista razperla za kraljestvo. Ta razpor je mogočnim Rimljanom dal priložnost, Jeruzalem pod svojo oblast spraviti; njihovi vodja Pompej je mesto z vojsko zmagal, in kralju Hirkanu dacijo naložil. Herodež Idumejec pa se je l. 38 pr. Kr. tako znal prikupiti Rimljanom, da mu je bilo judovsko kraljestvo izročeno; vender le z bitvo in morijo je zamogel Jeruzalem si pridobiti. Po tem pa je mesto tudi bolj zaterdil in zlepšal. Ob ozidji je postavil močnih stolpov, nasproti tempelju pa grad Antonijo; sebi pa je sozidal lepo palačo na hribu Sionskem in še več drugih poslopij. Tudi tempelj je bil ves prezidan, svetišče je bilo iz lepega belega marmora, tudi znotraj bogato obdarjeno z zlatom in srebrom; krog svetišča so bile poredoma tri obširne lope, za duhovstvo, za ljudstvo in za druge narode. Pozneje je kralj Agripa še novo mesto Bezeto s starim združil, in še tisto z ozidjem obdal. Tako je bilo Jeruzalemsko mesto v Kristusovih dneh veliko, lepo in bogato; štelu je na pol milijona stanovavcov, ob velicih praznikih pa se je snidlo več ko še enkrat toliko ljudstva.

Pa ojstra osoda je zadela mesto, ki pravega Mesija ni hotelo spoznati, in ga je križalo na gori Kalvarii; vstaja zoper rimsko oblast je nad Jeru-

zalem l. 70 po Kr. nakopala strašno vojsko. Rimljani pod vodjem Titom so Jeruzalem oblegli, po silnih napadih zmagali, razdjali, požgali mesto in tempelj, da kamen na kamnu ni ostal; 100,000 ljudi je vojske, kuge in lakote konec našlo, in 97.000 jih je bilo vjetih in v sužnjost danih. Mnoge leta je bila gnjusoba razdjanja na svetem mestu; kar je judovskega ljudstva še ostalo v deželi, je bilo pokončano po hudi vstaji l. 135. Na to je cesar Hadrijan zopet novo mesto pozidal, in tudi novo ime, Elija kapitolina, mu je dal; na selišče tempeljna in na goro Kalvarijo pa je postavil podobe malikov; stanovavci v to mesto so bili napeljani iz družih dežel, judom ni bilo dano ondi se naseliti, kristjani pa so bili pomešani med neverniki.

Ko je cesar Konstantin sveti veri prostost dodelil, je sveto mesto kmalo se vse pokristjanilo, in zopet staro ime Jeruzalem sprejelo; sv. Helena cesarica je našla sv. križ, in nad Kristusovim grobom dala zidati lepo cerkev, in gora Kalvarija se je priklenila k novemu mestu; druga cerkev se je postavila na verhu Oljske gore, ki je ostala na izhodni strani zunaj mesta. Jeruzalem se je zdaj štel med poglavitne mesta kersanske cerkve; pobožni popotniki iz vseh strani so obiskovali ondašne svetišča, cerkve in samostani so se množili v mestu in zunaj mesta. Po smerti cesarja Teodozija je Jeruzalem ostal pri izhodnem ali greškem cesarstvu. L. 616 je sicer perzijanski kralj Kosru Jeruzalem presilil, cerkve oropal in sožgal; pa cesar Herakli ga je l. 628 zopet zmagal in mu s svetim križem vred ves rop pobral. Kmalu po tem pa je sveto mesto za dolge leta prišlo nevernikom v oblast; l. 638 so mahomedanski arabljani pod kalifom Omarjem si prisvojili Jeruzalem. Kristjani so sicer smeli ostati v mestu, in ohraniti svoje cerkve, pa dajati so mogli dajico; na mestu nekdanjega tempeljna pa so mohamedanci sozidali lepo mošejo, ktera se še zdaj šteje za njih posebno svetišče.

Dokler je veliko arabljsko gospostvo pod Bagdadskimi kalifi skupaj stalo, so kristjani svoj stan še zadosti lahko prenašali; cerkve Jeruzalemske so jim bile proste puščene. Drugač pa je bilo, ko se

je veliko gospodstvo zdrobilo; egiptovski sultani, v katerih oblast je Jeruzalem prišel l. 972, so kristjane hudo zatirali. Še huje se je godilo, ko so Turki l. 1060 vzeli sveto deželo v svojo last; nikdar ni dežela tacega jarma prenašala, kakor tisti čas. Zatoraj se je keršanski svet vnel za sveto vojsko, in velike množice hrabrih bojevavcov so se zaznamnjale s svetim križem, ter so iz zahoda hitele na Jutrovo, zatertim vernikom v pomoč. Godefrid Buljijonski je pripeljal prvo križansko vojno pred Jeruzalem, je l. 1099 mesto vzel nevernikom iz rok, in ondi za kralja bil postavljen. Le s pomočjo zahodnih kristjanov se je Jeruzalemsko kraljestvo držalo proti silovitim napadom Turkov in Arabljanov; marsiktera križanska množica je prihitela braniti sveto mesto. Vender l. 1187 je egiptovski sultan Saladin Jeruzalem zopet odvzel kristjanom, in od tod je sveti kraj ostal v rokah nevernikov; samo da je l. 1517 spremenil gospodarja, ter je prišel v roke turškega sultana Selima, in tedaj še sedanji čas stoji v turški oblasti.

Jeruzalemsko mesto stoji na precej visokem svetu, 2200 čevljev nad morjem; razprostira se na treh hribih in v nižavi med tistimi, in na treh straneh ga obdajajo globoke, sterne grape. Vender sedanje mesto je veliko manjše, kakor je bilo pa nekdanje; v jugu in v severji je bilo kdaj dalje razširjeno. Na izhodnem delu je hrib Morija; ondi je kdaj stal Salomonov tempelj, zdaj se kaže znamenita turška mošeja. Proti južnozahodnemu koncu je hrib Sijon; ondi je bil kdaj Davidov grad, zdaj stoji na tem kraju cerkev in samostan armenskih kristjanov; nižje pod tistem je hiša, kjer je Gospod imel zadnjo večerjo. Od Sijonskega hriba proti severju in od Morije proti zahodu je hrib Akra z drugim dolejnim mestom; ondi je blizu tempeljskega ozidja nekdanja Pilatova sodna hiša, in bolj proti severju razvalina Herodeževe palače, memo sodne hiše od izhoda proti zahodu gre križev pot, žalostna cesta, po kateri je Gospod s smertnim lesom obložen hodil. Konec tega pota je gora Kalvarija, sama zase nizek skalnat grič, na katerem je Gospod umerl za blagor vsega človeštva; tega griča se derži zemljišče Božjega groba, nad katerim je velika cerkev vstajenja Gospodovega so-

zidana. Na eno stran te cerkve je velik samostan greških kristjanov; na drugo stran, pa dalje proti zahodu, je latinski samostan, s cerkvijo božjega Zvelečarja, kjer stanujejo očetje frančiškanskega reda, varhi Božjega groba in oskerbniki ondašnih katoličanov. Gora Kalvarija je bila nekdanji čas zunaj mesta; ko se je pa Jeruzalem po velikem razdjanji zopet pozidal, se je mesto ravno na to stran bolj razširilo, tedaj je ta gora zdaj bolj v sredi med hišami.

Cerkev Božjega groba je bila sozidana v dneh cesarja Konstantina, poglavitno zidovje je še ostane nek tiste perve stavbe, pa v dolgem času so to cerkev razne osode zadele; ropali, požigali, podirali so jo Perzijani, Arabljani in Turki. V dneh križanske vojske je bila sicer pozidana in razširjena, po tem pa zopet razdjana; l. 1342 so očetje frančiškani ondi dobili stanovališče, in so svetišče zopet popravili. L. 1808 je cerkev Božjega groba pogorela, potem sicer se je zopet pozidala, pa tako slabo, da je zdaj nove velike poprave in preuredbe treba. Svetišče Božjega groba prav za prav ni ena sama cerkev, temuč več cerkev in kapel skupaj. Sveti grob je majhna za en seženj na vsako stran prostorna kapelica, znotraj z obilnimi lučmi razsvetljena, zunaj z belim marmorjem obdana; okoli te kapelice se razprostira okrogla cerkev, ob kraji z lopami in galerijami na stebreh obdana, in verhi v kuplo izbokana. Proti izhodu je k tej cerkvi pridelana greška cerkev, ki je obilno okinčana, in verhi tudi s kuplo zaperta; okoli tiste se tudi lope na stebreh verstijo. Na južni strani greške cerkve je kapela križanja Gospodovega z obzidano Kalvarsko pečino, na izhodni strani pa kapela najdenja sv. Križa ali sv. Helene; una je višja, ta pa nižja od svetega groba, in po mnogih štablah se vanjo doli stopa. Od Božjega groba proti severni strani je cerkev prikazni Gospodove s stanovališčem očetov frančiškanov, proti južni strani pa armenska kapela. Dalje so še kapele žalostne Mater Božje in Marije Magdalene in druge.

Pogled na Jeruzalemsko mesto iz okolice se kaže veličasten. Hiše bele z ravnimi strehami, mnogo cerkev s kuplami, turške mošeje z oskimi visokimi

stolpi, vse to je razstavljeno čez hribe in nižavo; zraven je pa mestno obzidje, ki ga je napravil sultan Soliman I. 1542, visoko za 40 čevljev, in v obzidji mnogo terdih stolpov po 120 čevljev visocih; vrat pa je sedmero, skozi ktere se hodi v mesto od juga in severja, od izhoda in zahoda. Pa vhod v Jeruzalem je od treh strani težaven, ker ga obdajajo sterne grape in doline. Na izhodni strani namreč je Cedronska ali Jozafatova dolina s potokom, ki je večidel suh; na južni strani je Hinomska, in na zahodni strani Gihonska dolina. Unstran Cedronske doline proti izhodu kipi Oljska gora kviško s trojnim verhom, 2556 čevljev visoko nad morjem. Malo po tem, ko se začne v višavo stopati, je Oljski vert ali Getsemani s skalnato duplino, kjer je Gospod molil; malo dalje je grob Marije Device iz skale izsekan, in nad njim cerkev njenega vnebovzvetja. Verhi gore je mesto vnebohoda Gospodovega; ondi je bila kdaj lepa cerkev, zdaj pa je turška mošeja in keršanska kapelica.

Stanovavcov Jeruzalemskih se šteje na 30.000, veliko manj tedaj kakor nekdanj; vmes so skoraj do polovice Mohamedani, za 10.000 je kristjanov, in za 5000 judov. Katoličani imajo svojega patriarha od l. 1840, greki ravno tako od l. 1845, evangeljci pa imajo svojega škofa od l. 1841; tudi imajo katoličani, greki in armenci svoje samostane.

Razun Jeruzalema se **Betlehem** še šteje med svete mesta. To mesto je bilo sicer od kdaj le majhno, in šteje samo 3000 stanovavcov keršanske vere; stoji na skaloviti višavi, dve uri od Jeruzalema proti jugu. Nekdanj se je ta naselitev imenovala **Efrata**, t. j. rodovitna, pozneje pa se je klicala Betlehem, to je hiša kruha, ker okolica lepo žito donaša. Onda blizu je bila kdaj Rahela Jakobova žena zakopana; pozneje se je tamkej rodil kralj David, zatoraj se kliče tudi Davidovo mesto. Naj bolj znamenit pa je ta kraj zavoljo rojstva Božjega Zveličarja. Častiti hlevček tega svetega rojstva se kaže na izhodni strani od mesta, in je prav za prav skalnata duplina, pet sežnjev dolga in dva široka, kjer so zdaj postavljeni trije altarji. Nad svetim hlevcom je veličastna cerkev Gospodovih jaselec, s peterimi ladijami na stebreh

in velikim korom, ki jo je sozidala cesarica sv. Helena; zraven je samostan, v katerim so očetje franciskani, tudi greški in armenski minihi.

Tretje sveto mesto je **Nazaret**, to je cvetlica, pač pravi cvet med drugimi izraelskimi mesti, ker je ondi svojo mladost preživel Božji Zveličar, in njegova sveta Mati Marija imela od prej svoje stanovanjske. Mesto je sicer tudi le majhno, in šteje za 3000 duš, nekaj kristjanov nekaj mohamedanov; stoji pa v podnožji skalovitega hriba, obdano z lepo dolino, in je tri dni hoda od Jeruzalema proti severju. Ondi, kjer je bilo sveto stanovanjsko Gospodovo, je bila kdaj veličastna cerkev postavljena, cesarica sv. Helena jo je bila dala zidati, pa pozneje so jo neverniki razdžali. Sedanja cerkev sicer ni toliko; pa v njeni sredi je ostanek svete hiše, kjer je Gospod stanoval s svojo Materjo in svojim rednikom; je votlina neobširna, nekoliko stopnic nižje pod cerkvijo. Prava Sveta hiša pa ni več tukaj; angeli so jo 10. maja 1291 pod turškimi napadi prenesli na Tersat pri Reki, kmalo po tem pa 10. decembra 1294 v Loreto v srednji Italiji, kjer še zdaj biva to svetišče v sredi veličastne cerkve.

Carjigrad, glavno mesto turškega cesarstva.

Turki so tartarskega naroda, in se ločijo v več plemen; njih pravi sedeži so v srednji Aziji. Od ondod so nekatere plemena odrinile proti jugu in zahodu, ter so si s silnimi boji pridobile nove selišča. Naj bolj znan turški narod so Ozmani, ki so l. 1224 pred Mongoli pobegnili iz domačije, l. 1289 lastno kraljestvo pod sultanom Ozmanom vtemelili v Mali Aziji, l. 1357 prestopili v Evropo, l. 1453 pod sultanom Muhamedom II. vničili greško cesarstvo, in dalje še več dežel si prisvojili v Evropi, srednji Aziji in Afriki. Njihovo glavno mesto je Carjigrad ali Konstantinopol.

Iz srednjega v černo morje gredo oske morske pota; naj pójprej so Dardanele ali Helespont, potem je belo ali marmorsko morje, in h koncu Bospor ali traški kanal. Ondi, kjer je morje med Evropo in Azijo naj ožje, konec polotoka prav pripravnega za trgovstvo, so Greki iz Megare l. 656 pred Kr. vstavili novo selišče po imenu Bizanec. Novo selo si je kmalo opomoglo, je sicer večkrat stalo v tuji oblasti, vender je bilo vedno premožno trgovsko mesto, tudi ko je malo pred Kristusovim rojstvom prišlo pod rimsko gospodstvo. L. 196 po Kr. je bilo mesto po cesarji Severu v vojski razdjano; pa l. 330 je cesar Konstantin na ondašnem kraju sozidal novi Rim, kot vladarski sedež na izhodni strani velicega rimskega cesarstva; po njem se je mesto dalje klicalo Konstantinopel, po slovensko pa se naj raje imenuje Carjigrad. Ko se je po smrti cesarja Teodozija rimsko cesarstvo razdelilo na dve, je Carjigrad ostal sedež izhodnih ali greških cesarjev, katerih versta se je začela z Arkadjem. Vnanji sovražniki so mnogokrat mestu protili, pa ubranilo se je, in sicer l. 669, 676 in 731 Arabljanom l. 987 in 1043 Rusom. Pa l. 1204 so križanci pod vodstvom beneškega vojvoda Dandola vzeli Carjigrad in latinsko cesarstvo ondi vstavili; tisto je stalo do l. 1261, dokler se rodovina prejšnjih greških cesarjev ni povernila z Mihelom VIII. Od slej pa so ozmanški Turki greškemu cesarstvu jemali deželo za deželo, da je v zadnje ostal sam Carjigrad. L. 1453 so Turki z veliko silo napadli mesto; junaško sicer se je branil zadnji greški cesar Konstantin XI., pa v hudem boji je zgubil prestol in življenje; in Carjigrad je od tod glavno turško mesto.

Carjigrad je ob morji na sedmerih gričih v prekrasni okolici tako postavljen, da se vse mesto pred očmi polagama v krogu vzdiguje, in da noben kraj na zemlji od daleč ne daje tako lepega razgleda. Vender znotraj so ulice večjidel oske, malo čedne, hiše bolj nizke in za velik dellesene; javnih trgov je le malo, naj večji med tistimi je Atmejdan, ostanek nekdanjega tekališča. Med stavbami je mnogo mohamedanskih mošej, za 485. Naj večja med njimi je Aja Sofija, nekdanja cerkev svete Sofije

ali modrosti Božje, ki jo je sozidal cesar Justinijan l. 532; tista je delana v podobi enakoramnega križa z mnogimi kupljami, pa vsi keršanski spominki so iz nje spravljeni, in namesti križa je verhi polomesec. Pa tudi keršanskih cerkev se več nahaja, in sicer za Greke in za Armence, soedinjene in nešoeдинjene. Naj večje poslopje je Serajl ali stanovališče turškega sultana, njegovih žen, višjih in nižjih služabnikov; sozidal ga je sultan Muhamed II., obsega pa mnogo posebnih stavb, mošej in vertov, tako da ima sam zase podobo velicega mesta. Znameniti so dalje bazarji ali tergovske lope, v katerih se prodaja razno blago, blago velike dragote in lepote; mnogo je tacihi bazarjev, samo da jim je dostikrat ogenj nevaren. Tudi se nahaja mnogo javnih kopališč, ker Turki kot sploh Jutrovci se radi obilno umivajo in kopajo.

Menil bi kdo, da Turki ne skerbijo za učenost; vender se dobiva v Carjemgradu na 400 začetnih ljudskih šol, in 300 učilnic za mohamedansko duhovščino. V novejšem času so bile tudi bolj učene šole vtemeljene, za naravoslovje, računstvo, zdravilstvo, vojaštvo. Tudi obertnija ni zanemarjena; tista se sicer peča bolj z blagom, ki je za Jutrovo ugodno, z usnjem, svilnatmi, z zlatom in srebrom vdelanimi tkaninami, pogrinjali in drugim. Tergovstvo je tudi obilno, zakaj v Carjemgradu se blago premenjava med izhodom in zahodom.

Mesto samo ima 2 milji in pol v okolici, in je na suhi strani s starim, trojnim in močnim zidom zavarovano; starih stolpov in terdnjav je le ena ostala, grad s sedmerimi stolpi. Zunaj mesta pa je še petnajst predmestij; znamenite med njimi so Galata, kjer stanujejo evropejski tergovci, Pera, kjer bivajo poslanci evropejskih vladarjev, in Skutari stran morskega kanala na azijanskem bregu.

Stanovavcov ima Carjigrad veliko število, in iz raznih narodov; vseh duš skupaj se šteje na 900.000, in sicer 400.000 Turkov, 250.000 Armencov, 150.000 Grekov, 40.000 Judov in 40.000 Frankov ali Evropejcov.

Ogled po domovini.

Gorica, pravo slovensko mesto.

Imena Gorice ni spremenil ne Italijan ne Nemec toliko, da bi se mu ne znala slovenska korenika. Kakor imé, tako je začetje tega mesta slovensko, in tako tudi še njegov sedANJI značaj po večjini ostaja slovenski. Po besedah nekterih nekdanjih pisateljev bi se utegnilo soditi, da je v tej strani starodavni čas stala neka Noreja; pa gotovega se o tej reči ne da spoznati. Gorica se po tem imenu v pismih pervikrat bere še le l. 949, vendar se kaže, da je mesto že takrat zadosti veljavno bilo, ker je imelo premožne stanovavce. L. 1001 je cesar Oton III. polovico Goriškega mesta dal patriarhu Janezu IV., polovico pa Verihenu, furlanskému knezu. Krog l. 1120 se pervikrat bere lastni goriški knez, Majnard z bratom Engelbertom; od tedaj je Gorica imela dolgo lastne gospode, ki so dobili tudi drugod posesti po Istrii, Krajni in Korotanu, so tudi nekaj časa bili koroški vojvodi. L. 1500 je umerl poslednji goriški knez Leonard, ter je Gorico zapustil cesarju Maksimilijanu I., in od tedaj tista ostaja avstrijskim vladarjem v oblasti. Od l. 1751 je v Gorici nadškofijstvo vstavljeno, ker je papež Benedikt XIV. akvilejski patriarhat odpravil.

Gorica stoji na levem bregu dereče Soče, v prijazni rodovitni ravnini, obdana z vinskimi griči; nad mestom se kaže na višavi grad, nekdanji sedež goriških knezov, pod gradom je veliki terg, Travnik imenovan. Mesto se loči v staro gornje, in v novo spodnje mesto; zraven je še dvoje predmestje, Placuta in s. Rok. Med stavbami je znamenita stolna cerkev s. Hilarija in Tacijana, ki jo je kneginja Katarína začela zidati l. 1365, in je bila dovršena l. 1400; posebno lep pri tej cerkvi je veliki kor. Fara je bila tukaj še pred l. 1334, ko je Henrik Vendenberski za župnika bil postavljen; prvi nadškof pa je bil ondi l. 1752 Karol Mihael grof Atemski. Razun té cerkve ste še farne s. Ignacija

v mestu, in s. Vida pred mestom, in podfarne s. Andreja in s. Roka. Dalje sta v mestu dva samostana, očetov kapucinov in uršulinaric; ste tudi dve bolnišnici, usmiljenih bratov in usmiljenih sester. Zmed družih stavb so znamenite, nadškofova palača, deželna hiša in vojaško poslopje. Deželnih vredov ima tukaj svoj sedež okrožno predstojništvo za gorisko knežijo, in okrožna sodnija. Učilnih naprav ima mesto zadosti; bogoslovsko učilnico s semeniščem, višji gimnazi in realko, zraven več ljudskih šol. Kar se tiče obertnije, Gorica je ne pušča v nemar, ima fabrike za usnje, svilo, rozolj, posodo in drugo.

Stanovavcov se zdaj šteje na 14.000, vmes je več kot polovica Slovincov, nekaj je Nemcov, drugi so Italijani in Furlani. Po takem se Gorica še zmiraj sme za slovensko šteti, dasiravno bi jo en del njenih stanovavcov rad vso poitalijančil.

Blizo mesta na prijaznem griču v Kostanjevici je samostan očetov francižkanov; tisti so l. 1811 semkaj prišli namesti karmelitov, ki so bili tukaj l. 1649 vpeljani. Poprej pa je bil v mestu francižkanski samostan pri cerkvi sv. Katarine, ki ga je sv. Anton Paduanski l. 1226 vtemeljl. Dalje od Gorice pa je sloveča božja pot pri cerkvi Marije Device na Sveti gori; ta božja pot je bila znana že pred l. 1376, sedanja lepa in velika cerkev pa je bila doveršena in posvečena l. 1544; očetje francižskani so ondi imeli samostan od l. 1565 do l. 1786.

Cerkniško jezero, memo družih čudovito.

Slovenska zemlja se v svojem južno zahodnem delu proti jadranskemu morju prav posebno loči memo družih dežel na svetu. Doline niso podolgaste in na eno stran odperte, temuč bolj ali manj okrogle in zaperte kot kotli in niške; gore dostikrat ne kažejo ojstrih verhov in grebenov, temuč so v višavi vse-dene in razširjene, in imajo prostorne pa ne gladke planjave, so znotraj polne jam in votlin; vode iztekajo iz tamnih votlin, gredo nekaj časa po verhu

zemlje, se zopet skrivajo in zopet iztekajo. Tako Reka prihaja pod Ternovem na dan, pri Škocijanu blizu Divače gre v zemljo, in čez štiri milje pri Divinu izteka kot Timav v morje, kakor je bilo že Rimljanom znano. Nasproti Pivka izvira unstran Šempetra, gre pri Postojni v jamo, se pri Planini zopet pokaže in ponikne kot Unec, in pri Verhniki izteka kot Ljubljanka. Pri Lašicah gre več potokov v zemljo, unstran hribov izvirajo kot Kerka; enaka je s potoki pri Ribnici in v Kočevji, tečejo po svetlem in po teminah, in v zadnje se iztakajo v Kolpo. V versto tacih vod gre tudi Cerknisko jezero; priteka in odteka, je obilno suho in zopet polno.

Cerknica je precej velik terg na Notranjskem, pol milje od železniške postaje pri Rakeku, in šteje do 1500 duš. Ondašna farna cerkev je gotične oblike, zidana po tem, ko so staro cerkev l. 1472 Turki požgali; pa fara je ondi zelo stara, že l. 1261 se spominja, in ravno od farne cerkve ima terg svoje ime. Da je v rimskih časih v tej strani že neki kraj stal, pričuje staro zidovje in razni stari denar, ki se nahaja na Gradišči pod Cerknico. Od terga ima dolina in jezero svoje ime.

Cerkniška dolina je miljo dolga in pol milje široka; 1820 čevljev je visoko nad morjem. Obdaja jo na zahodni strani Javornik s svojimi nižjimi berdi 4006 čevlj. visok, na izhodni strani pa Slivnica, do 3523 čevlj. vzdignjena; proti jugu in proti severju nižji bregovi dolino zapirajo proti Ložu in Rakeku. Ker se v to dolino voda iz vseh strani vkupaj steka, odtoka pa nima zadosti odpertega, tedaj se proti jugu od Cerkniškega terga dela jezero, o povodnih ne samo dolgo, temuč tudi široko. Od juga prihaja Loški veliki Oberh, in teče po vsem dolgem jezeru; priteka skozi podzemeljsko votlino iz druge nekoliko višje doline, ki leži med Snežnikom, 5332 čevlj. visokim, in Ložem, starim mestom. Od izhoda se v jezero vlivata Cerknišica in Stebersica, ki obé svoje vode dobujeta iz Obloškega verhovja; zraven teh so še nekateri manjši potoki, ki po daljšem in krajšem teku pomagajo jezero napajati. O deževji se odpirajo še podzemeljski brezni na strani visocega Ja-

vornika, in iz večjih in manjših jam in votlin izlivajo mnogo vode v jezero; naj več vode dajete Vranja jama in Suhadolica; Sitarica, Tresenec in Zemun jo z močjo mečejo na dan, druge jame jo bolj po malem donašajo. Jezero ob suši kaže le nekatere potoke in luže, in samo zadnji kraj bolj poln; o deževji pa se kmalo narase, da je za tri četerti milje dolgo, in za pol drugo četert široko. Z vodo se prikaže veliko povodnih tic, zlasti raznih rac, dalje pa pride veliko tudi rib iz globočin v jezero. Po sredi jezera takrat ostajajo štirji otoki, Vornek z Otoško vasjo in cerkvijo, Benedke, velika in mala Gorica.

Navadno se jezerske vode odtakajo na severni strani; sprejemate jih dve jami, velika in mala Karlovica, ki se imenujete po starem podertem gradu Karlovcu, ki je stal višje na njima na griču. Voda od ondod teče v zahodni strani od Rakeka pod zemljo, se vmes kot Rakeški potok dvakrat pokaže in skrije, pri Sevški in Rakeški zagi, in dalje Planini nasproti, ki je le 1450 čevlj. nad morjem, prihaja na dan pri Mlinih, ter se združi s Pivko; obe vodi skupaj se poleg Planine imenujete Unec, in proti Ljubljani delate Ljubljanico. Kadar je pa jezero po povodnji se napolnilo, takrat je še mnogo družih jam in votlin pripravljenih, da se obilne vode hitreje prazniijo namreč: Vodonos, Rešeto, Rejtje, Kotel, Liviše, Ponikva, Bobnarica in druge. Če tedaj zlasti o poletji za daljši čas nastopi suho vreme, vse tiste odpertine vodo bolj in bolj požirajo, in v kacih dveh ali treh tednih potem se večji del jezera pokaže suh. Pri takem odtekanji jezera se začne obilen ribji lov, ker povodna žival zastaja v nižjih globinah; posušeni svet se potem pokriva z obilno travo, in donša obilno sena o svojem času.

Cerčniško jezero je bilo že Rimljanom znano; Luško jezero (*lacus lugeus*) se imenuje pri nekdanjem zemljopiscu, ki pripoveduje, da od Tersta je memo tega jezera tergovska pot nižje šla proti Kolpi. Kaže se, kakor da bi nekdanje ime bilo v zvezi starega Loža, ki se po logu ali gojzdu tako imenuje. Lož pa je res star kraj; nekdanje japodsko mesto nad Ložem se je zvalo Terpon, in je tudi v rimskih časih moglo nekaj veljati, ker se ondi mnogo starin

nahaja. Pozneji čas se bere že l. 1221 fara v Ložu, in l. 1477 je terg po cesarji Frideriku dobil mestne pravice. Kar pa se tiče Cerkniskega jezera, se o ribških pravicah ondašnih tudi bere v starih listinah, na pr. l. 1371; ribštvo je namreč ondi kdaj imela za polovico Postojnska grajšina, za polovico pa Plainska, Loška in Nadliška, iz perva vse v najem od Akvilejskih patriarhov, kot zemeljskih gospodov.

Tisučletni spomin ssv. Cirila in Metodja.

V letu 863 sta prišla brata Ciril in Metodi na Moravsko, in sta ondi začela apostoljsko delo za slovanske rodove; v letu 1863 bo ravno 1000 let preteklo od tistega početka, in tedaj je spodobno, ta spomin bolj slovesno obhajati. To se ima goditi ondi, kjer počivajo častiti ostanki sv. Metodja, kjer je on tudi iz perva evangeljsko službo opravljal s svojim bratom Cirilom, in pozneje svoj škofovski sedež imel postavljen, namreč v Velehradu poleg Hradiša na Moravskem. V ta spomin bodi tukaj apostoljsko djanje svetih bratov nekoliko razloženo, zlasti od té strani, kolikor je obsegalo slovenski narod.

Da se djanje sv. Cirila in Metoda med slovanskimi narodi bolj pojasni, je treba določiti, kako je pri tistih pred njunim prihodom stalo s kersanstvom. Slovenski narod na južni strani dereče Drave je sv. vero prejel po akvilejskih patriarhih, na severni strani pa po solnograških nadškofih. Kolikor daleč je segala oblast akvilejske cerkve, je sveta vera še vedno nekaj moči ohranila od prvih kersanskih časov, ko je svoj začetek tukaj dobila po sv. Marku evangelistu, in se razširila po prvem škofu Mohorji in njegovih naslednikih. Kar zadeva pozneji čas, se je doslej malo popisane našlo o apostoljskem delu akvilejskih višjih pastirjev med Slovenci; pa zadosti je v življenji sv. Pavlina patriarha povedano s tem, da je on po evangeljskem oznanovanji korotanske ljudstva in sosedne narode pripeljal h Kristusovi veri.

Kolikor se tiče nasproti Slovencov na severni

strani Drave v Korotanu in nižje v Panonii, je iz perva med tistimi manj evangelijske setve ostajalo; dalje pa se oznanovanje sv. evangelija po solnograških nadškofih nahaja zadosti na tanko popisano. Bere se razloženo delo sv. Virgilija od l. 753 naprej v Korotanu v dneh vojvodo Kajtimara in Valduha; dalje djanje nadškofov Arnona, Adelrama, Liuprama in Adalvina od l. 798 do l. 873 v Panonii v dneh vojvodov Privina in Kocela, imenovani so tudi namestni škofje, ktere so tisti višji pastirji postavili v Korotonu in v Panonii. Kar zadeva potem drugi slovanski narod višje poleg Donave, Morave in Nitrave, namreč Moravane, tistim je iz perva sveta vera oznanovana bila od druge nemške škofije, namreč po Pasavskih višjih pastirjih, katerim je bil cesar Karol veliki to skerb izročil. Pasavski škof Reginar je l. 818 kerstil vojvoda Mojmira in množico Moravanov; od l. 840 dalje je Reginarjev naslednik Hartvik opravljal apostoljsko službo med Slavani unstran Donave. V tistem času so bile že cerkve v Olomucu in Bernu, kakor se posnema iz starih listin; tudi v Velehradu, kjer je bil vojvodov sedež, je stala že takrat ali pa še poprej keršanska cerkev.

Po takem je bilo keršanstvo med slovanskimi narodi tastran in unstran Donave že v prvi polovici devetega stoletji zadosti obilno zasajeno. Vender je nekaj ljudstva, zlasti unstran Donave še v neveri zastajalo; spreobrnjenci pa tudi v veri niso bili še toliko uterjeni, ker oznanovci svete vere, zlasti nemški dostikrat niso razumeli njih jezika. Tedaj se lahko sodi, kako si je ljudstvo želelo tacih učnikov, kateri so mu znali v domačem jeziku govoriti. Ravno taka učenika pa sta bila sv. Ciril in Metodi.

Ciril, ali kakor se je iz perva imenoval Konstantin in pa Metodi sta bila brata, rojena v Solunu na Greškem iz plemenite hiše; kež je v Solunu in v okolici veliko Slovanov bilo naseljenih, tedaj jima je bil slovanski govor zraven greškega od doma znan. Skerbna za učenost in pobožnost sta si izvolila miniški stan, in sta živela v samostanu naj poprej v Solunu; potem sta v Carjemgradu stopila v cerkveno službo, in za mašnika bila posvečena. Onda se je Ciril kazal vnetega za čisto keršansko

resnico, ter se je nasproti oglasil posiljenemu patriarhu Fociju, ki je kriv nauk o človeški duši izustil na dan. Potem se mu je pot odperla tudi drugim narodom oznanovati sveti evangeli. Kazari, čudski narod poleg črnega morja, so greškega cesarja Mihaela III. prosili pravih učenikov, ker so se med njimi verske zmote bile zasejale. K njim je bil l. 861 poslan Konstantin, se je kmalo naučil njihovega jezika, ter jih je po tem prevrnil k čistemu keršanskemu spoznanju. Takrat je bil tudi toliko srečen, da je našel ostanke sv. Klemenca papeža, ki je ondi za sveto vero pregnan in v morje veržen sklenil svoje življenje.

Kmaló po tem, ko se je bil povernil v Carjigrad, je bil Konstantin s svojim bratom Metodjem vred poklican v drugo stran, da sta postala aposteljna velikemu slovanskemu narodu. Moravski vojvoda Rastislav, ki bi bil svojemu ljudstvu rad dobil bolj ugodnih verskih učenikov, je l. 862 cesarja Mihaela v Carjemgradu prosil tacih, ker mu je Konstantin ravno od svojega djanja med Kazari bil znan prišel. O tem poklicu se je Konstantinu zdelo, da je Božja volja, in tedaj se je z vsem duhom namenjemu delo vdal. Pred drugim se mu je kazalo potrebno znajti pot, da bi se slovanski jezik ne samo govoril, temuč tudi pisal; in tedaj je znašel nov slovanski pravopis. Dolgo se je menilo, da je Konstantinova najdba tisto pisanje, ki se imenuje Cirilica; pa preiskovanja novejšega časa so bolj verjetno pokazale, da je Glagolica izvirna Konstantinova pisava. Ko je sveti mož doveršil to najdbo, je precej berila in evangelije, ki se berejo pri svetem opraviu, pretolmačil v slovenski jezik; tako pripravljen se je z bratom napolil k Moravanom, ter je k njim došel l. 863; seboj je prinesel tudi ostanke sv. Klemenca.

Radostno je ljudstvo sprejelo nova učenika, veselo in častno jima je naproti šlo, ko sta se približala Velehradu. Polna svete vneme sta po tem začela evangelijsko službo, tega gotovo ne brez dovolitve tedašnega pasavskega škofa Hartvika; učila sta ljudstvo, trebila luliko, ki se je bila pomešala na njivo keršanske čede, trudila sta se tudi, zmed ljudstva pridobiti mladih evangelijskih delavcov, ter sta tiste

vadila v znanji svetih resnic in v opravljanji cerkvene službe. Tako sta delala do l. 867. Vender če se je apostoljsko delo hotelo z obilnišim sadom opravljati, je bilo potreba, da je dežela prejela domačega škofa; pasavski pastirski stol je bil preveč oddaljen. V listih je bila tedaj ta potreba papežu Nikolaju I. sporočena; povedano je bilo tudi bogato evangeljsko delo svetih bratov, naznanjena njuna pravovernost in zvestoba do apostoljskega stola. Za to prošnjo se je z moravskim vojvodom Rastislavom tudi združil panonski vojvoda Kocel; tudi tisti je za svoje ljudstvo želel bolj ugodnih učencikov. Na to je papež z listom poklical v Rim oba brata Konstantina in Metodja.

Ko sveta brata dojdeta v Rim, je bil papež Nikolaj I. že umerl; pa radostno ji je sprejel njegov naslednik Hadrijan II., ker sta prinesla seboj svetinje zveličanega papeža Klemenca, in so se o tej priložnosti mnogi čudeži nad bolniki pokazali. Papež tudi, spoznati njuno vero in zvestobo, je posvetil oba brata Konstantina in Metoda za škofa, njune učence pa je odbral za mašnike in levite; takrat je bilo Konstantinu tudi ime spremenjeno, in klical se je dalje Ciril. Pa svetemu možu ni bilo odločeno, da bi se bil dalje trudil na zemlji; ločitev s tega sveta se mu je razodela blizo, in res je štirideset dni po dohodu v Rim mirno zaspal v Gospodu, 14. februarja 868. Njegovi častiti ostanki so se v kamnitnem grobu častno spravili v cerkvi sv. Klemenca.

Tako je Metodi sam ostal za apostoljsko delo. Papež Hadrijan II. je v pospeh svete vere med slovanskimi narodi za koristno spoznal, za Moravijo in Panonijo posebnega nadškofa odločiti, in staro panonsko nadškofijo obuditi; tedaj je Metodju, kakor se kaže iz listov papeža Janeza VIII., izročil tako višjo oblast. Iz Rima vernivši se je bil Metodi častno sprejet v Panonii pri vojvodu Kocelu, ter se je dalje obernal na Moravsko; na dvoru vojvoda Rastislava in drugod po deželi je zdaj skerbno opravljal duhovno pastirstvo. Kmalo je začel s svojimi učenci vred cerkveno službo, sveto mašo, svete zakramente in duhovne ure v slovenskem jeziku opravljati; njegov namen je bil, izročeno ljudstvo po taki

poti ložje in stanovitniše v pravem spoznanji in v resnični pobožnosti utrditi. Vender mu tukaj ni bilo dano svojega dela brez opovira izpeljevati; zakaj že l. 868 se je začela huda vojska med Moravani in Nemci, in Rastislav se je komaj ubranil silnemu napadu, pa kmalo ga je njegov stričnik Svatopluk izdal sovražniku v roke. Ko se je potem Svatopluk sam vojvodstva polastil, Metodi ni imel pokoja v deželi; novi knez je bil namreč zlo nasprotnega duha do njega. Tedaj se je sveti mož l. 870 v Panonijo, v drugi del svoje škofije obernal, je bil pri vojvodu Kocelu radostno sprejet, in je ondi se trudil v apostoljskem delu; slovensko ljudstvo se je zdaj veselilo, ko je pri svetem opravilo slišalo ljube domače glasove. Sicer je početje Metodjevo našlo nasprotnike, in zastran tega je šla pritožba pred papeža Janeza VIII.; papežev poslanec, Jakinski škof Pavel, ki je to reč imel preiskati, je potolažil vse nasprotje, in Metodi je dalje mirno delal v svojem pastirstvu. Še je papež potem tudi Horvaško stran sporočil svetemu možu, ter je vojvoda Muntimera l. 874 po listu opominjal, naj se poverne pod panonsko škofijo.

Tukaj se smé vprašati, kako daleč je apostoljsko delo s. Metodja segalo med Slovenci; ali je zadevalo vso slovensko zemljo, ali samo njeni izhodni del proti Donavi. Odgovor se lahko da, če se pomni, koliko slovenske zemlje da je takrat obsegala Panonija, in kako da cerkvena postava nikomur ne dopuša segati čez meje svoje škofije. V jugu Panonija tiste dni ni več tako nisko segala, kakor v rimskem času, temuč je imela Dravo za mejo; v zahodu pa so višje od Drave še tisti hribje bili za mejnike, ki so se pri Rimljanih imenovali cetske gore, in se stegujejo med Muro in Rabo, potem med Anižo in Murico, in se končavajo z Dunajskim gojzdom. Poleg starih listin so se Ptuj, Strade in Jablanica (Aflenz), ki so zdaj pri Štajerskem, prištevale še k Panonii; dalje se je k Panonii pisala vsa tista ogerska stran, ki je ob Rabi in Zali med Donavo in Dravo, kjer so med drugimi kraji Pečuh, Lendava, Kisek, Subotišče in Zalavar (Moosburg), — nekdanji sedež panonskih vojvodov Privina in Kocela. Po takem so samo tisti Slovenci, kateri so

v teh mejah stanovali, Metodja imeli za višjega pastirja; drugi so spadali pod akvilejskega patriarha in pa pod solnograškega nadškofa, Drava je po razsodbi cesarja Karola velicega mejila tiste dve škofi.

Slovenska zemlja poleg gorejne Drave in Mure, ki se je pri Rimljanih pisala za sredozemeljski Norik, se je pozneje vsa štela za Korotan; ondi so takrat imenovane cerkve pri Gospejsveti nad Celjovcom, v Tiburnii nad Beljakom, in v Undrimi nad Sekovim. Tukaj in sicer v severni strani od Drave, so solnograški nadškofje tudi v Metodjevih dneh brez opovire opravljali duhovsko pastirstvo; tudi se v njihovih tožbah nikjer ne nahaja spomina, da bi bil Metodi stopal čez korotanske meje. Enako je bilo na južni strani dereče Drave, kolikor daleč so stanovali Slovenci; akvilejski patriarhi, kakor se nahaja v tedajšnjih listinah, so brez opovire rabili svojo oblast do panonske meje. Spadala je namreč pod akvilejsko cerkev Slovenska stran med Dravo in Kolpo poleg Savinje, Save in Kerke, dalje Krajna poleg gorejne Save, Istrija ob jadranskem morji, slovenski del Furlanije poleg Soče, in del Korotana na južnem podravskem bregu.

Tedaj ob Muri in gorejni Dravi, ob Savi in Soči Metodi ni delal kakor višji pastir; tisti kraji so stali pod drugimi škofi. Pa po drugačni strani je njegovo djanje imelo veliko vpliva na keršanske Slovence med Dravo in jadranskim morjem, in tudi na sosedne Horvate. Tisti kraji so se namreč tedajnji čas močno nagibali proti izhodni cerkvi, in so bili na tem se ločiti od rimske cerkve in apostolskega stola, enako, kakor je vsiljeni patriarh Foci Carjigraško cerkev hotel odcepiti od zveze s papežem. Metodi pa, sam zvest apostolskemu stolu, je bil tukej srednik in pripomočnik, da so tudi kraji ob Savi in jadranskem morji ostali v zvezi z rimsko cerkvijo. Zatoraj je papež Janez VIII. opominjal horvaškega vojvoda Muntimera, raji naj se vda pod panonsko škofijo, in ne stopa k greški stranki; tudi vojvoda Sedislava in Branimira je on v družih listih poterdoval v edinosti z rimsko cerkvijo. Na drugi strani je ravno ta papež svaril patriarha akvilejskega Valperta, ker je sprejemal liste odcepljenega carjigraškega

patrijarha Focija; Ninskega škofa Teodozija pa je hvalil, in duhovšino Špitalske cerkve z nadškofom Teodorom vred je tolažil zastran zvestobe do apostolskega stola.

Od Metodja je ravno v starih listinah pisano, da se je mudil v Istrii in Dalmaciji; ne more se drugzega soditi, kakor da si je on na tem potu prizadeval, edinost z rimsko cerkvijo v teh krajih zaterditi, in vsako odcepljenje odverniti; verjetno je, da mu je papež o drugem njegovem prihodu v Rim še posebej sporočila dal do škofov v tistih krajih. Da je Metodi v Istrii in Dalmaciji opraviti imel, za to so priča še sedanji ostanki slovenskega obreda v teh deželah, ki se po navadi imenuje glagolitski. Preiskave novjših časov namreč kažejo, da slovenski obred, ki ga je Metodi vpeljal, ni bil po obredu grške cerkve obravnan, kakor se nahaja še današnji čas pri Srbih in Rusih; ampak nasproti je spričano, da Metodjev obred je bil enak z obredom rimske cerkve, ravno tako, kakor se dobiva pri Glagolitih v Istrii in Dalmaciji.

Dokler je panonski vojvoda Kocel živel, je Metodi brez ovirkov zamogel svojo duhovno službo opravljati v južnem delu svoje škofije, in tudi bližnjim sosedom proti jugu v korist biti. Kadar je pa Kocel življenje zgubil, kar se l. 877 ali 878 v nekem boji zgodilo, potem sveti mož tukaj ni imel zadosti varnosti pred svojimi nasprotniki; tedaj se je zopet umaknil v Moravijo, in ondi je pri vojvodu Svatopluku več prijaznosti našel kakor poprej. Takrat, l. 878 ali 879, je prišel česki vojvoda Borivoj s svojo soprogo Ljudomilo v Velehrad na dvor moravskega Svatopluka; Metodi ga je preobrnil h keršanski veri, je njega in vojvodinjo in trideset českih plemenitnikov kerstil. Med českim narodom sicer takrat keršanstvo ni bilo celoma neznano, pa spreobrnitev Borivojeva je tudi vse ljudstvo nagnila k sveti veri.

Vender Metodjevi nasprotniki zmed nemške duhovšine niso mirovali; dolžili so svetega moža, da uči verske zmote, in za zlo so mu šteli, da je Božjo službo opravljal v slovenskem jeziku. Po takem so tudi Svatopluka v dvome pripravili, je li Metodi pravoveren učenik ali ne. Z nova je bil tedaj po-

božni škof tožen pri papeži Janezu VIII.; tisti se je čudil, če bi li kaj takega zamoglo res biti, in je po listu Metodja poklical v Rim. Ondi je bila ta reč v škofovskem zboru preiskana; Metodi je bil v vsem pravoveren spoznan, in v svojem redu kot panonski in moravski nadškof poterjen, in vse to je papež z posebnim listom Svatopluku dal na znanje. Tudi je višji poglavar svete cerkve za dobro spoznal, naj se slovenskemu ljudstvu v domačem jeziku Božja beseda oznanuje, ter je dalje slovensko pisavo pohvalil, ki je bila znajdena po modrem Cirilu. Zraven je tudi izrekel, da pravi veri ni nasproti, če se sveta maša poje v slovenskem jeziku, ali sveti evangeli v tistega dobro pretolmačen bere, ali opravila duhovnih ur v takem ravnaajo. Po želji vojvoda Svatopluka je papež še drugzega škofa Vihnika posvetil za panonsko škofijo, s tem, da naj bo svojemu nadškofu v vsem pokoren, kar je po cerkvenih postavah.

Tako je višja cerkvena razsodba dobro iztekla za Metodja, in v duhu pokrepčan, se je povernil na Moravsko. Vender ondi ni našel pokoja pred svojimi nasprotniki; laž, zvijača in sila se je zoper njega rabila; celo njegov podružni škof Vihnik se je zoper njega ustavljal, in je marsikaj njemu nasproti počenjal. Metodi se je za tega voljo v papeža Janeza VIII. za pomoč obrnil; in tisti ga je l. 881 v ljubeznjivem in zaupnem listu po očetovsko potolažil, v poterpežljivosti in stanovitnosti poterdil, in v gorečem in neutrudnem apostolskem delu poterdil. Čez nekaj časa pa se je stan svetega moža na boljše obrnil. Vojvoda Svatopluk je bil toliko srečen, da se je l. 882 z vojsko odtegnil oblasti nemških vladarjev, in da je velikost in mogočnost moravskega gospostva obilno zvišal; po takem tudi nasprotniki zmed nemškega duhovstva in plemstva Metodju niso mogli več žalega delati. Tedaj je, tudi kersanska vera med moravskim narodom večjo moč dobivala; Metodjevo goreče prizadevanje je sveti cerkvi pripeljalo obilno spoznovavcov, in njegovo resno ravnanje je zboljšalo življenje in obnašanje prostega ljudstva.

Tako je Metodi blizo sedemnajst let opravljal višje pastirstvo; tek je dokončal, vero ohranil; ter

pričakoval krono za svojo pravičnost. In ker je bil Bogu ljub, se je za njega približal čas miru in pokoja po terpljenji in stiski, čas plačila za toliko truda in dela. Na Moravskem v Velehradu, kjer je začel svoje apostoljsko delo, je tudi tisto dokončal. V cvetno nedeljo je zadnjikrat prišel v cerkev, kjer je bila obilna množica vernikov zbrana; imel je kratek govor, blagoslovil je vojvoda, duhovščino in vse ljudstvo, ter je rekel: Čujte pri meni, otroci! do tretjega dneva. Tako se je tudi zgodilo. Ko je napočil tretji dan, je rekel: Gospod v tvoje roke zročim svojo dušo. In tako je zaspal v rokah mašnikov 6. aprila 885 po Kr.

Njegovi učenci so mu skazali poslednjo čast, so za njega opravili cerkvene molitve po latinsko in po slovensko, so za njega darovali sveto daritev, in so njegovo truplo k pokoju djali v stolni cerkvi v Velehradu za altarjem Marije Device Božje Matere. Nesošteta množica ljudstva je prišla k njegovemu pogrebu, in dobro ljudstvo je jokalo po svojem učniku in pastirju, kateri je vsem vse bil, da bi bil vse pridobil.

Friderik Baraga, rojen Slovenc, amerikaški škof.

(S podobšino.)

Friderik Baraga, dobro znani apostoljski delavec med Indijani v severni Ameriki, je bil rojen 29. junija 1797 v Mali vasi, malem gradiču, ki ga je takrat imel njegov oče, v Doberniški fari v dolejni Krajni. Kot edini sin je imel biti dedič očetovega posestva, h kateremu je pozneje prišla Trebanska grajsina; ko je tedaj latinske šole dokončal v Ljubljani, se je z veliko pridnostjo vdal učenju deželnega prava na Dunaji. Takrat pa je spoznal svoj pravi poklic, namreč poklic za duhovski stan; pripomoglo je k takemu spoznanju to, da je imel stanovanje blizu pobožnega in umnega bogoslovskega učenika Dr. Pletza. Tedaj je znamenito posestvo svoji sestri Amalii zaročnici Greselnovi prepustil, da bi se tako

zamogel celoma vdati v službo Gospodovo; doveršil je v Ljubljani bogoslovski uk, in je bil 21. septembra 1823 za mašnika posvečen.

Tedaj je bil za duhovnega pomočnika poslan naj poprej v Smartno pred Kranjem, in po tem v Metliko; veliko gorečnost in neomagan trud je kazal v voditvi duš, ki želijo se z Bogom terdneje soediniti. Od tega je priča še vedno živi spomin na njega v gorenski in dolenski strani; od tega so priče tudi pobožne bukve, ki jih je po slovensko v duhu in z besedo sv. Alfonza Ligvorjana spisal, namreč Dušna paša, in Obiskovanje sv. rešnjega Telesa. Takrat je prišel Cincinatski škof Edvard Fenvik iz severne Amerike na Dunaj, ter je za podporo američanskih misijonov ondi bratovščino sv. Leopolda v stan spravil; veliko je pripovedoval o pomanjkanji duhovnov in o zapuščenji stanovavcov tistih krajev, kjer so velik del še divjaki bivali. To je na drugo stran, v misijone k delu poklicalo Baraga, ki je bil vedno željen, več in več duš pridobiti Gospodu.

Po svoji prošnji je bil sprejet od Cincinatskega škofa, izpuščen tudi od svojega višjega pastirja, in vzdignil se je proti koncu l. 1830 na pot v severno Ameriko. V spomladi l. 1831 je bil po tem po svoji želji poslan kot misijonar k cerkvi sv. Petra pod Krivim drevesom (Arbre croche) v gornjem Mičiganu; ondi stoji zdaj mesto Little Traverse, takrat pa je bilo že nekaj spreobrnjencov iz rodu Otava-Indijanov, ki so bili že nekoliko omikani. Pisma, ki jih je pošiljal do svojih znancev v Evropo, zadosti svetlo spričujejo, koliko je ta vneti oznanovavec svete vere imel uterpeti, koliko je imel po duhu in po telesu se truditi, pa kako marsiktero duhovno veselje je tudi našel in občutil, ker je ondi in v bolj bližnji in bolj daljni okolici veliko novih vernikov pridobil. Tiste pisma tudi kažejo, kako močno se je v vsem tem zanašal v pomoč Gospodovo in brambo njegove presvete Matere Marije. Kar se tiče pozemeljske pomoči, je dobival sicer podporo od bratovšine sv. Leopolda in iz svoje domačije; pa vse to je rabil v prid svojih ljubljenih Indijanov in v zlepšanje Božje službe, malo je vprašal za svojo zložnost.

Med tem so se bile cerkve tudi v družih straneh severne Amerike pomnožile, in nove škofije so bile vstavljene; novi škof za gornji Mičigan je bil Friderik Resé v Detroitu. Z njegovim dovoljenjem je Baraga l. 1834 novo postajo napravil med Potovatomies - Indijani, ki so bolj proti jugu poleg reke Grandriverja stanovali, pa še malo omikani bili. Novi misijon se je klical pri sv. Marii; ondi je zvesti Gospodovi služabnik sicer veliko več težav imel prenesti, pa si je kmalo večjo keršansko srenjo pridobil. Drugo leto, namreč 1835, se je obernal k ubogim Očipve - Indijanom unstran Mičiganskega jezera, in je vtemeljil postajo Lapointe pri Gornjem jezeru; tudi ondi je kmalo imel veliko spreobrnjencov.

Da bi si novih in obilniših pripomočkov za svoje misijone dobil, se je Baraga proti koncu l. 1836 povernil v Evropo, je obiskal Pariz, Dunaj, in tudi svojo domačijo na Kranjskem; tukaj je dal nove pobožne bukve po slovensko, namreč Zlate jabelka, in druge bukve o severnoamerikanskih Indijanih po nemško na svetlo. Z marsikterimi pridobki obdarovan se je v drugi polovici l. 1837 spet povernil nazaj v svoj misijon; nova iz kamnja zidana cerkev namesti poprejšne lesene s skorjami pokrite je kmalo kazala nekaj sadu njegovega evropejskega potovanja. Po tem ga je njegov višji pastir postavil za svojega namestnika v krajini Viskonsin imenovani; tedaj se je njegovo djanje razun tesne misijonske postaje še bolj razširjalo na bližnje in daljne kraje med Gornjim in Mičiganskim jezerom, vmes tudi k sv. Marii (Sant de st. Marie), kjer je zdaj novi škofijski sedež. L. 1843 se je preselil na postajo L' Anse, ki je nekoliko bolj proti severju; ondi se je deset let z veliko gorečnostjo trudil za spreobrnjenje nevernih in za poterjenje vernih Indijanov.

Delo neutredenega misijonarja se je veliko pospešilo potem, da se je kmalo indijanskega jezika navadil, tako da je lahko sam brez tolmača govoril z njimi, tudi bukve pisal za njihovo podučenje in za podporo družih misijonarjev. Perve njegove bukve v očipveskem jeziku, ki je z otavskim soroden, so bile molitne, pesemske in podučivne bukve, l. 1837 v Parizu, l. 1843 v Ljubljani in potem mnogokrat v

Ameriki natisnjene; njihovi napis je: Gete Dibadjimovin gaie dach Nitam Mekate - okwanaieg ogagikwiwiniwan. Za tem so sledile l. 1846: Katolik gagikwe - masinaigan, ali katoliške govorske bukve, in Katolik anamie - masinaigan, ali katoliške molitne bukve; l. 1850 pa Katolik enemiad o nanagatawendamowinan, to je, preišljevanja katoliškega kristijana. Potem je l. 1850 dal teoretično in praktično slovnico očipveskega jezika, in l. 1853 slovník očipveskega jezika z angleškim na svetlo. (Očipveski jezik ima to posebnost, da nima glasu za l, r, f in u).

Skerbno delo vnetega misijonarja je sicer pred drugim obsegalo dušni blagor ljubljenih Indijanov; vendar tudi njihovo telesno dobro ni bilo memo puščano. Indijani so se navadili na stanovitne selišča, na delavnost in pridnost; so se naučili hiše staviti, polje obdelovati, živino rediti; učilnice so se med njimi začele, rokodelstva so se prikazale na dan. Tako so se prejšni divji narodi časoma začeli verstiti med omikane ljudstva. Zgled in pospeh častitega g. Friderika Baraga je tudi drugih misijonarjev privabil iz Avstrijskega, zlasti pa iz Slovenske zemlje. Iz Kranjskega so šli v Ameriko duhovni gospodje Fr. Pirc, A. Skopec, J. Godec, pozneje še J. Mrak, L. Lavtižar, ki je sicer ondi umerl, J. Čebul in A. Andolšek, iz Goriškega pa g. J. Štibil; razun teh sta tudi v Ameriki očeta franciškanskega reda Oton Skola, ki je zdaj v Asisii na Italijanskem v pokoji, in Leon Osredkar, oba iz Krajnskega.

Toliko nevtrudeno in rodovitno delo g. Friderika Baraga ni moglo neznano ostati; papež Pij IX. so ga izvolili za apostolskega namestnika v gornjem Mičiganu, ter so ga imenovali za Amizonskega škofa; nadškof Janez Purcell v Cincinnati ga je 1. novembra 1853 v to posvetil. Novi škof je potem šel v Evropo, si poiskat mašnikov in drugih pomočkov za svojo škofijo, ki je le veliko potreb kazala, se poklonit tudi svetemu Očetu v Rim in mu priporočiti svojo v daljavi nabrano čedo. Na tej poti je prečastiti mož obiskal Ljubljano, Dunaj in Rim; je povsod bil prav prijazno in spodobno sprejet, in je tudi vse po željah svojih opravil. V spomladi l. 1854 se je zopet povernil v Ameriko; ondi so ga

njegovi ljubljani Indijani s toliko večjem veseljem sprejeli, ker so zdaj pervikrat škofa vidili v svoji sredi.

Ker keršanstvo v teh daljnih krajih toliko pospeha ima, in se ljudstvo po novih naseljencih bolj in bolj množi, so papež Pij IX. l. 1856 ondi stano-
vitno škofijo odločili, in mesto pri S. Marii na iztoku Gornjega jezera za škofov sedež namenili. Ondi tedaj pobožni višji pastir še vedno opravlja svojo službo, obiskuje stare in nove postaje z ravno tisto ponižnostjo, pohlevnostjo in gorečnostjo, kakor nekdanji čas; obilne leta in mnoge prenesene težave niso v stanu zmanjšati njegovega hrepenenja, več in več duš za nebeško kraljestvo pridobiti ali bolj zagotoviti. G. Mrak je častitemu škofu kot namestnik v duhovnih rečeh na strani in tako oskerbuje bolj oddaljeni konec tiste škofije. Sveta vera pa tudi ondi če dalje večjo moč in lepoto kaže; v mnogih krajih, kjer so o prihodu novega škofa še lesene cerkve bile, so zdaj zidane; šole in druge dobre naprave ne manjkajo, tudi samostansko življenje se ondi že pričenja.

Obilen je sad pridnega dela gorečega moža.

Gospodarstvo, obertstvo in tergovstvo na Slovenski zemlji v starem času.

Če se današnje čase rado od tega govori, kako naj se kmetovanje, obertnija in terževanje pospešuje med narodom: ne bo neprijetno pogledati v nekdanji čas, kako je takrat stalo s temi reči.

Slovenska zemlja zadeva v italijanske mejnike; ob kraji tedaj ima nekoliko bolj srečno lego, višje pa je bolj gorata in merzla, tedaj ne toliko rodovitna. Tako poočitujejo tudi nekdanji zemljopisci to zemljo, ki se je takrat ločila v Istrijo, Norik in Panonijo. Krog Akvileje v lepi ravnini poleg Soče se je vidilo drevje v verstah posajeno; vmes so bile terte preprežene in kviško speljane, tako da se je vsa planjava vidila kot z venci ozalšana. Blizo Tersta je rastlo drago vino Pucinsko, ki ga je cesarica Julija,

Avgustova zaročnica, toliko cenila, da tudi v Rimu je le tacega rabila. Ob morskem kraji je zemlja rodila dobre sadove, zlasti je imela oljke in terte; tedaj je cesar Maksimin ob Soči toliko vinskih sodcov našel, da je iz njih most čez reko mogel narediti. Notranji kraji so bili bolj nerodovitni; vendar tudi v japonskih hribih je rastlo žito in proso.

Dalje v deželi noriški so bili griči, ki so se dali prav obdelovati, in zopet doline, ki so bile dobro obdelane. Na panonskih ravninah se je rabilo drevo in kopača svoj čas, in lepo obsejana je bila zemlja; in serp se je zopet svoj čas brusil, in spravljal obilni sad.

Nižje ob Savi in Dravi so bile solnčne gorice, in vinogradi so na njihovih straneh se bolj ali manj gosto kazali. Pa tudi gojzdov se ni manjkalo nekda v teh deželah. Panonija je rodila dosti hrastja in želoda, julske in noriške planine so bile z gostimi logi zaraščene; pa tudi v primorji niso bile gole pečine; Istrijani in Liburni so imeli dosti lesa za svoje ladije, ob Timavu je stal lep log. Gojzdi in zraven lepi pašniki so dali tudi razno živino lepo rediti. Stari latinski pesnik Virgili vé zadosti prepevati od lepe živinice in veselih pastirjev o visosih planinah, o noriških gričih in o pašnikih poleg Timava, nasproti pa tudi od hude živinske kuge, ki je zelene trate spraznila, in pastirja pregnala.

Pa stari stanovavec slovenske zemlje ni bil samo kmet in obdelovavec polja in gorice; marsiktero drugačno delo in obertnijo so znale njegove roke. Zemlja je hranjevala bogate zaklade v svojem krilu skrite. Noriške rudne jame so dajale železa, in njihove kovačije jekla, da neki stari pesnik primeró daje: več je noriška zemlja dajala bogastva z obilnim železom, kakor španski svet s svojo rumeno zlato rudo. Vendar tudi zlato se je dobivalo v noriških hribih; že blizo Akvileje se je nahajalo zlato posebno višje pri Tavriskih, ki so stanovali v bolj goratem Noriku. Ko so se tisti zlati rudniki našli, se je po pripovedi starega pisatelja, cena zlata po celi Italii precej za tretji del ponižala. Tedaj se je denar iz zlata in družega blaga koval v Akvileji in Siscii, narejale so se mnogotere drage lepotine. Pa tudi kovačev za železo in jeklo se ni manjkalo,

noriški meči so bili sloveči; društva kovačev so pisane na starih kamnih v Akvileji, Terstu in Celji.

Drugačna obertnija se je tudi nahajala. Kako so naši predniki znali kamen obdelovati, zidati male in velike stavbe, o tem pričujejo mnogoteri kamnati spominki, ostanki mestnih ozidij, tempeljnov, glediš in stolpov, bodi si v Akvileji, Terstu, Poli, Ljubljani, ali pri Celjovcu, Celji, Ptujem in dalje. Dobro so znali tudi les obdelavati; liburnske ladije so bile naj hitreje za morje, za vino so imeli sode, ne mehov kakor drugod, in vozov tudi obilno za prevaževanje blaga; v Akvileji se na kamnih berejo društva lesarjev in ogljarjev. Glinjo in ilovico so vedili tudi dobro rabiti; marsikteri ostanki skled, verčev in loncov se nahajajo v starih razvalinah, velike in terdne opeke se kažejo v zidovih in vodotočih. Pa tudi tkanine raznega načina so se vedile v deželi napravljati; bere se v starih pisateljih o mnogobarvanih, z zlatom in srebrom pretkanih oblačilih.

Kar se tiče v zadnje tergovstva, je tudi o tistem zadosti pisano pri nekdanjih zgodovinarjih. Akvileja je bila poglavitno teržišče med italijanskimi in ilirskimi deželami; ponujala je silo reči, ki so se skupaj speljale po rekah in cestah, tergovcom in brodarjem, ki so prišli po morji; zopet je z morja mnogotere reči dajala višjim deželam potrebne, ki niso bile toliko bogate in rodovitne. Iz notranjih dežel je prihajala živina, kože, sir, osek, med, les, lesena posoda, planinsko zelišče, marmor, železo, jeklo, tudi sužnji; od morja se je prepeljavalo vino olje, drage oblačile lepotine.

Ceste so šle od Akvileje na vse strani, proti Italii, čez Norik in Panonijo proti Donavi, poleg morja čez Istrijo in Dalmacijo proti izhodu. Na pr. cesta je šla iz Akvileje za Sočo na Virun pri Celjovcu in Norejo pod Judenburgom proti gornji Donavi; zopet čez Julske planine ali Hrušico na Emonno, sedanjo Ljubljano, in od ondod po eni strani na Celje in Petov ali Ptuj proti srednji Donavi, po drugi strani na Noviodun pri Kerškem in Siscijo ali Sisek prote spodnji Donavi; dalje čez Tergeste ali Terst, Tarsatiko pri Reki, Senijo ali Senj dalje v Ilirijo. Nasproti so primorci brodarili toliko, da so

bili še pred prihodom Rimljanov sloveči kot dobri mornarji; po rekah pa, po Navportu ali Ljubljani in Savi, so se ladije vozile že veliko let pred rimskim gospodstvom; tisti nasledniki, ki so staro Emono zidali, so prišli po vodi na ta kraj.

Tako je stalo z gospodarstvom in trgovstvom na slovenski zemlji pred 2000 leti; in bi Slovenec sedANJI čas ne hotel se gibati, in si na vsako stran pomagati, da bi zopet v boljši stan prišel?

P E S M I.

S. Ciril in Metodi.

1.

Kdo pač brata sta častita?
Se po vidu ptujca zdita,
Mniha kot v izhodni strani,
Spisi vajnih knjig neznani.

2.

Daleč prideva, povesta,
Iz mogočnih carov mesta;
Knige pa so evangeli,
Ga Slovenci boste umeli.

3.

Večna slava vama bodi,
Draga nam, Ciril, Metodi!
Nam aposteljna sta sveta,
Toljko za naš blagor vneta.

4.

Kteri pred so nas učili,
So po ptuje govorili;
Vidva uk po naše znasta,
Sveti red po naše dasta.

5.

Večna slava vama bodi,
Draga nam, Ciril, Metodi!
V veri sta nas poterdila,
In pred zmoto ohranila.

Sveta Marjeta.

(Poleg stare pesmi.)*

Stoji, stoji tam beli grad,
Pod gradom jezero je zad;
Pa v jezeru je čudna zver,
Je zmaj, ki tacga ni nikjer.
Ga dobro pasti nrarajo,
So dali že živinco vso;

Je versta na ljudi prišla,
Storijo kmalo sklep leta:
„Mu dajmo le Marjetico,
Jezusovo služabnico;
Z Marjetico nič zgube ni.“
Kaj pa Marjetica stori?

Gre v izbo svojo pisano,
Obleče sukno višnjevo,
Pasico vzame si zlato.
Gre pred globoko jezero.
Pa srečal jo je mlad junak,
Oj mlad junak, serčan vojak;
Junak je sveti Juri sam.
Ji pravi: „Kaj ti sveta dam?
Greš pred globoko jezero,
Berž tudi zmaj priplaval bo.
Pasico verzi mu na vrat,
Še stori sveti križ takrat;
Bo zmaj ponižen in krotak,
Da ni še bil nikoli tak“.
Marjeta gre pred jezero,
Nad zmajem vse stori tako;
Pasico verže mu na vrat,

Stori še sveti križ takrat,
Je zmaj ponižen in krotak,
Da ni še bil nikoli tak;
Pohleven ves jo uboga rad,
Da pelje ga pred beli grad.
Pa prejde velik strah ljudi,
Veliko, malo vse beži.
Pa sveti Juri govori:
„Nikar ne bojte se zveri;
Spoznajte pravega Boga,
Sprejmiti vero v Kristusa.
Končal jez z Bogom zmaja bom,
Od sile te vas rešil bom“.
Obernejo se vsi v Boga,
Sprejmejo vero v Kristusa;
Pa sveti Juri vzdigne meč.
In mahne zveri glavo preč.

Z a k l a d.

Na ležišči mož je stari,
Ker bolezen njega kvari;
Skliče skup sinove svoje:
„Slušajte besede moje“.

Tak on pravi s slabim glasom;
Ker je h koncu s svojim časom.
„Glejte moram se ločiti,
In kaj hočem vam pustiti“?

Moja hišica ni draga,
Tudi malo v njej je blaga;
Ni storiti vas zemljane.
Sam vinograd vam ostane!

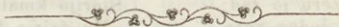
V tem pa so zakladi skriti,
Le skušajte jih dobiti.
V drugem Bog pa z vami bodi,
V njega strahu vsak naj hodi“.

Oče reči več ne more,
Ker slabost ga zdaj premore;
Že mertvaški pot mu pride,
Duša v boljši svet odide.

V grob ga spravijo po smerti
Zvesti otroci vsi poterti
Zdaj v vinogradu kopajo,
Zadnji rek v spominu imajo:

„Da so tam zakladi skriti,
Naj jih skušajo dobiti“.
So pregrebli svet ta celi,
Pa zaklada ne zadeli.

Terte pa zdaj več rodijo,
In sinovi se učijo:
„Da zaklad bo v sebi imela
Zemlja, če se dobro dela“.

PESMI

v nedelje celiga leta.

Spisal L. Dolinar. Tretjiga natisa. Cena 50 kr.

PESMI

v godove in praznike
celiga leta.

Spisal L. Dolinar. Druziga natisa. Cena 60 kr.

Napevi se dobivajo za te pesmi po 50 kr. zvezek.

Mične slovenske

ZDRAVICE.

Zložil Juri J. Fleišman. III. zvezek. Cena 40 kr.

Obség:

Ilirija oživljena. — Bleški zvonovi. — Nezvesta. —
Vinski hram. — Spomin. — Planšar. — Kaj morem jaz
zato? — Godec pod lipo.

Viseča slovenska pratika

(Wandkalender)

za leto 1863. — Velja 16 kr.

Življenje in trpljenje služabnikov božjih,

kteri so bili 5. februarja 1597 na Japonskem krizani in o
hinkostili leta 1862 v Rimu slavočno Svetnikom pristeti
Z 1 podobo. Cena 12 kr.

Tukaj se tudi dobe:

ORGELCE na vreleno,

ki jih je naredil orglar g. F. Ks. Dörmann v Ljubljani.
Veljajo 60 gold. Igrajo 4 vize, in sicer: Blaskove
Ljubice-kvadrile, Fahbach-ov „Kärntner-Lieder-
walzer“, Strauss-ov „Vaterländischer Marsch“,
„popourrije“ iz op. Marte.